

STRATEŠKI PLAN OPĆINE ILIDŽA ZA PERIOD 2019. - 2021.

SADRŽAJ

1. PRIPREMA PLANIRANJA	3
❖ Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu strateškog plana	4
2. UVODNO O OBVEZNIKU	6
2.1. Opći podaci	8
2.1.1. Organizacijska struktura Općine	9
3. DEFINIRANJE MISIJE I VIZIJE.....	10
3.1. Misija	10
3.2. Vizija.....	11
4. ANALIZA STANJA/OKRUŽENJA.....	13
❖ Prostorna, geografska i prirodna obilježja Općine	13
Prostorna obilježja.....	13
Geografski položaj i obilježja Općine Ilidža	14
Reljefna i klimatska obilježja	16
❖ Ljudski resursi (stanovništvo i demografija).....	17
Stanovništvo na području Općine Ilidža	17
Prirodni priraštaj stanovništva Općine Ilidža	20
Zaposlenost u Općini Ilidža	20
❖ Prostorno uređenje	22
Pokrivenost prostorno-planskom dokumentacijom.....	22
❖ Opremljenost prostora infrastrukturom	26
Vodoopskrba.....	26
Sistem javne odvodnje	26
Energetski sistem.....	27
Upravljanje otpadom	28
Prometna infrastruktura.....	30
❖ Privreda	32
Privredna osnova i orijentacija	32
Turizam	32
Poljoprivreda	39
❖ Društvene djelatnosti	41
Obrazovanje.....	41

Zdravstvo i socijalna zaštita	43
Kultura i sport.....	46
Civilno društvo	49
❖ Izvori finansiranja.....	51
4.1. Alati analize stanja/okruženja	51
4.1.1. SWOT analiza	51
4.1.2. Analiza ljudskih resursa	56
4.1.3. Analiza finansijskih izvještaja	59
❖ Horizontalna analiza finansijskih izvještaja	59
Prihodi.....	59
Rashodi.....	61
❖ Vertikalna analiza finansijskih izvještaja	63
5. OPĆI CILJEVI.....	64
6. POSEBNI CILJEVI	65
7. NAČINI OSTVARENJA I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI	71
7.1. <i>Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 1</i>	72
7.2. <i>Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 2</i>	76
7.3. <i>Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 3</i>	82
8. SKRAĆENI PRIKAZ STRATEŠKOG PLANA.....	90
9. POVEZIVANJE CILJEVA S BUDŽETOM	94
10. PRAĆENJE I EVALUACIJA.....	98
POPIS TABLICA	111
POPIS SLIKA.....	112
POPIS GRAFIKONA.....	112

1. PRIPREMA PLANIRANJA

Strateški plan Općine Ilidža je izrađen na temelju i u skladu sa Strategijom razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Strategijom razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025. godine i drugim razvojnim dokumentima na lokalnoj razini, te na razini Kantona Sarajevo, te se svi definirani strateški ciljevi i aktivnosti međusobno nadopunjuju s navedenim dokumentima i u pravilu doprinose cjelokupnom razvitku kako Općine Ilidža tako i BiH.

Svrha strateškog planiranja je da Općina aktivno sudjeluje i efikasno upravlja razvojem na način da se utvrdi postojeće stanje cjelokupnog života, kritične tačke sadašnjeg razvoja te smjernice i strateški ciljevi daljnjeg razvoja Općine koji su u sinergiji sa ciljevima razvoja na razini Kantona. Prema tome, Strateški plan Općine Ilidža je iznimno važan alat za upravljanje razvojem Općine. Njegovi ciljevi se moraju uvažavati prilikom donošenja općinskog budžeta i investicijskih programa. Strateški plan Općine prikazuje privredne, društvene, kulturne i sociološke aspekte sredine, te predstavlja ključni ulazni dokument za izradu programskih dokumenata i konkuriranja na tenderima.

Polazni temelj strateškog planiranja Općine najprije obuhvata određivanje misije i vizije Općine, pa zatim općih, a nadalje i specifičnih ciljeva. Definiranje navedenih vrsta ciljeva se temelji na analizama internog i eksternog okruženja Općine. U pripremi strateškog planiranja Općine radi se o SWOT analizi. Da bi se ciljevi mogli utvrditi kroz navedene analize će se spoznati koje su mogućnosti, a koja ograničenja u ostvarivanju postavljenih ciljeva Općine.

Kroz identifikaciju vremenskog razdoblja, u ovom slučaju radi se o predviđenom periodu od 2019. do 2021. godine, a pregledom navedenih temelja za odlučivanje i strateško planiranje možemo utvrditi da postoje tri opća cilja koje je potrebno ostvariti kroz određeni broj specifičnih ciljeva u navedenom razdoblju. Na kraju se utvrđuju određeni parametri, odnosno radnje prema kojima će se pratiti evaluacija provedbe strateškog plana. Planom su određeni osnovni poslovi u sljedeće tri godine, istaknuti su prioriteti u planiranom razdoblju, definirani osnovni i posebni ciljevi, s aktivnostima za njihovo izvršenje te evaluacijom primjene i rezultatima Strateškog plana Općine Ilidža u planiranom razdoblju.

Za strateško planiranje odgovoran je Načelnik Općine Ilidža, Prof.dr Senaid Memić, uz saradnju sa stručnim zaposlenicima Općine odnosno imenovanom radnom skupinom za izradu strateškog plana, te za praćenje i evaluaciju istog.

U svrhu strateškog planiranja donesena je Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu Strateškog plana. Kao prilog nadalje u ovom dokumentu je dana navedena odluka.

❖ Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu strateškog plana

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO - OPĆINA ILIDŽA

OPĆINSKI NAČELNIK

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
SARAJEVO CANTON - MUNICIPALITY OF ILIDŽA

MUNICIPALITY MAYOR

Broj: 02-05-1533/19
Ilidža, 04-04-2019 2019. godine

Na osnovu člana 90. Statuta Općine Ilidža – prečišćeni tekst ("Službene novine Kantona Sarajevo" br. 33/10 i 18/16), Općinski načelnik donosi:

O D L U K U

o osnivanju i imenovanju članova radne grupe za izradu
Strateškog plana za 2019. godinu sa projekcijama na 2020. i 2021. godinu

Član 1. (Predmet Odluke)

Osniva se radna grupa za izradu Strateškog plana Općine Ilidža za 2019. godinu sa projekcijama na 2020. i 2021. godinu.

Član 2. (Radna grupa)

Ovom Odlukom imenuje se Radna grupa u sljedećem sastavu:

1. Enes Čorbo	predsjedavajući
2. Velida Memić	član
3. Azreta Grebović	član
4. Jasmina Pepić	član
5. Jasmin Voloder	član
6. Sabina Viteškić	član
7. Azra Stambolić	član
8. Denis Muhović	član
9. Sejda Topalović	član
10. Mirsad Sinanović	član
11. Mirsada Hasečić	član
12. Mirsad Čaušević	član
13. Mira Boras	član
14. Dženana Čenanović	član
15. Mirsada Hadžić	član
16. Amra Pejić	član

Član 3. (Zadaci radne grupe)

Radna grupa uspostavlja se kao privremeno i stručno tijelo sa slijedećim zadacima:

- Izvršiti pripremu i dati na pregled odgovarajuće informacije i podatke u cilju izrade Strateškog plana za razdoblje 2019-2021. godina
- Pratiti fazu implementacije pri izradi Strateškog plana za razdoblje 2019-2021. godina

Član 4.

Butmirska cesta br. 12. Sarajevo, BiH, tel. +387 33 775-700, centrala 775-600
www.opcinailidza.ba, E-mail: opcinski.nacelnik@opcinailidza.ba

Član 4.
(Rok izvršenja zadataka)

1. "SEVOI GRUPA" d.o.o. Sarajevo sa Radnom grupom se obavezuje da će, kompletno svoje zadatke na izradi Strateškog plana za razdoblje 2019-2021. godine završiti zaključno sa 30.06.2019.godine
2. Zadatak iz Člana 3. ove Odluke, Radna grupa ima mandat do završetka Strateškog plana za 2019. godinu sa projekcijama na 2020 i 2021. godinu.

Član 5.

Sastanke radne grupe saziva predsjedavajući radne grupe.

Član 6.

Sve općinske Službe su dužne radnoj grupi ustupiti potrebne podatke vezano za realizaciju Strateškog plana za razdoblje 2019.-2021. godina.

Član 7.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

DOSTAVLJENO:
1x Općinski načelnik
16x Članovi radne grupe
16x Općinske službe
1x Arhiva
1x a/a

OPĆINSKI NAČELNIK

prof. dr. Senaid Memić

Butmirska cesta br. 12. Sarajevo, BiH, tel. +387 33 775-700, centrala 775-600
www.opcinaglidza.ba, E-mail: opcinski.nacelnik@opcinaglidza.ba

2. UVODNO O OBVEZNIKU

Općina Ilidža je jedinica lokalne samouprave. Granica Općine utvrđena je Mirovnim sporazumom za Bosnu i Hercegovinu potpisanim u Parizu, 14. decembra 1995. godine, Ustavom Kantona i zakonom. Granice područja Općine idu katastarskim granicama naseljenih mjesta koja ulaze u sastav općine u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima se određuju naseljena mjesta.

Poslovi samoupravnog djelokruga Općine i preneseni poslovi kantonalne uprave, koji se obavljaju u Općini, finansiraju se kroz budžet Općine i budžet Kantona u skladu sa zakonom. Općina ima pravo u obavljanju svojih dužnosti sarađivati sa drugim općinama radi obavljanja poslova od zajedničkog interesa, a sve u skladu sa ustavom i zakonom.

Općina je samostalna u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu sa ustavom i zakonom, a podliježe nadzoru zakonitosti, koji obavljaju nadležni organi Kantona. Općina u okviru samoupravnog djelokruga:

1. osigurava uslove i preduzima sve potrebne mjere za dosljednu primjenu, poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
2. osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti brige o djeci, obrazovanju i odgoju, radu i zapošljavanju, socijalnoj zaštiti, kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, zaštiti životinja i zaštiti bilja, ako zakonom nije drugačije određeno;
3. vodi urbanističko-stambenu politiku od značaja za Općinu i njen razvoj, kao što je izgradnja naselja i poboljšanje uslova stanovanja, uređenje građevinskog zemljišta, održavanje čistoće javnih površina, održavanje parkova, dječijih igrališta, održavanje javne rasvjete, odvoz i deponovanje otpadaka, angažovanje vatrogasne službe, zaštite od poplava te uređenje čovjekove okoline;
4. upravlja općinskom imovinom;
5. obavlja komunalne i druge uslužne djelatnosti, te lokalne infrastrukture, kao što je izgradnja i održavanje lokalnih cesta, putova, lokalnih mostova i druge djelatnosti infrastrukture od lokalnog značaja;
6. osigurava uslove rada lokalnih radijskih i televizijskih stanica, te lokalnih informativnih glasila u skladu sa zakonom;
7. vodi brigu o prirodnim i turističkim resursima Općine (poljoprivredno zemljište, šume, vode, divljač i sl.);
8. osigurava racionalno korištenje i upravljanje lokalnim građevinskim zemljištem;
9. osigurava javni red i mir;
10. obavlja upravne poslove iz samoupravnog djelokruga Općine;
11. osigurava uslove za ostvarivanje mjesne samouprave;
12. osniva javne ustanove i druga pravna lica u skladu sa zakonom radi ostvarivanja određenih gospodarskih, društvenih, socijalnih i drugih potreba stanovništva;

13. uspostavljanje i vršenje inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz vlastitih nadležnosti općine;

14. obavlja i druge poslove koji su joj preneseni u nadležnost u skladu sa zakonom.

Obavljanje pojedinih poslova iz samoupravnog djelokruga Općine može se u skladu sa zakonom povjeriti ustanovama, preduzećima i drugim pravnim licima osnovanim radi obavljanja javnih službi, o čemu odluku donosi Općinsko vijeće.

Općina se bavi svim pitanjima od lokalnog značaja koja nisu isključena iz njene nadležnosti niti dodijeljena u nadležnost neke druge vlasti.

Ukoliko federalne odnosno kantonalne vlasti svoje poslove povjere Općini bez prethodnog konsultovanja ili se Općina prilikom konsultovanja negativno izjasni o povjeravanju tih poslova, a federalna odnosno kantonalna vlast donese zakon kojim određene poslove ipak povjerava Općini, općinski načelnik dužan je odmah obavijestiti Općinsko vijeće i u tom slučaju Općina je dužna tražiti zaštitu prava na lokalnu samoupravu pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

Unutrašnja organizacija općinskih službi za upravu, stručnih i posebnih službi uređuje se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji u skladu sa zakonom. Općinske službe za upravu, stručnih i posebnih službi, u skladu sa zakonom i statutom općine, neposredno obavljaju sljedeće upravne i druge stručne poslove:

- izvršavaju općinske propise i druge opće akte iz samoupravnog djelokruga Općine;
- rješavaju u upravnom postupku o pravima i obavezama i pravnim interesima građana i pravnih lica iz samoupravnog djelokruga Općine;
- obavljaju nadzor nad djelatnošću javnih preduzeća i ustanova koje obavljaju na osnovu javnih ovlaštenja, utvrđenih propisima Općine;
- daju inicijative za rješavanje određenih pitanja iz samoupravnog djelokruga Općine;
- pripremaju nacрте općinskih propisa i drugih općih akata iz svoje nadležnosti;
- pripremaju nacрте pojedinačnih upravnih akata;
- obavljaju druge poslove određene zakonom, statutom i drugim općinskim propisima.

2.1. Opći podaci

Tablica 1. Opći podaci Općine Ilidža

OPĆINA ILIDŽA	
Država, Entitet	Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine
Administrativna pripadnost Kantonu	Kanton Sarajevo
Broj stanovnika po popisu 2013. (Procjena broja stanovnika 30.06. 2018.)	66.730 (70.108)
Površina	143,4 km ²
Načelnik	Prof.dr Senaid Memić
Sjedište Općine	Ilidža
Mjesne zajednice	Butmir, Donji Kotorac, Sokolović Kolonija, Hrasnica I, Hrasnica II, Ilidža Centar, Lužani, Vreoca, Vrelo Bosne, Blažuj, Rakovica, Osijek, Otes, Stup, Stup II, Stupsko Brdo.
Adresa	Butmirska cesta 12, 71210 Ilidža
Matični broj	11550
Web stranica	www.opcinailidza.ba
E - mail	info.desk@opcinailidza.ba
Telefon	+387 33 775 600
Dan Općine	12.marta

Izvor: Općina Ilidža; www.fzs.ba (Procjena ukupnog broja stanovnika u Federaciji BiH, 2018, stanje sredina godine; Konačni rezultati Popisa 2013)

2.1.1. Organizacijska struktura Općine

Grafikon 1. Organizacijska šema jedinstvenog općinskog organa službe za upravu, stručne i posebne službe Općine Ilidža

Izvor: Općina Ilidža

3. DEFINIRANJE MISIJE I VIZIJE

3.1. Misija

Misija je glavni razlog postojanja i djelovanja korisnika budžeta, a sastoji se od područja djelovanja, vrijednosti i ciljeva koji se žele ostvariti. Drugim riječima, misijom se opisuje način na koji Općina Ilidža namjerava pridonijeti ostvarivanju vizije.

Misija se može opisati korištenjem četiri komponente:

- ✓ Naziv JLS
- ✓ Za koga ili šta JLS radi, tj. zbog čega postoji i s kime to radi
- ✓ Šta JLS namjerava postići svojim djelovanjem
- ✓ Na koji način djeluje kako bi ostvarila postavljene ciljeve

S obzirom na navedeno, sadržaj misije mora podrazumijevati protekli razvoj JLS, okolinu u kojoj Općina djeluje, kao i resursima kojima Općina raspolaže. Misiju je potrebno oblikovati kao izjavu, a ne kao sveobuhvatan popis ciljeva.

MISIJA OPĆINE ILIDŽA

JE DA ISPUNJAVANJEM USTAVNIH I ZAKONSKIH OBAVEZA I
NADLEŽNOSTI, PLANIRA, PREPOZNA I KVALITETNO ZADOVOLJI
ZAHTJEVE I POTREBE KORISNIKA USLUGA I TIME POBOLJŠA KVALITET
ŽIVOTA SVOJIH GRAĐANA I ZAŠTITE OKOLINE.

Kvalitetno definirana misija i njezina suština mora biti jasna i razumljiva svakome, te mora biti motivirajuća za zaposlenike i predstavljati osnovnu politiku sistema. U misiji se navode ciljevi koje je potrebno ostvariti i realizirati kako bi se postigla efikasnost poslovanja, uspješnost kroz poslovne procese, odnosno unapređenje rada JLS, a samim time se opravdava temeljni razlog njenog postojanja.

Misija nije vremenski ograničena pa može postojati jednako dugo koliko i JLS. Međutim, na misiju utiču brojni faktori koji se mogu manifestirati kao interne ili eksterne promjene, pa je prema tome, misiju potrebno revidirati i ažurirati ukoliko se ukaže potreba za istim, kako bi bila relevantna i pratila aktuelno stanje u JLS.

3.2. Vizija

Vizija predstavlja sliku idealne budućnosti, jasnu sliku budućih događaja, kao i dugoročni željeni rezultat unutar kojeg zaposlenici imaju zadatak identificirati i rješavati probleme koji stoje na putu njezina ostvarenja.

Vizija pokazuje jasan smjer kretanja organizacije i opisuje što JLS želi ostvariti, s obzirom na vremensku identifikaciju odnosi se na dugoročni period, odnosno na period od 15 do 20 godina. Formuliranje vizije mora pokrivati nekoliko aspekata budućeg stanja u smislu kombinacije privrednih, društvenih i ekoloških zahtjeva.

Vizija treba biti postavljena na način da bude dovoljno ambiciozna, ali i realna, kako bi djelovala motivirajuće na zaposlenike. Postavljenu viziju rukovodstvo treba približiti zaposlenicima kako bi je u potpunosti razumjeli i slijedili, te na taj način pridonijeli njezinu ostvarenju i djelotvornosti. Uspješna vizija ima karakteristike realnosti i koherentnosti, kroz koju se jasno utvrđuju glavni strategijski ciljevi i očekivani rezultati strategije.

Vizija je polazna tačka i temelj strateškog okvira jer ga oblikuje i omogućava postavljanje sljedećeg pitanja: Hoće li postavljeni opći cilj ili posebni cilj doprinijeti ostvarenju željene slike organizacije u budućnosti?

VIZIJA OPĆINE ILIDŽA

OPĆINA ILIDŽA ĆE IMATI EFIKASNU ADMINISTRACIJU, BIT ĆE EKONOMSKI JAKA SA VELIKIM BROJEM ZAPOSLENOG STANOVNIŠTVA, DOBRO RIJEŠENOM INFRASTRUKTUROM, RAZVIJENIM TURIZMOM, KVALITETNOM ZDRAVSTVENOM I SOCIJALNOM ZAŠTITOM, UREĐENIM OBRAZOVNIM SISTEMOM, BOGATIM KULTURNIM I SPORTSKIM ŽIVOTOM U OKVIRU EKOLOŠKI OČUVANE I PROSTORNO UREĐENE CJELINE.

Ostvarenjem postavljene vizije Općina Ilidža se ogleda u budućnosti na slijedeći način:

- kao jedna od najrazvijenih općina u BiH, konkurentna lokalna zajednica, pogodnog ambijenta za investiranje,
- kao otvorena i sigurna općina u koju rado dolazi poslovni svijet, turisti i svi dobronamjerni ljudi,
- kao prepoznatljiv centar zdravstvenog, rehabilitacionog i sportsko-rekreativnog turizma, gdje su bogatstvo voda i kulturno historijsko i prirodno naslijeđe valorizirani uz postulate zaštite i održivosti,
- kao centar prepoznatljiv u regionu - centar internacionalnih studija, centar obrazovanih mladih ljudi,
- kao općina prepoznatljivog kulturnog identiteta i razvoja kulturne raznolikosti, kao i kulturne ekonomije koja kulturu transformira u faktor razvoja,
- kao zajednica zadovoljnih građana, pristojnog standarda života, kojima je ravnomjerno dostupna kvalitetna socijalna, zdravstvena infrastruktura i koji proaktivno učestvuju u radu lokalne zajednice,
- kao općina koja je valorizirala ključno prometnu poziciju u FBiH i šire, sa svim vidovima transporta, ravnomjerno raspoređene i dostupne komunalne infrastrukture,
- kao zelena općina sa bogatim zaštićenim prirodnim krajolikom, uređenim javnim zelenim površinama - park općina,
- kao lokalna zajednica u kojoj je općinska uprava servis građanima i zadovoljstvo građana je na prvom mjestu.

4. ANALIZA STANJA/OKRUŽENJA

Analizom stanja/okruženja provedene su aktivnosti za analizu postojećeg stanja u kojem se Općina Ilidža nalazi. Pod navedenim se podrazumijeva prikupljanje informacija o sadašnjem stanju i poziciji Općine u namjeri da te informacije posluže kao oslonac za donošenje odluka o tome koje će mjere poduzeti i u kojem smjeru Općina treba djelovati.

Budući da je okruženje uglavnom turbulentno, kompleksno i sklono promjenama, analiza stanja je vrlo značajna. Analiza stanja podrazumijeva razumijevanje konteksta i okoline, predviđanje budućih trendova u okruženju, kao i procjenu kapaciteta Općine Ilidža za ostvarivanje postavljenih ciljeva. Također omogućava izbjegavanje kriznih situacija Općine te pripremljenost u neizvjesnim situacijama i spremniji odgovor na promjene u vanjskom okružju.

Za analizu stanja na raspolaganju imamo razne alate, odnosno analize, a na temelju njih, kao i postojeće misije i vizije Općina definira tri opća cilja, kao i određeni broj posebnih ciljeva čijom će realizacijom u narednom razdoblju od tri godine pridonijeti ostvarenju postavljene vizije, te se približiti željenom stanju u budućnosti, odnosno pridonijeti ukupnom razvoju Općine. Alat pomoću kojeg se provodi analiza stanja/okruženja jest SWOT analiza.

❖ *Prostorna, geografska i prirodna obilježja Općine*

Prostorna obilježja

Općina Ilidža je jedna od devet Općina koje se nalaze u sastavu Kantona Sarajevo. Ilidža nije u sastavu Grada Sarajeva, ali je dio urbane cjeline Sarajeva, ima naglašenu morfološku i urbanu izražajnost. Prirodni resursi, koji se bitno razlikuju od kotline Miljacke u kojoj se nalazi Sarajevo, određuju njenu prepoznatljivu izražajnost.

Ilidža je smještena u podnožju planine Igman u zelenom pejzažu koji je bogat i vodom i šumom. Reljef područja Ilidže je raznolikog oblika – kreće se od tipičnog ravničarskog do brežuljkastog i krškog u području planine Igman koja prirodno ograničava područje Ilidže s jugozapadne strane, s najvišim vrhom (Crni vrh 1.499 m).

Središnji dio Bosne ili centralna Bosna, kojoj pripada Sarajevsko polje sa gradom Sarajevom, je geološka depresija u kojoj je formirano više slatkovodnih bazena. Poznata je još kao tercijarno korito Zenica-Sarajevo, koje je upalo između krečnjačkog gorja iz mezozoika. U močvarnim predjelima taložio se biljni materijal od koga se kroz milenije stvarao ugalj (Breza, Kakanj, Zenica), a niz čitav jugozapadni dio tercijatnog korita protežu se termalne i kisele vode (Ilidža, Kiseljak, Fojnica, Busovača), dok ga sa

svih strana presjecaju rijeke i potoci nastali od izvora čiste, pitke vode. Ukratko, ovo je idealan prostor koji se bira za život i zato je bio nastanjen od pradavnih vremena.

Zbog povoljnog geografskog položaja, klimatskih uslova, obilja vode, plodnosti zemljišta i šumskih bogatstava, Ilidža je još od predhistorijskih dana predstavljala pogodan prostor za naseljavanje i život. Prvi podaci o Ilidži potiču još iz neolita, a prema stupnju naseljenosti ona predstavlja najstarije naselje u središnjem dijelu Bosne.

Prirodno i kulturno-historijsko naslijeđe općine Ilidža predstavlja izuzetno bogatstvo, ne samo Općine, već i šireg prostora. Te vrijednosti su dale pečat i samom izgledu Ilidže, a predstavljaju i osnovu za razvoj turizma, te se uvrštavaju u bogatu turističku ponudu. Također, bogatstvo vrstama, očuvane prirodne pejzažne vrijednosti i kulturno-historijski lokaliteti su od izuzetnog značaja. Prirodni resursi Ilidže određuju njenu prepoznatljivu sliku.

Geografski položaj i obilježja Općine Ilidža

Općina Ilidža nalazi se u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, administrativno pripada Sarajevskom kantonu. Zauzima površinu od 143,4 km² što u odnosu na 1.277,3 km² površine Kantona Sarajevo čini 11,2%.

Općina Ilidža graniči sa općinama Trnovo, Hadžići, Kiseljak, Novi Grad, Visoko, Ilijaš, a sa južne strane sa Republikom Srpskom. Općina Ilidža smještena je između 43°50' sjeverne geografske širine /s.g.š./ i 18°21' istočne geografske dužine /i.g.d./. Na području Općine nalazi se 16 mjesnih zajednica.

Tablica 2. Geografsko prostorna obilježja Općine Ilidža

Lokacija	Smještaj	Površina	Stanovništvo 2018./ Gustoća naseljenosti
Koordinate: <u>43°49'N</u> <u>18°18'E</u>	– Jugoistočni dio BiH – Administrativna pripadnost Sarajevskom kantonu – Općina graniči sa općinama Trnovo, Hadžići, Kiseljak, Novi Grad, Visoko, Ilijaš, a sa južne strane sa Republikom Srpskom	143,4 km ²	70.108st. 488,9 st/km ²

*Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža za period 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine;
<https://bs.wikipedia.org/wiki/Ilid%C5%BEa>*

Slika 1. Općina Ilidža u Kantonu Sarajevo

Izvor: <http://slivrijekebosne.org/Gradovi/Sarajevo-kanton/SarajevoKanton.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/Sarajevo_Canton

Hidrografski, prostor općine Ilidža smješten je u Crnomorskom slivu, odnosno u slivu rijeke Bosne. Na prostoru Ilidže postoje brojni vodotoci: rijeka Bosna koja izvire u podnožju planine Igman, Željeznica, Zujevina sa pritokom Rakovički potok, Miljacka, Dobrinja, Tilava, Večerica sa pritokom Buničkim potokom.

Geoprometni položaj Općine Ilidža je veoma povoljan jer su razvijene različite putne komunikacije, kako drumske, tako i željezničke, koje obezbjeđuju brzi protok ljudi, roba, usluga, što doprinosi boljem razvoju privrednih i drugih djelatnosti kao i adekvatnije korištenje postojećih resursa, afirmaciju kulturnog naslijeđa, turističkih resursa i dr.

Na teritoriji Općine Ilidža u značajnoj mjeri je razvijena putna mreža i lokalni saobraćaj unutar svake mjesne zajednice i mjesnih zajednica međusobno. Ta povezanost se ostvaruje kroz lokalne saobraćajnice kao i saobraćajnice od značaja za Kanton Sarajevo.

Geoprometni položaj Općine Ilidža kao lokalne zajednice u osnovi je dobar iz razloga jer se ostvaruje:

- putna komunikacija sjever-jug, kako druskim tako i željezničkim saobraćajem i to na potezu od rijeke Save prema Doboju i Zenici do Sarajeva te dalje prema jugu preko Konjica, Jablanice, Mostara do Jadranskog mora;
- putna komunikacija prema srednjoj Bosni putnim pravcem od Ilidže prema Kiseljaku, Busovači, Vitezu i Zenici;
- putna komunikacija prema Goraždanskom kantonu preko planine Igman i pravaca prema Trnovu i Goraždu;
- putna komunikacija prema susjednom entitetu pravcem Ilidža-Sarajevo-Pale-Sokolac i dalje u više pravaca prema rijeci Drini preko Zvornika, prema rijeci Savi (Brčko i Bijeljina), te prema jugu na prostore Hercegovine i Crne Gore.

- putna komunikacija sa Sjevernom, Srednjom i Južnom Evropom (Koridor V-C) predstavlja izuzetnu vrijednost u kontekstu procesa privredne i saobraćajne integracije srednjoevropskog prostora.

Na teritoriji Općine Ilidža smješten je Međunarodni aerodrom Sarajevo, koji povezuje Sarajevo, odnosno Bosnu i Hercegovinu sa ostatkom svijeta.

Reljefna i klimatska obilježja

Sa geomorfološkog aspekta prostor općine Ilidža izdijeljen je na 2 oblasti: ravničarska oblast koja čini 28% ukupne teritorije Općine i brdsko-planinska oblast na koju otpada 72% ukupne površine. Prema tome, nadmorske visine se kreću od oko 490 m u Sarajevskom polju, pa do 1.500 m u planinskim predjelima. Uravnjeni dio Općine je zapravo prostor Sarajevskog polja, koji je sa juga i jugozapada okružen padinama Igmana, koje strmo završavaju u Sarajevskom polju. Ovo polje je prema sjeveru otvoreno širokom dolinom rijeke Bosne, a prema istoku dolinom Miljacke. Brdsko-planinsku oblast čini planina Igman.

Najbolju sliku terena područja sa svojim jako izraženim pravcima rasjedanja, pokazuje analiza terena prema ekspoziciji ili kardinalnoj orijentaciji. Na ravne dijelove Općine otpada 28,0% terena, na istočne ekspozicije otpada 13,3%, južne 22,1%, zapadne 7,8% i sjeverne otpada 28,8% teritorija Ilidže.

Šire područje općine Ilidža karakteristično je po dva klimatska tipa. Do 600 metara nadmorske visine zastupljena je umjereno kontinentalna klima, a iznad te visine postepeno prelazi u planinski tip umjereno kontinentalne, tako da šire područje ima kontinentalno-planinsku klimu.

Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10°C (višegodišnja mjerenja na M.S. Butmir od 2001-2011.). Najtopliji mjesec u godini je juli, kada je prosječna temperatura 20,2°C, slijedi ga august sa 19,9°C, dok je najhladniji januar sa prosječnom mjesečnom temperaturom -0,6°C. Na prostoru Igmana temperature su niže, s obzirom na opadanje temperature sa porastom nadmorske visine.

Na teritoriji Općine Ilidža godišnje se prosječno izluči oko 800 l/m² padavina. U toku godine najviše padavina se izluči u septembru (80,4 l/m²), a najmanje februaru (47,7 l/m²) i julu (56,8 l/m²). Padavine se izlučuju najčešće u obliku kiše i snijega, a rijede se javljaju i padavine u obliku grada. Na nižim nadmorskim visinama prevladava kiša, dok su sa porastom nadmorske visine sve prisutnije sniježne padavine. Na Ilidži je prosječno 124 dana sa kišnim padavinama i 42 sa snijegom. Međutim, najviše kišnih padavina izluči se tokom ljeta i često su popraćene vjetrom i grmljavinama. Padavine u obliku grada su prisutne na prostoru Ilidže, mada veoma rijetko, i javljaju se uglavnom tokom ljetnih mjeseci. Ovo je povoljna okolnost sa aspekta razvoja poljoprivrednih djelatnosti u okolini Sarajeva.

Područje Općine, karakterističnog geografskog položaja, u zimskim danima je prekriveno maglom, pa godišnje ima do 88 maglovitih dana. Maksimalna visina snježnog pokrivača je 100 cm.

❖ *Ljudski resursi (stanovništvo i demografija)*

Stanovništvo na području Općine Ilidža

Općina Ilidža, sa površinom od 143,4 km² zauzima 11,2% površine Kantona Sarajevo, i na tom prostoru, sredinom 2018. godine, živi 70.108 stanovnika (prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku), što je za 5,1%, odnosno za 3.378 stanovnika više nego 2013. godine kada je na području Općine živjelo 66.730 stanovnika. Gustoća naseljenosti u 2018. je 488,9 st/km² i veća je nego 2013. godine kada je iznosila 465,3 st/km².

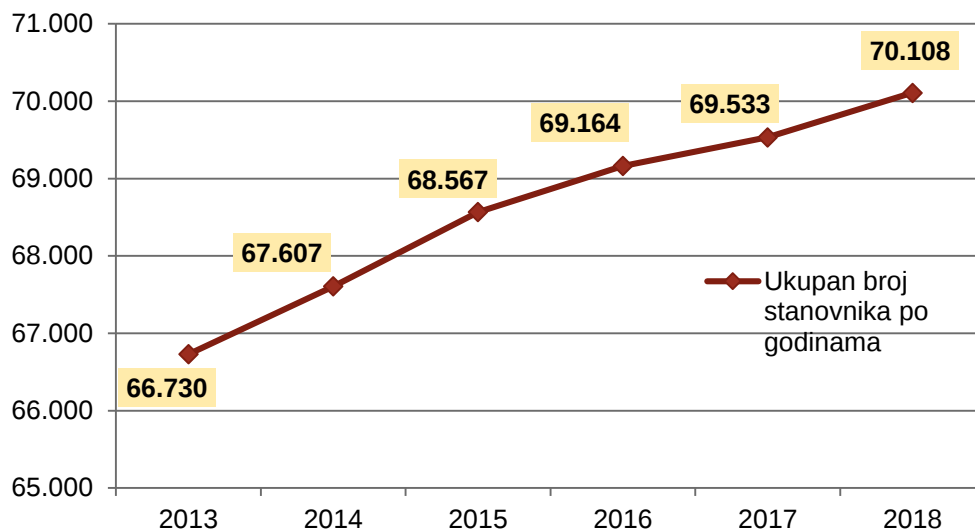
Tablica 3. Demografske karakteristike Općine Ilidža za period 2013. – 2018.

Općina Ilidža		2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Indeks 2018./2013.
Površina općine u km²		143,4	143,4	143,4	143,4	143,4	143,4	/
Pokazatelji								
1.	Broj stanovnika (30.06.)	66.730	67.607	68.567	69.164	69.533	70.108	105,1
2.	Gustoća naseljenosti st/km ²	465,3	471,5	478,2	482,3	484,9	488,9	/
3.	Starosna struktura stanovnika							
	0-14	11.254	11.813	12.635	11.249	11.246	11.384	101,2
	15-64 radni kontingent	47.715	48.309	48.845	49.139	49.085	49.089	102,9
	65 i više	7.761	7.485	7.087	8.776	9.202	9.635	124,1
4.	Starosna struktura stanovništva u %							
	0-14	16,9	17,5	18,4	16,3	16,2	16,2	/
	15-64 radni kontingent	71,5	71,5	71,2	71,0	70,6	70,0	/
	65 i više	11,6	11,1	10,3	12,7	13,2	13,7	/

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

Promatrano po starosnoj strukturi došlo je do karakterističnih promjena u pravcu smanjenja udjela mlađe populacije (sa 16,9% udjela u 2013. na 16,2% u 2018. godini), ali i do povećanja stanovnika dobi 65 i više godina (sa 11,6% udjela u 2013. na 13,7% u 2018. godini). Radni kontingent stanovništva, populacija od 15 do 64 godina je smanjio udio sa 71,5% u 2013. na 70,0% u 2018. godini u ukupnoj populaciji Općine.

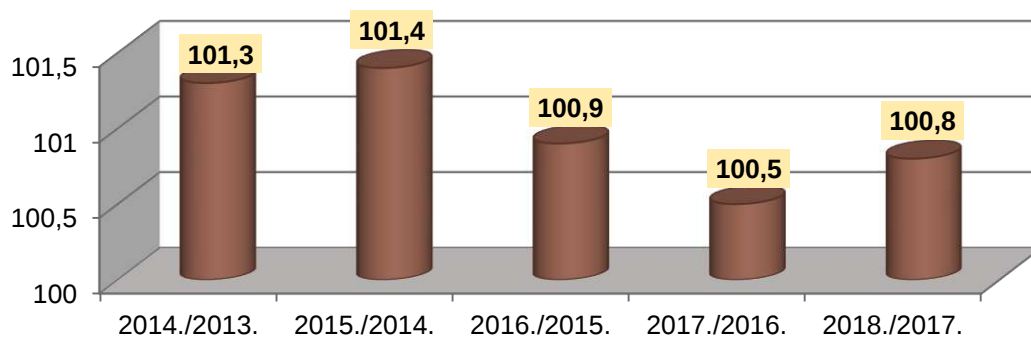
Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Ilidža kroz period od 2013. do 2018. godine

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

U prethodnom grafikonu je uočljivo da se povećanje broja stanovnika na području Općine Ilidža uočava u cjelokupnom promatranom periodu od 2013. – 2018. godine što je vidljivo i iz prikaza broja stanovnika i indeksa kretanja stanovnika Općine Ilidža u sljedećem grafikonu.

Grafikon 3. Indeksi kretanja stanovnika Općine Ilidža

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

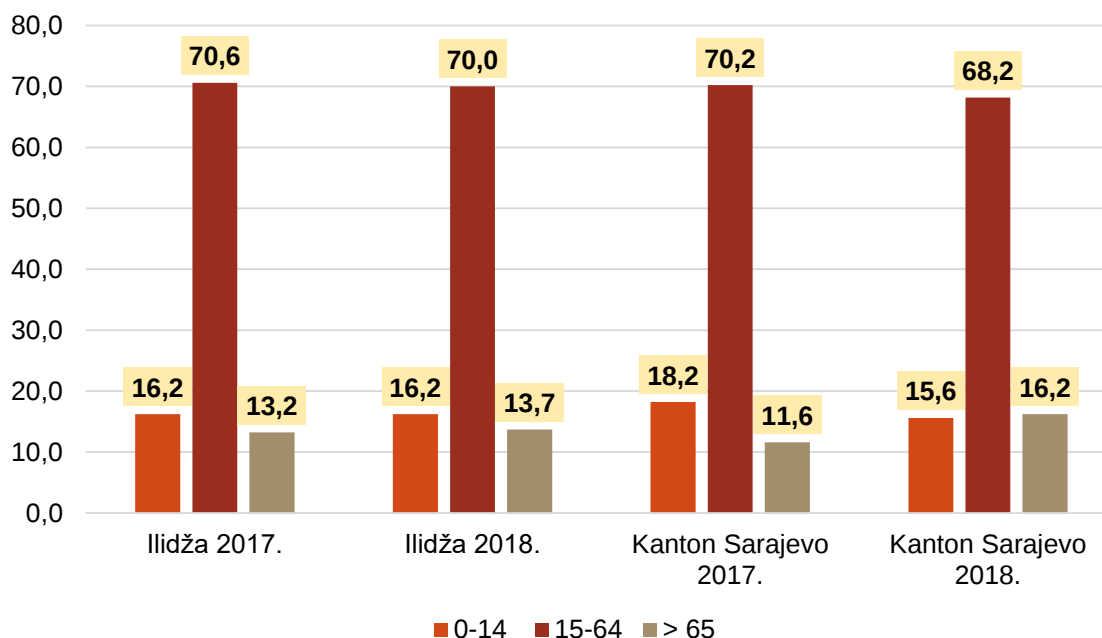
Tablica 4. Demografske karakteristike Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2018. godine

Pokazatelj	Ilidža	Kanton Sarajevo
	2018.	2018.
Površina (km²)	143,4	1.277,3
Gustoća naseljenosti st/km²	488,9	328,4
Broj stanovnika	70.108	419.414
0-14	11.384	65.493
15-64 radni kontingent	49.089	286.115
65 i više	9.635	67.806
Starosna struktura stanovništva (%)		
0-14	16,2	15,6
15-65 radni kontingent	70,0	68,2
65 i više	13,7	16,2

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

Općina Ilidža u 2018. godini u ukupnoj strukturi stanovništva Kantona Sarajevo sudjeluje sa 16,7%.

Grafikon 4. Starosna struktura stanovništva Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2017. i 2018. godine (%)

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

Prirodni priraštaj stanovništva Općine Ilidža

Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u Općini i Kantonu za 2018. godinu

Vitalna statistika	Ilidža	Kanton Sarajevo
	2018.	2018.
živođeni	728	4.517
umrli	639	4.260
prirodni priraštaj	89	257
natalitet	10,9	10,9
mortalitet	9,6	10,3
prirodni priraštaj	1,3	0,6

Izvor: Demografska analiza Kantona Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2013 – 2018. godine, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, mart 2019. godine

Skoro svi parametri vitalne statistike stanovništva Općine su povoljni u odnosu na iste u Kantonu. Stopa nataliteta u Općini je ista kao i u Kantonu, dok je stopa mortaliteta manja za 0,7 promila. Stopa prirodnog priraštaja u Općini veća je za 0,7 promila u odnosu na stopu u Kantonu.

Zaposlenost u Općini Ilidža

Tablica 6. Zaposlenost i nezaposlenost u Kantonu Sarajevo i Općini Ilidža 2019. godine (stanje na dan 30.04.2019.)

Područje	Zaposlena lica	Registrovana nezaposlena lica	% učešća registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva
Kanton Sarajevo	140.637	60.244	20,94
Ilidža	20.843	10.144	21,13

Izvor: Javna ustanova "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo"- Bilten statistički pregled april/travanj 2019. godine, maj/svibanj 2019. godine.

Ukupan broj zaposlenih u Kantonu Sarajevo sa stanjem na dan 30.04.2019. godine iznosio je 140.637. U Općini Ilidža broj zaposlenih je iznosio 20.843 što je 14,8% zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Ukupan broj nezaposlenih na području Kantona Sarajevo iznosio je 60.244. Što se tiče Općine Ilidža, broj nezaposlenih je iznosio 10.144 što je 16,8% nezaposlenih na području Kantona Sarajevo.

**Tablica 7. Nezaposlenost u Općini Ilidža prema stupnju obrazovanja 2019. godine
(stanje na dan 30.04.2019.)**

Stupanj obrazovanja	Općina Ilidža
	Ukupno
VSS	1.155
VŠS	95
SSS	3.144
NSS	53
VKV	45
KV	2.679
PKV	85
NKV	2.888
Ukupno	10.144

*Izvor: Javna ustanova "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo"- Bilten statistički pregled
april/travanj 2019. godine, maj/svibanj 2019. godine*

U ukupnom broju nezaposlenih na području Općine Ilidža, najveći je broj nezaposlenih sa srednjom stručnom spremom, njih 3.144.

Pokrivenost prostorno-planskom dokumentacijom

Kompletno područje Kantona Sarajevo pokriveno je razvojnom planskom dokumentacijom, Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003—2023. god. ("Sl.novine Kantona Sarajevo", br. 26/06), i Odluka o usvajanju B faze Izmjena i dopuna Prostornog plana Kantona Sarajevo ("Sl.novine Kantona Sarajevo", br. 22/17), u okviru koga je obrađeno kompletno područje Općine Ilidža.

Tablica 8. Regulacioni planovi koji su doneseni na području Općine Ilidža

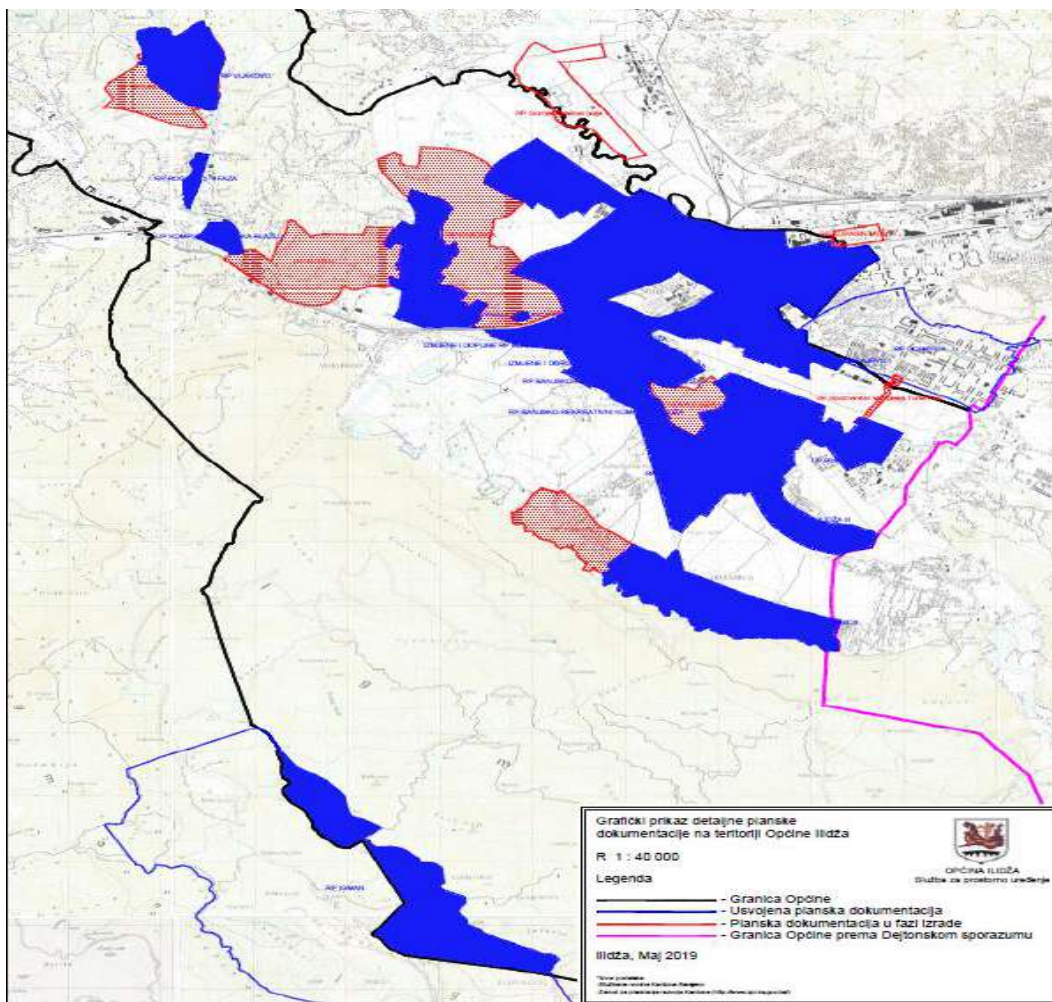
R.br.	Naziv regulacionog plana ili urbanističkog projekta	Nadležnost	Službene novine KS
1.	RP „Hrasnica“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	22/87; 14/04; 22/14
2.	Izmjene i dopune RP „Dobrinja“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	35/06
3.	RP „Kovači“		22/87
4.	RP „Sokolović Kolonija“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	20/90; 33/09
5.	RP „Lužani“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	11/04 9/72; 12/73; 11/74
6.	RP „Blažuj“		22/84
7.	RP „Vlakovo“; Izmjene i dopune	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	18/90; 9/15
8.	RP „Rogačići, faza I“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	18/86
9.	RP „Otes“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	18/81; 12/13
10.	RP „Poslovna zona Stup“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	24/02
11.	RP „Terme Ilidža“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	3/04
12.	RP „Osijek“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	14/04
13.	RP „Kamenjače“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	14/04
14.	RP „Riverina Sastavci“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	25/02
15.	RP „Banjsko rekreativni kompleks Ilidža“ Izmjene i dopune RP „Banjsko rekreativni kompleks Ilidža“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	87 god. 33/05, 28/07
16.	RP „Butmir“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	4/89, 30/09
17.	RP „Stup Nukleus“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	24/02; 13/11, 28/18
18.	RP „Centar Ilidža“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	33/05, 41/14, 6/18
19.	RP „Blažujski drum“ Izmjene i dopune RP „Blažujski drum“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	11/88 20/09

R.br.	Naziv regulacionog plana ili urbanističkog projekta	Nadležnost	Službene novine KS
20.	RP „Stari Stup“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	29/06
21.	RP „ Stup I“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	15/90, 29/06
22.	RP „ Donji Kotorac“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	1/14
23.	RP „ Azići I“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	30/11
24.	RP „Doglodi“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	40/15
25.	RP „Nova Ilidža 2“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	34/15
26.	RP „Nova Ilidža 3“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	34/15
27.	RP „Privredna zona Hrasnica“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	2/12
28.	Urbanistički projekt „Riverina Sastavci“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	48/15
29.	Urbanistički projekt „Bubamara“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	17/08
30.	Urbanistički projekt „Bosanka Blažuj“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	24/07
31.	RP Sportsko rekreativnog područja „Igman“		1982. god.
32.	Carinska zona „Sarajevo“		20/89
33.	RP „Azići II“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	49/17
34.	RP „Pejton“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	33/18

Izvor: Općina Ilidža, Služba za prostorno uređenje

Na sljedećoj slici vidljiv je grafički prikaz pokrivenosti prostorno-planskom dokumentacijom na teritoriji Općine Ilidža. Plavom bojom označena je ona prostorno-planska dokumentacija koja je usvojena.

Slika 2. Grafički prikaz pokrivenosti prostorno-planskom dokumentacijom na teritoriji Općine Ilidža

Izvor: Općina Ilidža, Služba za prostorno uređenje

Donošenje novih prostornih planova

- U proceduri izrada Urbanističkog plana urbanog područja Sarajevo (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća).
- Potrebna izrada prostornog plana Spomenik prirode Vrelo Bosne i planom upravljanja Spomenikom prirode Vrelo Bosne

Veoma značajno za budući razvoj je donošenja ovih planova čija je nadležnost Kantona Sarajevo.

Tablica 9. Provedbeno-planska dokumentacija za područje Općine Ilidža koja je u fazi izrade

R.br.	Naziv regulacionog plana ili urbanističkog projekta	Nadležnost	Službene novine KS
1.	RP „Blažuj“, Odluka o pristupanju	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	13/11
2.	RP „Kovači“, Odluka o pristupanju	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	1/14
3.	RP „Nova Ilidža 1“, Odluka o pristupanju	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	32/14
4.	RP „Alipašin most 1“, Odluka o pristupanju	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće Ilidža i Gradska Uprava Grada Sarajeva sa Općinom Novi Grad	20/14
5.	RP „Gornje Telalovo Polje“, Odluka o pristupanju	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće Ilidža i Gradska Uprava Grada Sarajeva sa Općinom Novi Grad	
6.	RP „Riverina Sastavci“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	12/16
7.	Urbanistički projekt „Spomenički kompleks Tunel DB“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće Ilidža i Gradska Uprava Grada Sarajeva sa Općinom Novi Grad i Kantonom Sarajevo	48/13
8.	RP „Vlakovo“	Predlaže Općinski načelnik, usvaja Općinsko vijeće	

Izvor: Općina Ilidža, Služba za prostorno uređenje

Vodopskrba

Stanovništvo područja Ilidže se uglavnom snabdijeva pitkom vodom putem centralnog vodovodnog sistema, a dijelom iz vodovoda lokalnog značaja. Određeni broj stanovnika se snabdijeva individualno, putem manjih vrela i bunara.

Snabdijevanje pitkom vodom putem centralnog vodovodnog sistema (primarni i sekundarni cjevovodi različitih profila, priključni cjevovodi, bunari, rezervoari, pumpne stanice, hidrofleks postrojenja) kontroliše i održava kantonalno javno komunalno preduzeće KJKP „Vodovod i Kanalizacija“.

Prema podacima KJKP „VIK“ Sarajevo stanje u oblasti vodosnabdijevanja pod njegovom kontrolom, značajno tretira područje općine Ilidža u Sarajevskom polju (glavna izvorišta, ne sva), odakle se snabdijeva Grad Sarajevo. Vodovodni sistem Sarajeva je kombinacija gravitacionog i pumpnog sistema, a razvoj modernog vodovodnog sistema teče od 1889. g. (mada su prvi vodovodi na ovim prostorima izgrađeni još 1461. g.). Danas vodovodni sistem pokriva cca 358.000 stanovnika Sarajeva. Glavni resursi vode su podzemna akumulacija Sarajevsko polje (Bačevo, Sokolovići, Stup) Ilidža sa kojim se obezbjeđuje oko 90% ukupnih količina vode, a koje se kreću od 2.338 l/s do 3.513 l/s. Vodozaštitni pojas obuhvata oko 320 ha zemljišta.

Snabdijevanje pitkom vodom iz vodovoda lokalnog značaja (putem lokalnih vodovoda) kontroliše i održava Općina - nadležne službe kroz obezbijedenje obavljanja komunalnih djelatnosti u okviru svog djelokruga rada, a u skladu s zakonom o komunalnim djelatnostima. Djelimično se vrši kontrola i održavanje lokalnih vodovoda od strane Općine (od ukupno 36, Općina prati 3 veća sistema), a ostale prate građani korisnici - prema Zakonu o vodama (znatan broj bespravnih objekata).

Sistem javne odvodnje

Područje Općine Ilidža je dobrim dijelom pokriveno kanalizacionom mrežom i to cijevima različitih profila, što zavisi od toga da li su cijevi priključne, koje su u principu manjeg profila, ili glavne cijevi koje su većeg profila u koje se priključuju fekalne otpadne vode i odvođe se iza naseljenih mjesta, putem tranzitnih i sabirnih kolektora i dalje prema glavnom gradskom prečistaču.

Za područje Općine Ilidža, odvođenje otpadnih voda se vrši uglavnom putem centralnog kanalizacionog sistema, a dijelom kanalizacijom lokalnog značaja, pa i septičkim jamama. Stanje na terenu ukazuje da izgradnja vodovodne infrastrukture za vodosnabdijevanje vodom za piće ne prati izgradnja odvodnje otpadnih voda – mreže

kanalizacije. Prema podacima iz mjesnih zajednica do sada je urađeno ukupno 207.981 m kanalizacione mreže, a u narednom periodu potrebno je uraditi ukupno 122.281 m nedostajuće kanalizacije.

U dijelovima Općine gdje nije izrađena primarna kanalizaciona mreža, određeni broj građana je udruživanjem rada i sredstava za dijelove naselja i pojedine ulice uradio bespravnu lokalnu kanalizaciju. Najveći broj bespravno izgrađenih kanalizacija urađen je u onim naseljima koja su locirana uz vodotoke, koji su korišteni da se u njih priključe primarne kanalizacione cijevi i direktno bez prečišćavanja upuštaju fekalne otpadne vode. U značajnom broju slučajeva u tim naseljima su urađene i septičke jame, a prelivima iz istih spojene su na lokalne kanalizacije i odvode se u korita vodotoka. Ovako izgrađena bespravna lokalna kanalizacija urađena je na svim vodotocima koji protiču kroz općinu Ilidža i to uglavnom u onim dijelovima gdje nije izgrađena kanalizaciona mreža, a u manjem obimu i u svojim uzvodnim tokovima koji se nalaze van područja općine Ilidža.

Pored kanalizacione mreže u centralnim urbanim dijelovima Općine, djelimično je urađen sistem odvodnje atmosferskih padavina.

Energetski sistem¹

Opskrba električnom energijom

Na srednjenaponskoj i niskonaponskoj distributivnoj mreži se prema Pravilniku o održavanju elektroenergetskih objekata u elektrodistributivnoj djelatnosti JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, redovno izvode radovi na održavanju čime je ista u tehnički ispravnom stanju i putem nje se vrši redovna distribucija električne energije do krajnjih kupaca.

Prema podacima JP „Elektrodistribucija“ Sarajevo područje Općine Ilidža se napaja električnom energijom iz baznih TS 110/10 KV transformatorskih stanica:

- TS 110/35/10 KV - Blažuj,
- TS 110/10-Azići,
- TS 110/10/35 KV - Famos i
- TS 35/10 KV - Gladno polje.

Ukupan broj kupaca u poslovnici Ilidža je 30.268 kupaca, od čega je 27.516 kupaca iz kategorije domaćinstvo (D) i 2.752 kupaca iz kategorije ostala potrošnja (OP).

Registrovanih bespravnih priključaka (BP) koji se redovno čitaju je 2.975, dok je broj novo utvrđenih bespravnih priključaka koji se isključuju 150.

¹ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo, 2014.godine

Opskrba plinom

Na području Općine Ilidža je u značajnom obimu izgrađena gasna mreža kako za potrebe domaćinstava tako za potrebe privrede. Gasnu mrežu na Ilidži sačinjavaju čelični gasovod pritiska $p=8$ (14,5) bar u dužini od 41.694 m; polietilenski čelični gasovod $p=3$ (4) bar dužine 19.091 m i distributivni gasovod pritiska $p=0,1$ (0,2) bar u dužini 157.897 m i servisni priključci 70.707,40 m. Za funkcionisanje gasnog sistema izgrađeno je 19 rejonskih regulacionih stanica i 45 prijemno-regulacionih stanica.

Gas koristi aktivno 8.297 domaćinstava, pasivnih 1.959 što iznosi ukupno 10.256. Privreda aktivno koristi gas sa 710 subjekata, pasivno 159 što ukupno iznosi 669.

Toplifikacija

Na području Općine Ilidža nalazi se pet nezavisnih toplifikacionih sistema KJKP Toplane Sarajevo:

1. četiri slobodnostojeće kotlovnice: Lužani, Mlade Bosne, Tome Međe i Mala aleja ukupne instalisane snage 27,22 MW i
2. jedna krovna kotlovnica Tibra Pacific¹, instalisane snage 2,58 MW
3. jedna kotlovnica u objektu Grand city u ul. Butmirska cesta br. 14

Ukupna instalisana snaga postrojenja na području Općine je 29,8 MW što iznosi cca 6% od ukupne instalisane snage svih postrojenja u sistemu KJKP Toplane Sarajevo. Ukupna angažovana snaga je 18,5 MW.

Na području Općine zagrijava se 2.327 stanova, što iznosi cca 5% ukupnog broja stanova koji se zagrijavaju u Kantonu Sarajevo i cca 266 poslovnih prostora.

Upravljanje otpadom²

Upravljanje otpadom obuhvata aktivnosti i mjere koje osiguravaju tretman i odlaganje otpada sa ciljem zaštite zdravlja, ljudi, prirode i svih ostalih resursa koji povratno negativno mogu uticati na zaštitu životne sredine u cjelini. Upravljanje otpadom iz nadležnosti Federacije vrši Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša, a naročito u slučajevima prekograničnog prometa otpada i postrojenjima za tretman otpada koje obuhvata područja dva ili više Kantona.

Federalnim zakonom o upravljanju otpadom, najveća nadležnost u ovoj oblasti data je kantonima. Kantoni su svojim propisima uredili da odgovarajuća komunalna preduzeća u okviru svojih djelatnosti vrše komunalne usluge, što je i regulisano Zakonom o komunalnoj čistoći Kantona Sarajevo. U oblasti upravljanja otpadom općina ima

² Općina Ilidža, Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP), 2013.

ograničene nadležnosti, a koja se odnose na izdavanje odobrenja za lociranje posuda za otpad na javnim površinama što se čini u saradnji sa organima MZ-a.

Općina kao lokalna zajednica je preduzela potrebne aktivnosti i uložila značajna finansijska sredstva za izgradnju niša za hajfiše u kojima su smještene posude za odlaganje smeća, kao prihvatljivo rješenje za građane u smislu dugoročnog rješavanja ovog pitanja.

Oko 53% ulica(151 ulica) ima potpuno riješeno zbrinjavanje otpadom kontejnerskim posudama za otpad (gdje je općina izgradila niše za kontejnerske posude, oko 16% ulica(52 ulica) ima riješeno zbrinjavanje otpada ručnim odvozom (iznošenje kesa i kanti za otpad i sl.), ali je alarmantno da 28% ulica (82 ulice) ima samo djelimično riješeno pitanje zbrinjavanja komunalnog otpada, a 3 % uopće nema.

U jednom dijelu općine uspostavljen je dvolinijski sistem prikupljanja otpada na način da je 478 PVC kanti (120 litara) podijeljeno u 239 individualnih stambenih objekata. U mjesnoj zajednici Butmir u ulici Jasenje, Butmirskog bataljona, Nedžada Delića, Izeta Čomare i Ilirskoj.

Sa ciljem uspostavljanja selektivnog prikupljanja otpada na dvije lokacije su izgrađeni podzemni kontejneri tipa Semi Q i City Q (Bjelašnička i Josipa Slavenskog) kapaciteta $2 \times 12 \text{ m}^3$, u koje se vrši separato odvajanje otpada čime se omogućava reciklaža pojedinih vrsta otpada.

Jedan broj građana ima neodgovoran odnos prema otpadu što kao krajnji rezultat ima stvaranje nelegalnih deponija koje utiču na zagađenje prirode, urbanih sredina, vode, zemljišta i zraka. Nelegalne deponije se u najvećem dijelu formiraju na zemljištu koje je državno vlasništvo kao i u predjelima šumskih pojasa (Rakovica, Hrasnica, Blažuj i Osjek). Pitanje odvoza ovoga otpada nije na adekvatan način regulisano te je u tom smislu potrebna bolja saradnja kantonalnog javnog komunalnog preduzeća „RAD“ i općine u osiguranju adekvatnih finansijskih sredstava za realizaciju dogovorenih zadataka.

Temeljni značaj saobraćajne infrastrukture već godinama se sastoji u tome da poveže različite funkcije i obezbijedi korištenje površina jedne zajednice kao npr. "stanovanje", "rad", "snabdijevanje", "obrazovanje", "odmaranje" i dr. Na taj način formira se mreža saobraćajnica na području grada i šire. U zavisno od građevinske strukture i veličine zajednice ukupna mreža saobraćajnica se može podijeliti na dijelove za:

- individualni motorizovani saobraćaj;
- pješački saobraćaj;
- biciklistički saobraćaj;
- javni putnički prevoz;³

Cestovni promet

Općina Ilidža, s obzirom na svoj položaj u Kantonu Sarajevo, ima vrlo značajnu ulogu u razvoju cjelokupnog saobraćajnog sistema Kantona Sarajevo. Sistem mreže saobraćajnica na teritoriji Općine je kombinovanog tipa. Saobraćajnu mrežu čine:

Tablica 10. Dužina cesta na području Općine Ilidža po kategorijama

r.b.	Kategorija ceste	Dužina
1.	Auto cesta	8,4 km
2.	Brza cesta	4,2 km
3.	Magistralna cesta	11,60 km
4.	Regionalne ceste	7,0 km
5.	Lokalne ceste	156,0 km
6.	Nerazvrstane ceste	280,0 km

Izvor: Općina Ilidža

S obzirom da je u toku izrada nove Odluke o kategorizaciji cesta u autoceste, brze ceste, magistralne i regionalne ceste, navedeni podaci će se u skorijem periodu primijeniti.

Naselja unutar Općine su povezana saobraćajnicama koje su skoro sve asfaltirane. Stanje lokalnih saobraćajnica na području Općine je na zadovoljavajućem nivou. Saobraćajnice koje su imale oštećeni asfaltni zastor, usljed prekomjerne upotrebe ceste, loše saniranih prokopa i drugih radova, u posljednjih nekoliko godina su uređene i sanirane.

Kao nedostatak na lokalnim i nekategorisanim cestama je nedostajuća vertikalna i horizontalna signalizacija, nedovoljna izgrađenost pješačkih staza. Većina asfaltiranih saobraćajnica je standardnog oblika, s tim što postoji određen broj saobraćajnica čija je širina, usljed bespravne gradnje objekata i ograda uz saobraćajnice, nestandardnog

³Strategija razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025.

oblika što utiče na neometano odvijanje saobraćaja u oba smjera. Postojeći kapacitet saobraćajnica u velikoj mjeri zadovoljava zahtjevima vozila, izuzev saobraćajnica u centralnom području Općine, na kojima se, u periodima, stvaraju gužve.⁴

Na području Općine ima 75 mostova koji su u funkciji odvijanja drumskog saobraćaja.

Za potrebe biciklističkog saobraćaja koriste se izgrađene biciklističke staze, pješačke staze i saobraćajnice. Na području općine je izgrađeno 4,6 km biciklističkih staza.

Željeznički promet

Preko teritorije Općine Ilidža prolazi željeznička pruga u dužini od oko 8 km sa dvije stanice, od čega je jedna putnička, koja je locirana u neposrednoj blizini naselja Otes i Pejton, kao i teretna i putna stanica, koja je locirana u naselju Blažuj.

Zračni promet

Na teritoriji Općine Ilidža smješten je Međunarodni aerodrom Sarajevo. Kompleks aerodroma ima površinu od 103,6 ha, na kojoj su smješteni: pista ukupne dužine 2.600 m, rulnice i izlazi: A, B, C i D platforma sa 6 stajanki, objekat putničkog terminala, objekat kargo terminala, parking, skladište avionskog goriva i ostali objekti. Na lokaciji kompleksa aerodroma Sarajevo postoje instalirani navigacijski i komunikacijski uređaji sa pripadajućom opremom.

Tablica 11. Promet putnika i kargo transporta

AERODROM	putnici	Kargo transport
2016	838.966	2.868.278
2017	957.969	2.956.988
2018	1.046.635	2.508.643

Izvor: Podaci Međunarodnog aerodroma Sarajevo 2018

Međunarodni aerodrom Sarajevo je precizirao da je u 2018. godini operiralo 20 avio kompanija, te je zabilježen najveći broj opsluženih putnika (1.046.635) ili 9,2% više u odnosu na 2017. Izvršeno 13.432 avio operacija i prevezeno 2.508.643 kg kargo tereta. U cilju poboljšanja uslova, permanentno je ulagano u infrastrukturu. U junu 2017. godine završeno proširenje platforme za parkiranje aviona, čime su osigurana tri dodatna parking mjesta za velike avione. Proširenje pristanišne zgrade Terminala B, predstavlja prioritetni strateški projekt. Tendencija rasta broja putnika očekuje se i u narednim godinama, posebno zbog uvođenja novih aviokompanija i linija.

⁴Strategija razvoja lokalnih cesta za period 2015. –2025.

Privredna osnova i orijentacija

Prema indeksu razvijenosti Općina zauzima treće mjesto u Kantonu Sarajevo, iza Općina Centar Sarajevo i Novo Sarajevo.

U ukupnom obimu vanjskotrgovinske razmjene u Kantonu Sarajevo, općina Ilidža učestvuje sa 15%. Stopa pokrivenosti uvoza izvozom od 16,4% je nepovoljnija i niža je od ostvarene na nivou Kantona Sarajevo (34,5%).

Ilidža je ostvarila izvoz u 2017. godini u vrijednosti od preko 124 miliona KM, dok je uvoz u 2017. godini ostvaren u vrijednosti od preko 761 milion KM.

Ostvareni obim vanjskotrgovinske razmjene u 2017. godini iznosi preko 886 miliona KM i od toga uvoz predstavlja 85,9%, a izvoz 14,1%.

Tablica 12. Struktura poslovnih subjekata u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo (stanje 31. 12. 2018.)

Područje	Broj subjekata			
	Ukupno	Pravna lica	Jedinice u sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici
Ilidža	5.856	3.207	1.201	1.448
Kanton Sarajevo	37.087	18.502	6.768	11.817

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Kanton Sarajevo u brojkama, Sarajevo, 2019

U strukturi registriranih poslovnih subjekata dominantna djelatnost je trgovina na veliko i malo.

Turizam

Prema podacima objavljenim od strane Agencije za statistiku BiH, Bosnu i Hercegovinu je u 2018. godini posjetilo 1.465.412 turista što je povećanje za 12,1%, a ostvarili su 3.040.190 noćenja, što predstavlja rast od 13,5% u odnosu na 2017. godinu. U broju ostvarenih noćenja, učešće stranih turista je 71,2% a domaćih 28,8%, dok su u 91,1% bili smješteni u hotelima ili sličnom smještaju sa prosječnom dužinom boravaka od dva dana. Kao i proteklih godina, varirao je broj registrovanih raspoloživih smještajnih kapaciteta na mjesečnoj bazi, a u maksimalnim vrijednostima iznosio je cca 20.000 smještajnih jedinica/soba i 43.000 kreveta/ležaja.

Tablica 13. Broj registrovanih gostiju i noćenja u periodu 2016.-2018.

Bosna i Hercegovina		
period	broj registrovanih gostiju	broj registrovanih noćenja
2016.	1.148.530	2.376.743
2017.	1.307.319	2.677.125
2018.	1.465.412	3.040.190

Izvor: Agencija za statistiku BiH

ILIDŽA - Turistička kretanja

Aktivnosti

Općina Ilidža kontinuirano sprovodi aktivnosti na poboljšanju turističke ponude i to prvenstveno kroz infrastrukturna ulaganja, izradu strateške i planske dokumentacije, poboljšanje komunalnih uslova i informativnih panoa na najfrekventnijim mjestima, štampanje turističko-propagandnog materijala, (su)finansiranje projekata koji podržavaju razvoj turizma i zaštite okoliša, kao i podršku manifestacijama i aktivnostima koje utiču na direktnu promociju Ilidže.

Sprovedeno je niz konkretnih aktivnosti u period 2016.-2018. koje su doprinijele pozitivnom turističkim imidžu: disperzivna rekonstrukcija mobilijara na sportsko-rekreativnim plohama i dječijim igralištima, izgradnja aktivnih zona (vježbališta na otvorenom) u Lužanima i Hrasnici, asfaltiranje 500m Velike aleje i sanacija udarnih rupa, izrada i distribucija turističko-propagandnog materijala (dvojezična brošura na bosanskom i engleskom jeziku, turistička karta, set razglednica i turistička karta), dopuna historijskog vizuala panoa, opravka i rekonstrukcija pet postavljenih info-turističkih panoa, te realizacija Javnog poziva za izbor najljepšeg dvorišta i balkona sa cvijetnim aranžmanom.

Prateći zahtjeve savremenog turista instaliran je besplatan bežični internet na šest udarnih lokacija, omogućena upotreba interaktivne mape www.rutmap.ba (virtuelni prikaz ulica, objekata sa podacima o privrednim subjektima i kulturno-historijskim znamenitostima), a dostupan je i promotivni video Visit Ilidža sa snimcima najatraktivnijih lokaliteta iz zraka.

Također, završena je rekonstrukcija Male aleje postavljanjem tendi-nadstrešnica koje se koriste kao prostor za ljetnje bašte i započeta obnova "vrtlarske kuće" u Velikom parku koja je bila devastirana i u ruševnom stanju.

Na promociju Ilidže, njen turistički promet i kretanja imale su pozitivan uticaj i manifestacije, a koje se prepoznatljivošću direktno vezuju za našu općinu. Prije svega to je tradicionalni *Festival narodne muzike Ilidža*, *Međunarodni festival folkora "Čuvari tradicije"* i Ilidža Rock Fest. Ilidža je prepoznatljiva kao mjesto održavanja *sportskih*

priredbi međunarodnog karaktera (košarka, mali nogomet, judo, karate i kickbox) na dnevnoj i/ili višednevnoj bazi, ali i baza, mjesto okupljanja reprezentativnih selekcija BiH u nogometu, košarci i rukometu, što svakako doprinosi ostvarenju ukupnog broja posjeta i noćenja, te direktno učestvuje u prodaji turističkog proizvoda.

Spektar navedenih sadržaja i historijskih dešavanja koja su se odvijale na ovom prostoru doprinijele su tome da je Ilidža poznata kao turistička destinacija u bližem i širem okruženju.

Kapaciteti

Kontinuirano, 12 godina Ilidža je lider Kantona Sarajevo po broju dolazaka, ostvarenih noćenja, po broju raspoloživih smještajnih jedinica/soba i ležaja, a u vrhu je i na nivou Bosne i Hercegovine. Po dostupnim podacima, turistički subjekti na Ilidži raspolažu sa više od 1/3 potencijala Kantona Sarajevo i 1/8 Bosne i Hercegovine, prvenstveno u okviru djelatnosti hoteli i sličan smještaj.

Na području općine Ilidža u lepezi raspoloživih smještajnih kapaciteta je 26 hotela, po jedno hotelsko naselje-auto kamp, motel, hostel i ženski studentski dom, sa preko 2.100 smještajnih jedinica/soba i 5.000 kreveta/ležaja. Hoteli, osim respektabilnog kapaciteta i visoke kategorizacije su opremljeni i drugim sadržajima: kongresnim dvoranama, restoranskim mjestima, ljetnim baštama, svečanim salonima, SPA centrima, otvorenim i zatvorenim bazenima, sportskim i fitness centrima, te drugim pratećim sadržajima, čime je obogaćena turistička suprastruktura i proširen spektar ponuda turističkog proizvoda. Uz sve navedeno, na području općine Ilidža registrovana su i 204 ugostiteljska objekta koji također upotpunjavaju turističku ponudu Ilidže.

Tablica 14. Komparativni pregled smještajnih kapaciteta na općini Ilidža

period	Broj objekata	Broj smještajnih jedinica	Broj ležaja
2016.	23	1.952	4.519
2017.	26	2.084	4.810
2018.	26	2.127	4.890

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo

Povećanje smještajnih kapaciteta, kao i ukupne turističke ponude kroz ulaganja privatnog sektora u izgradnju novih hotela, te dogradnju i rekonstrukciju postojećih ugostiteljsko-turističkih sadržaja u bliskoj prošlosti, pozitivno su uticali na stopu zaposlenosti.

Izgrađeni su hoteli: „Hills“, „Malak Regency“, „Dubai“, New Hotel, Hotel baština „Krone“ i Hotelskog naselja „Oaza“, a 2018. godine otvoreno je: turističko naselje „Čenga“ (hotel baštine, tri vile i restoran), hotel „Austria & Bosna“ (115 soba sa 300 ležaja), Hotel Koncept Residence (58 luksuznih smještajnih jedinica/apartmana, restoran i kongresni prostor) i novoizgrađeni dio hotela „Hollywood“ (povećan je broja smještajnih jedinica,

gabariti i kvalitet opremanja enterijera) i hotel "Orange" (18 soba, 38 ležaja i 16 pomoćnih ležaja), čime se uz ranije otvorene hotelske kapacitete: Terme, Hercegovina, Crystal, Hollywood, Radon Plaza, Rimski most, Delminium, Imžit, Bosna 1, BM, BM Internacional, Heco plus, Gastro ID, Elegance, Ahar, Suljović, Merona i Aleja i motel Mujanić dodatno ojačala pozicija i značaj Ilidže kao turističke destinacije.

Tablica 15. Komparativni pregled turističkog prometa na općini Ilidža

period	Broj gostiju	Broj noćenja
2016.	150.324	285.940
2017.	173.105	320.148
2018.	230.429	417.947

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo

Lokaliteti značajni kao turistički potencijal

Kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu koje je zbog svoje raznovrsnosti i bogatstva klasificirano u evidenciji spomenika KS unutar skupina: arheološki lokaliteti (prahistorijski, antički i srednjovjekovni), graditeljsko naslijeđe turskog i austrougarskog perioda, spomen-obilježja NOR-a i novije historije, te spomenici prirode što također predstavlja „turistički motiv“.

U spektru značajnih lokaliteta, po kojima je Ilidža prepoznatljiva, izdvajaju se: *Neolitsko naselje Butmir, Rimske iskopine Aquae S ..., Rimski most; Spomenički kompleks „Tunel D-B“, Ratna spomen soba 104. Vmb i 102.mb, Vrelo Bosne, Velika aleja, Veliki park i Termalna rivijera*. Ipak, od navedenih, dva lokaliteta se izdvajaju po posjećenosti, atraktivnosti i interesovanju kako stranih, tako i domaćih turista:

- **Spomenik prirode „VRELO BOSNE“** kojim od 2010.godine upravlja KJU za zaštićena prirodna područja. Spomenik prirode "Vrelo Bosne" obuhvata površinu od 603 ha. Utvrđene su dvije zaštićene zone, prva zaštićena zona (nukleus) obuhvata izvorišta rijeke Bosne i njihovu okolinu. U centralnom dijelu prve zaštićene zone postavljen je dječiji park sa pratećim mobilijarom, edukaciona staza kao i sprave za rekreaciju posjetitelja. Druga zaštićena zona (puffer) obuhvata prostor slivnog područja izvora u podnožju Igmana. Ovu zonu odlikuje velika hidrološka raznolikost; parkovski prostori uključujući Veliku aleju, te parkovske prostore oko Banje Ilidža i Stojčevca; javni objekti i objekti stanovanja od kulturno-historijskog značaja uključujući: arheološko nalazište i nekropole u selu Vrutci, Most u Plandištu (Rimski most), austro-ugarske Vile u Velikoj aleji i hotele u Ilidži, zgradu Šumarske škole, kao i značajan stepen raznolikosti flore i faune. Posebnu prepoznatljivost daju fijakeri, za koje su izgrađena moderna stajališta sa pratećom infrastrukturom (klupe, rasvijeta, javna česma i dr.).

Tablica 16. Komparativni pregled broja posjetilaca

period	Vrelo Bosne	Tunel D-B
2016.	190.191	120.000
2017.	207.757	130.000
2018.	210.000	140.000

Izvor: Podaci Javnih ustanova

- **Spomenički kompleks „TUNEL D-B“** kojim od 2012.godine upravlja Fond Kantona Sarajevo za izgradnju i očuvanje grobalja šehida i poginulih boraca, memorijalnih centara i obilježja žrtava genocida-Fond memorijala. Turisti su zainteresovani da obidu „Tunel spasa“ sa očuvanim dijelom i eksponatima koji čuvaju uspomenu na hrabrost i borbu za opstanak stanovnika Sarajeva u odbrani BiH. Po podacima iz Fonda memorijala spomenički kompleks je u 2018. godini zabilježio preko 140.000 posjeta. Redovna cijena ulaznice je 10KM (za studente 5KM), a instalirana je stalna muzejska postavka, audio vodiča za slijep i slabovidne osobe, te aplikacije audio vodiča na bosanskom, engleskom i turskom jeziku. Odabrano je i idejno urbanističko-rješenje Spomeničkog kompleksa „Tunel D-B“ koje će biti vodilja za pretvaranje ovog kompleksa u savremeni memorijalni centar, što će dodatno povećati atraktivnost. Planirali su u budućnosti otvaranje tunela čitavom dužinom, a do kraja 2018. godine osposobljeno je ukupno 130m. Radnje na eventualnoj rekonstrukciji čitavom dužinom nisu izvodljive, prije dobivanja dozvola nadležnih organa. Izgrađen je i parking prostor, čime je poboljšana usluga za posjetioce. Skupština KS je 2015. godine donijela Odluku o stavljanju dobra baštine Spomenički kompleks „Tunel D-B“ pod zaštitu („Sl. novine KS“,br.21/15) i proglašen je dobrom baštine II kategorije.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovu člana V stav (4) Aneksa 8. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav (1) Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluke o proglašenju nacionalnim spomenicima BiH za 11 dobara sa područja općine Ilidža. Tri dobra, iz grupe nacionalnih spomenika, koji uživaju najviši stepen zaštite u FBiH imaju nešto veći potencijal u turističkom smislu i izdvajaju se po atrakciji, u smislu „turističkog motiva“, a to su:

- *Arheološko područje-Rimske iskopine Aquae S...*
- *Prirodno-graditeljska cjelina-Most u Plandištu (Rimski most)*
- *Arheološko područje – prahistorijsko naselje u Butmiru*

Oblici turizma

Ilidža kao turistička destinacija nastoji da postane i regionalni turistički centar, a tome doprinose različiti oblici turizma koji dominiraju:

- **Banjsko-zdravstveni** - Banjsko-zdravstveni turizam predstavlja oblik boravišnog turizma za osobe sa umanjenim sposobnostima i zdravstvenim problemima, a najvećim dijelom je vezan za hotelske komplekse koji raspolažu termomineralnim vodama i odgovarajućim sadržajem za ovu namjenu, te zauzima značajno mjesto u ukupnoj turističkoj potražnji. Značaj banjsko-zdravstvenom turizmu daju termalne i termomineralne vode, a primjetan je porast domaćih i stranih gostiju, koji zbog poboljšanja zdravstvenog stanja borave na Ilidži kroz hotelske ponude SPA centara. Ponudu Ilidže upotpunjuju privatne poliklinike u oblasti zdravstva: Eurofarm, SaNaSa, Svjetlost, Pro lab i New life IVF Centar.
- **Kongresni** - Izgradnjom dodatnih turističkih kapaciteta i kongresnog prostora sa pratećim mogućnostima, te adaptacijom postojećih, postignut je „kvalitet više“ koji se u ponudi pruža. Ilidža kao kongresni centar je prepoznata i valorizovana kroz održavanje niza kongresa, foruma, konferencija do seminara, treninga, edukacija i panel diskusija.
- **Sportski** - turistička ponuda posjetiteljima u okviru hotelskih sadržaja (bazeni zatvorenog tipa, sportske sale, kuglana i fitness centri) upotpunjena je i obogaćena je širokim spektrom sportsko-rekreativnih objekata i površina koja daje mogućnost zadovoljavanja potrebe za aktivnošću i kretanjem. Vanjski prirodni tereni (staze za trčanje, biciklizam i brdski biciklizam) i škole jahanja stvaraju pretpostavke za aktivan odmor i rekreaciju na dnevnoj i višednevnoj osnovi. Sportski savezi koji apliciraju za domaćinstvo velikim međunarodnim takmičenjima, uvijek ističu pogodnosti i uslovnost takmičarskih objekata (prvenstveno sportske dvorane „Sabit Hadžić“), što je najčešće prevaga u dodjeljivanju organizacije.
- **Obrazovni** - predstavlja oblik boravišnog turizma kako za mlade iz BiH koji znanje stiču u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama, tako i za inostrane studente koji tokom akademske/školske godine borave na Ilidži. Izgradnjom tri univerziteta (Internacionalni Univerzitet u Sarajevu-IUS, IBU, Sarajevo School of Science and Technology-SSST) sa pratećim infrastrukturnim sadržajima, Ilidža opravdava težnju da postane regionalni obrazovni centar.
- **Tranzitni** - najčešći i najmasovniji oblik turizma, koji kulminira u vrijeme vikenda, praznika i godišnjih odmora. Tranzitni turizam prvenstveno je baziran

na rekreativnom turizmu, kroz aktivnosti u prirodi: hodanje, trčanje, vožnja bicikla, ribolov, korištenje vodenih potencijala (bazena), ali i vožnja fijakerom, pogodnosti šopinga i bogate gastronomske ponude, koji obzirom na trajanje predstavljaju prvenstveno izletnički i/ili vikend turizam. Uz sve navedeno, kao „turistički motiv-atrakcija“, neizostavno je istaći bogatstvo kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Ilidže.

Sve su ovo mogući razlozi posjete na dnevnoj ili češće na poludnevnoj varijanti tranzitnog turizma, pa je veoma kompleksno stvaranje pretpostavki za razvoj isključivo ovog oblika u boravišnom smislu i zadržavanja turista nešto duži vremenski period.

U cilju poboljšanja stanja u oblasti turizma, te unapređenja “turističke industrije i turističkog proizvoda” mišljenja smo da aktivnosti treba kontinuirano voditi mjerama:

- uređenje i unapređenje oblasti turizma u zakonodavnom smislu;
- daljnja ulaganja u infrastrukturu (tramvajska pruga Ilidža-Hrasnica) i vertikalni transport/žičare (Hrasnica-Hrasnički stan-Veliko polje-Bjelašnica i Vrelo Bosne-Golo brdo), komunalnu čistoću, poboljšanje pratećih uslužnih servisa posjetiteljima i promociju turističkih resursa Ilidže;
- izgradnja vježbališta na otvorenom tzv. aktivnih zona namjenjenih rekreativcima;
- izdvajanje finansijskih sredstava za realizaciju projekata vezanih za rekonstrukciju, restauraciju ili konzervaciju objekata kulturno-historijskog naslijeđa sa većim turističkim potencijalom, a koji bi se implementirali preko nadležne službe zaštite Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo i federalnih organa iz svoje nadležnosti;
- uvođenje autobuske linije na relaciji Vijećnica-Tunel, od aprila do oktobra, u dva dnevna termina;
- pojačane redovne aktivnosti nadležnih organa bezbjednosti, na najfrekventnijim turističkim lokalitetima, posebno u “udarnim” turističkim mjesecima /maj-august/.

Kanton Sarajevo jedan je od vodećih kantona koji imaju potencijal za organizovanje najrazličitijih vidova primarne poljoprivredne i prehrambene proizvodnje.

Tablica 17. Poljoprivredna površina (ha) po kategorijama korištenja u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo 2017. godine

Godina	Područje	Ukupno	Obradiva površina u ha					Pašnjaci	Ribnjaci	Trstici i bare
			Svega	Oranice i bašte	Voćnjaci	Vinogradi	Livade			
2017.	Ilidža	3.378	3.080	2.165	373	0	542	298	0	0
	Kanton Sarajevo	46.070	29.064	10.918	2.736	0	15.410	17.006	0	0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2017.

Iz prethodne tabele se može vidjeti da Općina nema većih površina odgovarajućeg zemljišta za poljoprivredu i razvoj stočarstva. Činjenica je i to da se zemljište prije svega koristi za izgradnju stambenih i poslovnih objekata, čime se smanjuje potencijal za razvoj ove privredne grane.

Na području Općine Ilidža nalazi se Poljoprivredno dobro "Butmir" Ilidža koje se bavi primarnom poljoprivrednom proizvodnjom, odnosno proizvodnjom mlijeka i priplodne stoke na vlastitom posjedu. PD "Butmir" je najznačajniji snabdijevач sirovim mlijekom mljekare "Milkos" u Sarajevu. Pored osnovne djelatnosti-proizvodnja mlijeka, PD "Butmir" značajno utiče na razvoj tržišne proizvodnje, mlijeka kod poljoprivrednih gazdinstava na području općine Ilidža i Kantona Sarajevo kroz:

- uzgoj i plasman priplodnog podmladka,
- edukaciju proizvođača mlijeka,
- uključivanje u nastavni program Poljoprivrednog i Veterinarskog fakulteta u Sarajevu.

Veći poljoprivredni proizvođači na području općine Ilidža u sektoru poljoprivrede su:

- "Visočica" (uzgoj peradi) – sjedište na ilidži, farma u Hadžićima,
- "Herbos nature" (uzgoj voća, oraha, usjeva za začine i napitke, otkup šumskih plodova i jagodičastog voća, hladnjača za brzo smrzavanje jagodičastog voća),
- PZ "Agroeko" (proizvodnja jednodnevnih pilića),
- SPD "Šampinjon", vl. Kušeš Adnan, farma za proizvodnju gljiva šampinjona, godišnja proizvodnja 100 t;
- OSPD "Begović", vl. Begović Murat, Rakovica, farma tovnih pilića-brojlera, 130 000 brojlera godišnje,

- “SPD PILE”, vl. Pinjo Amer, farma tovnih pilića-brojlera, u Gornjem Vlakovu, 46 000 brojlera godišnje,
- OSPD “Suhodolka”, vl. Alibašić Hajriz, 26 muznih krava, 13 junica, 8 junadi u tovu.

U Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata upisano je 407 poljoprivrednih gazdinstava, od kojih je 120 aktivnih, u smislu da ostvaruju komercijalnu proizvodnju i podnose zahtjeve za novčane podrške od Kantona Sarajevo i FBiH.

Šumarstvo

Šume i šumska zemljišta, kao dobro od općeg interesa, uživaju posebnu brigu i zaštitu, kao osnovni prirodni resurs, čije se vrijednosti manifestuju kroz ekološke, socijalne i proizvodne funkcije.

Ekološke funkcije šuma manifestuju se kroz biodiverzitet-zaštita staništa, zaštita zemljišta, zaštita voda, klimatska-uključujući ulogu šuma kod vezivanja ugljika iz zraka.

Socijalne funkcije su rekreacija, turizam, obrazovanje, istraživanje, odbrana, zaštita objekata i infrastrukture.

Ekonomске funkcije šuma su prihod od proizvodnje drveta i sekundarnih šumskih proizvoda.

Tablica 18. Šumsko zemljište u ha, u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo u 2017. godini

Godina	Područje	Površina u ha	Drvena masa u 000 m ³	Drvena masa po ha/m ³
2017.	Ilidža	7.939	1.207	152
	Kanton Sarajevo	70.000	17.044	2.477

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2017.

Obrazovanje**Predškolsko obrazovanje**

Predškolske ustanove na području Općine Ilidža su sljedeće:

1. Javna ustanova "Djeca Sarajeva" Sarajevo
2. Ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje "AMEL I NUR"
3. Predškolska ustanova "SUNSHINE INTERNATIONAL PRE-SCHOOL"
4. Predškolska ustanova "Kid IUS"
5. Predškolska ustanova "Sretno djetinjstvo"
6. Predškolska ustanova "Dječiji vrtić Sveta obitelj"
7. Predškolska ustanova „TOM & JERRY-PRIJATELJI DJECE“

Tablica 19. Predškolske ustanove na području Općine Ilidža

Naziv ustanove	Organizaciona jedinica	Broj odgojnih grupa	Broj djece
Javna ustanova "Djeca Sarajeva"	Vrtić "Radost" Hrasnica	1	30
	Vrtić "Lužani" u Lužanima/Ilidža.	2	57
Ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje "AMEL I NUR"	Vrtić "AMEL"	5	73
Predškolska ustanova "SUNSHINE INTERNATIONAL PRE-SCHOOL"		3	53
Predškolska ustanova "Kid IUS"		2	46
Predškolska ustanova "Sretno djetinjstvo"		4	93
Predškolska ustanova "Dječiji vrtić Sveta obitelj"		7	176
Predškolska ustanova „TOM & JERRY-PRIJATELJI DJECE“		6	120

Izvor: Općina Ilidža - Služba za obrazovanje, kulturu, sport i informisanje

Osnovnoškolsko obrazovanje

Školska 2018/2019. godina u svim osnovnim školama općine Ilidža počela je u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju 01.septembra 2018.godine.

Ukupan broj upisanih učenika u deset osnovnih škola kao javnih ustanova na području općine Ilidža je 5.668 raspoređenih u 260 odjeljenja. Osnovna škola "Mehmed Handžić" Ilidža realizuje nastavu za 198 učenika i 10 odjeljenja, a u Osnovnoj muzičkoj školi Ilidža upisano je 369 učenika u 30 odjeljenja.

Tablica 20. Škole, odjeljenja i učenici, školska 2018./2019.

ŠKOLE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII A.Č.	IX	X	UK. 10 JU	OMŠ	Meh. Han.	KŠ.C Stup
UČENICI	689	657	603	319	669	585	610	496	437	603	5.668	369	198	198
ODJELJ.	30	29	26	16	28	23	25	20	18	25	260	30	9	10

Srednje obrazovanje

Redovno srednje obrazovanje se odvija kroz gimnazije i tehničke i srodne škole. U Općini Ilidža na početku 2018./2019. školske godine rade 3 škole za redovno srednje obrazovanje.

Četvrta gimnazija Ilidža - u školskoj 2017/2018.godine nastavu je pohađalo 377 učenika u 17 odjeljenja (muškaraca 138 i djevojaka 239). U školskoj 2018/2019.godini upisano je 328 učenika u 15 odjeljenja.

Srednja tehnička škola grafičkih tehnologija, dizajna i multimedije Ilidža - školske 2017/2018. godine nastavu je pohađalo 429 učenika (245 muškaraca i 184 djevojke) u 16 odjeljenja. U školskoj 2018/2019.godini upisano je 395 učenika (219 dječaka i 176 djevojaka) u 16 odjeljenja.

PU "Internatoonal High School" of Sarajevo- Međunarodna srednja škola Sarajevo - pohađalo je u školskoj 2017/2018. godini 220 učenika (119 dječaka i 101 djevojčice). U školskoj 2018/2019.godini upisano je 192 učenika u 11 odjeljenja.

Tablica 21. Broj upisanih učenika i broj odjeljenja, školska godina 2018./2019.

Naziv škole	Broj učenika	Broj odjeljenja
Četvrta gimnazija Ilidža	328	15
Srednja tehnička škola grafičkih tehnologija, dizajna i multimedije Ilidža	395	16
PU "Internatoonal High School" of Sarajevo- Međunarodna srednja škola Sarajevo	192	11

Izvor: Izvor: Općina Ilidža - Služba za obrazovanje, kulturu, sport i informisanje

Visoko obrazovanje

Na području Kantona Sarajevo u školskoj godini 2018./2019. upisano je 28.253 studenata (16.595 studentica ili 58,7%). Univerzitet Sarajevo broji 24.967 studenata (15.270 studentica ili 61,2%). Privatne visokoškolske organizacije broje 2.594 studenta (1.168 studentica ili 45,0%), dok vjerske visokoškolske ustanove broje 692 studenta (157 studentica ili 22,7%).

Tablica 22. Visokoškolske ustanove i upisani studenti na području Kantona Sarajevo, školska godina 2018./2019.

Ustanova	Broj visokoškolskih ustanova	Upisani studenti	
		ukupno	žene
Univerzitet Sarajevo	25	24.967	15.270
Privatne visokoškolske organizacije	4	2.594	1.168
Vjerske visokoškolske ustanove	3	692	157
Ukupno:	32	28.253	16.595

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Kanton Sarajevo u brojkama, Sarajevo, 2019

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe na nivou Kantona Sarajevo regulisana je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH (Službene novine FBiH broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom Kantona Sarajevo – Prečišćen tekst (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 38/14), te podzakonskim aktima donešenim od strane Vlade Kantona.

Federalnim zakonom propisani su korisnici socijalne zaštite i prava iz socijalne zaštite koja korisnici mogu ostvariti, dok je Kantonalnim zakonom proširen krug korisnika socijalne zaštite i proširen nivo prava koja korisnici socijalne zaštite na Kantonu Sarajevo mogu ostvariti.⁵

Korisnici prava iz socijalne zaštite su:⁶

- Djeca bez roditeljskog staranja,
- Vaspitno zanemarena djeca,
- Vaspitno zapuštena djeca,
- Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama,
- Osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju
- Materijalno neobezbjedene i za rad nesposobne osobe
- Stare osobe bez porodičnog staranja,
- Osobe sa društveno negativnim ponašanjem
- Lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite
- Lica i porodice koji nemaju dovoljna prihoda za podmirenje osnovnih životnih potreba
- Osobe izložene zlostavljanju i nasilju

Prema evidenciji JU Kantonalnog centra za socijalni rad na području Općine Ilidža u 2017. godini bilo je 3.991 svih korisnika socijalne zaštite po kategorijama, što iznosi 15,7% korisnika socijalne pomoći sa područja Kantona Sarajevo.

⁵www.kcsr.ba/index.php/djelatnosti-centra/5-socijalna-zastita

⁶Izveštaj o poslovanju Javne ustanove "Kantonalni centar za socijalni rad" za 2017. godinu

Zdravstvena zaštita

Organizaciona jedinica Ilidža pruža zdravstvene usluge na području cijele Općine Ilidža (površina 143,4 km²) za oko 75,000 stanovnika i to u centralnom objektu i na 10 lokaliteta.

Djelatnost organizacije jedinice Ilidža podrazumijeva pružanje zdravstvenih usluga u sklopu primarne zdravstvene zaštite, a kroz dole navedene službe i dispanzere. U centralnom objektu OJ DZ Ilidža nalaze se i odjeli organizacione jedinice Specijalističko konsultativna djelatnost (internistička služba, oftalmološka služba, ORL služba, neurološka služba, savjetovalište za dijabetes, stomatologija-specijalistička djelatnost).

Služba porodične obiteljske medicine

Služba porodične medicine svoje usluge pruža u centralnom objektu i u deset lokaliteta od čega se na dva lokaliteta usluge pružaju samo u prvoj smjeni.

Trenutno zbog nedostatka kadra u ambulanti Blažuj, ljekar radi pola prve smjene, a ostatak smjene ljekar radi u centralnom objektu.

Takoder, zbog nedostatka kadra, pet lokaliteta (Rakovica, Otes, Osjek, Stup I i Hrasnica II) radi samo u jednoj smjeni.

U centralnom objektu postojeći kadar pruža zdravstvene usluge za četiri tima registrovanih pacijenata koji nemaju ljekara, a raspoređeni su na način da četiri ljekara rade u prvoj smjeni, a tri ljekara u drugoj smjeni, s tim da u drugoj smjeni primaju pacijente za sve lokalitete, obavljaju mrtvozorstva, kućne posjete i veoma često pokrivaju nedostatak kadra u OJ DZ Hadžići.

Ukupan broj ljekara na službi je 31, od toga se 6 ljekara nalazi na specijalizaciji a jedan ljekar 15.06.2019. godine odlazi u penziju.

Ukupan broj medicinskih sestara na službi je 42 od čega je 38 sestara SSS a 4 sestre su DMS. U službi radi jedan socijalni radnik.

Dispanzer za predškolsku djecu

Ukupan broj ljekara (spec. pedijatar) u dispanzeru je 6 od čega jedan ljekar radi u Dispanzeru za školsku djecu i omladinu. Ukupan broj medicinskih sestara je 12 od čega je 11 SSS a jedna VSS.

Dispanzer za školsku djecu i omladinu

Ukupan broj ljekara u dispanzeru za školsku djecu i omladinu je 4 od čega su 2 ljekara na specijalizaciji. U procesu rada je jedan specijalista školske medicine i jedan doktor medicine. Ukupan broj medicinskih sestara je 7.

Laboratorijska služba

U laboratorijskoj službi trenutno rade 2 specijalista biohemije, 1 biohemičar i 1 inženjer laboratorijske dijagnostike. Ukupan broj laboratorijskih tehničara je 13,

Pneumoftiziološki dispanzer

U Pneumoftiziološkom dispanzeru trenutno rade 2 ljekara (spec. pneumoftiziolog), 2 medicinske sestre i 2 inženjera medicinske radiologije.

Služba za radiološku i ultrazvučnu dijagnostiku

U Službi za radiološku i ultrazvučnu dijagnostiku trenutno rade 2 ljekara (spec. radiolog), 3 medicinske sestre i 4 inženjera medicinske radiologije od čega jedan inženjer zbog zdravstvenih problema ima zabranu rada u zoni jonizirajućeg zračenja, a jedan inženjer se nalazi na porodijskom odsustvu.

Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju

U Centru za fizikalnu i medicinsku rehabilitaciju trenutno rade 2 ljekara (spec. fizijatar), 3 diplomirana fizioterapeuta, 11 fizioterapeuta (SSS) i 1 fizioterapeut (VŠS) i 1 logoped. Logopedski kabinet je počeo sa radom 23.05.2019. godine.

Centar za mentalno zdravlje

U Centru za mentalno zdravlje trenutno radi 1 ljekar (spec. neuropsihijatar), 1 diplomirana medicinska sestra, 2 medicinske sestre, 2 psihologa i 1 socijalni radnik.

Stomatološka služba

U Stomatološkoj službi trenutno radi 9 ljekara (2 pedodonti i 7 doktora stomatologije), 10 stomatoloških sestara (SSS) i 1 diplomirana medicinska sestra. Zbog nedostatka kadra zatvorena je stomatološka ambulanta Osijek.

Higijensko epidemiološka služba

U higijensko epidemiološkoj službi trenutno radi 1 ljekar (spec. epidemiolog), 3 sanitarna tehničara (SSS) , 1 diplomirana medicinska sestra i 1 diplomirani sanitarni inženjer.

Općina Ilidža svake godine pruža finansijsku podršku JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo, odnosno organizacionoj jedinici Ilidža, a u svrhu realizacije projekata od značaja za OJ DZ Ilidža (nabavka opreme i rekonstrukcija objekata u vrijednosti od 100,000 KM godišnje).

Kultura i sport

Kultura kao kvalitet života i kao sredstvo ukupnog trajnog i održivog razvoja, odnosno kao društvena snaga koja generira opći društveni dinamizam i kreativnost igra važnu ulogu u definisanju i ulozi u vrijednostima jednog društva.

U kontekstu navedenog na području Općine Ilidža u skladu sa mogućnostima i nadležnostima općine kao lokalne jedinice samoupravnog djelovanja osigurani su uslovi za djelovanje u oblasti kulture kroz rad dvije javne ustanove iz oblasti sporta i kulture sa pratećim objektima:

1. JU „Kulturno – sportski i rekreacioni centar“ Ilidža u čiji sastav ulazi:
 - Ljetna pozornica
 - Multimedijalni centar Ilidža
2. JU za kulturu, sport i rekreaciju Hrasnica-Ilidža čine:
 - Dom kulture " Hrasnica",

te četiri doma kulture po mjesnim zajednicama (Butmir, Stupsko brdo, Rakovica i Sokolović Kolonija-Dom kulture „22.april“).

Općina Ilidža, u sklopu svojih mogućnosti, podržavala je određene projekte institucija, ustanova i nevladinih organizacija iz oblasti kulture. Dakle, u tom pravcu Općina pomaže brojna udruženja, društva i obrazovne ustanove u afirmaciji različitih kulturnih sadržaja i oblika.To, bez sumnje, stvara dobre pretpostavke za okupljanje djece i omladine i njihovu energiju usmjerava ka razvoju pozitivnih karakternih osobina i psihički zdrave ličnosti. Rad je u okviru udruženja organizovan po sekcijama i sferama interesovanja članova, a primarni ciljevi su kontinuirano zadovoljenje kreativnog izražavanja, očuvanje i njegovanje kulturne baštine, tradicionalne muzike, te savremenog likovnog izražaja kroz provedene programsko-projektne aktivnosti.

Tablica 23. Udruženja iz oblasti kulture (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)

R.b.	Naziv udruženja
1.	KUD „Ekrem Mujkić“
2.	KUD „Hrasnica“
3.	KD „Stup“
4.	Udruženje „Sultan Mehmed Fatih“
5.	Udruženje „Zlatna ruka“
6.	Ekološko udruženje „Aleja“
7.	Udruženje za djecu i mlade „Nominativ“
8.	KUD „Ilidža“
9.	UTIKUS „Bašlija“
10.	Udruženje za afirmaciju pozitivnih vrijednosti „ALTERNATIVA“
11.	Srpsko građansko vijeće-Pokret za ravnopravnost u BiH
12.	KUD „Biseri Bjelašnice“

Izvor: Budžet Općine Ilidža za 2019.g., Specifikacija konta 614114 – Tekući transferi Kantonima – Kultura

Općina Ilidža je kontinuirana baza i mjesto okupljanja reprezentativnih selekcija BiH u fudbalu, košarci, rukometu i domaćin održavanja mnogobrojnih takmičenja sportskih saveza i značajnih sportskih priredbi međunarodnog i domaćeg karaktera, kojima je najčešće pokrovitelj ili sponzor.

Takmičari ilidžanskih klubova ili ponikli u njima, učesnici su najvećih sportskih manifestacija kao reprezentativci BiH, što potvrđuje nadarenost i kvalitet rada u pojedinim sportskim granama. Kontinuiranim aktivnostima: neposrednim kontaktom, koji podrazumjeva, obilazak organizacija u sportu tokom trenažnog procesa, posjete nastupa na takmičenjima i sprovedenim programsko-projektnim aktivnostima, od strane stručnih saradnika, ostvarena je još bolja saradnja i uvid u način rada klubova.

U skladu sa opredjeljenjima Općinskog vijeća Ilidža i realnim mogućnostima Općine Ilidža, (su)finansirane su programsko-projektna aktivnosti klubova, što podrazumijeva: selekcione ekipe, škole sporta i nabavku osnovne opreme.

Tablica 24. Udruženja sporta (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)

r/b	organizacije u sportu	r/b	organizacije u sportu
Sportovi sa loptom		Sportovi sa loptom	
1.	Fudbalski klub "Famos	8.	Košarkaški klub „Impuls“ Ilidža
2.	Ženski rukometni klub „Ilidža“	9.	Košarkaški klub „Ilidža“
3.	Rukometni klub „Hrasnica “	10.	Fudbalski klub „Butmir“
4.	Ženski odbojkaški klub „Igman“	11.	Nogometni klub „Omladinac“
5.	Odbojkaški klub invalida Općine Ilidza	12.	NK „SAŠK 1910-Napredak“
6.	Košarkaški klub „Igman“	13.	Fudbalski klub „Igman“
7.	Odbojkaški klub „Ilidža“	14.	Nogometni klub „Stup“
Borilački		Borilački	
1.	Karate klub „Champion“	6.	Karate klub „Samuraj“
2.	Boklerski klub „Ilidža“	7.	Klub borilačkih vještina „Jumruk gym“
3.	Kick boxing akademija „Ilidža“	8.	Taekwondo klub „Olimpic“
4.	Karate klub „Ilidža“	9.	Kick boxing klub „Zlatni borci“
5.	Karate klub „Kapiten“		
Ostali sportovi		Ostali sportovi	
1.	Skijaški klub „Ilidža“	8.	Šahovski klub „Igman“
2.	Planinarsko društvo „Famos“	9.	Udruženje za sport i rekreaciju invalida Općine Ilidža
3.	Planinarsko društvo „Rakovica 2009“	10.	Boćarski klub „Napredak-Wila“
4.	Planinarsko društvo „Ilidža“	11.	Hokejaški klub „Ilidža 2010“
5.	Udruženje lovačko društvo „Igman“ Ilidža	12.	Aero klub „Ilidža“
6.	Udruženje sportsko ribolovno društvo Ilidža	13.	Stolno-teniski klub „Ilidža“
7.	Klub za sportski odgoj i rekreaciju „Partizan“	14.	SRK „Forma“

Izvor: Budžet Općine Ilidža za 2019.g., Specifikacija konta 614311 – Tekući transferi neprofitnim organizacijama-Sport

U cilju kontinuiranog trenažno-takmičarskog procesa, priprema i nastupa sportista na zvaničnim takmičenjima u okviru sportskih saveza, omogućano je seniorskim ekipama korištenje sportskih terena i dvorana, te sala za borilačke sportove u okviru dvije javne ustanove za sport, kao i reprezentativnih nastupa takmičara u individualnim sportovima.

U okviru ukupnih procesa tranzicije ka demokratiji i tržišno orijentisanoj ekonomiji, danas je i u našoj zemlji došlo vrijeme kada su institucijama državne vlasti i njihovim nosiocima, za uspješno obavljanje svojih ustavom propisanih nadležnosti, nužno potrebni novi oblici aktivnosti i saradnje, ali i nova znanja i vještine. U tome posebno mjesto zauzima potreba saradnje sa nevladinim sektorom, uključujući ugovaranje i podjelu poslova, odgovornosti i ovlaštenja u obavljanju određenih društveno korisnih funkcija na ravnopravnim partnerskim odnosima. Saradnja sa udruženjima ogleda se u obezbijedivanju uslova za rad udruženja, uspostavljanju partnerstva sa istim, učešćem u pripremi i realizaciji zajedničkih projekata, u kreiranju društvenog ambijenta koji je podsticajan za civilno društvo.

Dosadašnja orijentacija civilnog društva na budžetsko finansiranje trebala bi biti zamijenjena projektnim finansiranjem po osnovu korištenja međunarodnih fondova i projekata. Potrebno je ohrabriti sve građane i građanke Općine da se aktivno uključe u apliciranje prema međunarodnim, prekograničnim i drugim fondovima, programima i projektima. Posebno bi trebalo ohrabrivati mlade da se uključe u projekte mobilnosti.

Tablica 25. Udruženja iz oblasti obrazovanja (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)

R.b.	NAZIV UDRUŽENJA
1.	Udruženje Naučni klub "Area"
2.	Udruženje za engleski jezik i kulturu "English Club"
3.	Udruženje "Dajte nam šansu"

Izvor: Budžet Općine Ilidža za 2019.g., Specifikacija konta 614114 – Tekući transferi Kantonima – Obrazovanje, nauka i budžet za mlade

Omladinsko udruženje označava udruženje čije upravljačke organe čine dvije trećine (2/3) mladih, čije su aktivnosti većinom usmjerene na djecu i mlade, a koje se osniva, registruje, djeluje i prestaje postojati u skladu sa zakonom na osnovu kojeg je registrirano. U nastavku su navedena omladinska udruženja koja djeluju na području Općine Ilidža.

Tablica 26. Omladinska udruženja (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)

R.b.	NAZIV UDRUŽENJA
1.	Vijeće mladih Ilidža
2.	Udruženje „Bez ograničenja“
3.	Udruženje "BeFit"
4.	Udruženje „Elan“
5.	Udruženje Centar za edukaciju, savjetovanje i kulturu dijaloga „AKTA“

Izvor: Budžet Općine Ilidža za 2019.g., Specifikacija konta 614114 – Tekući transferi Kantonima – Obrazovanje, nauka i budžet za mlade

⁷ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020., Sarajevo, 2014.godine

Tablica 27. Boračka udruženja i ostala udruženja građana (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)

R.b.	Naziv neprofitne organizacije	R.b.	Naziv neprofitne organizacije
1.	Udruženje "4.VMTBR Ilidža"	19.	Udruženje "Gorska služba spašavanja i streljački klub"
2.	Udruženje Organ. čl. porodica šehida i poginulih boraca Ilidža	20.	Udruženje građana pogođenih ratnom štetom 1991-1996 u BiH Općine Ilidža
3.	Udruženje RVI Ilidža	21.	Udruženje boraca veterani rata 1992-1995 Rakovica
4.	JOB – Unija veterana Općine Ilidža	22.	Udruženje „Crni labudovi“
5.	Udruženje boraca odbr. osl. rata '92-'95. Organ. Demobilisanih boraca Ilidža	23.	"Crveni križ Ilidža" Ilidža
6.	Udruženje dobrovoljaca i organizatora otpora "Patriotska liga" Općine Ilidža	24.	MDD Merhamet
7.	Udruženje boraca "Bosna E-Zelene beretke" Ilidža	25.	Caritas Vrhbosanske nadbiskupije - Socijalni centar Stup
8.	Udruženje boraca I Samostalna brigada Stup i Udruženje boraca I Samostalna brigada Sarajevo	26.	UG Demokratska inicijativa sarajevskih Srba
9.	UG "Zlatni ljiljan i zlatna policijska značka općine Ilidža"	27.	Savez Općina i Gradova F BiH Sarajevo
10.	Udruženje maloljetnih boraca Armije BiH Općine Ilidža	28.	"Udruženje invalidnih i hendikepiranih osoba" Ilidža
11.	Udruženje boraca "Organizatori i pokretači otpora u BiH" Općina Ilidža	29.	Vatrogasno društvo "Ilidža"
12.	Udruženje "Žene Podrinja" Ilidža	30.	Odred izviđača „Igman 92“
13.	Udruženje porodica nestalih "Žene Kasindolska 1992" Ilidža	31.	Odred izviđača "Vrelo Bosne Ilidža"
14.	Udruženje boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata Ilidža	32.	Udruženje "Obiteljska pomoć Ilidža"
15.	Udruženje Logoraša Ilidža	33.	Udruženje "Eko afirmacija"
16.	Udruženje umirovljenika i demobiliziranih branitelja HVO Općine Ilidža	34.	Udruženje "Pro-eko"
17.	Udruga bojovnika HOS-a Općine Ilidža	35.	Odred izviđača "Rakovica 9"
18.	Udruženje boraca-branitelja Stupa Općine Ilidža	36.	Zadruga BHART

Izvor: Općina Ilidža, Registar udruženja i fondacija službe za obrazovanje, kulturu, sport i informisanje

U skladu sa finansijskim mogućnostima i odgovornostima, nadležnostima i pravima, sredstva za realizaciju projekata i programa Općine Ilidža u funkciji ostvarivanja postavljenih ciljeva osiguravaće se iz sljedećih izvora:

- Budžetska sredstva općine Ilidža
- Sredstva Kantona Sarajevo (aktivnosti iz nadležnosti kantona)
- Sredstva entitetskih organizacija i institucija
- JPP
- Sredstva po osnovu partnerstva sa javnim komunalnim preduzećima
- Sredstva povučena iz domaćih i međunarodnih fondova, programa i projekata (UNDP, GIZ, USAD, EC, WB, drugi)
- SERDA
- Sredstva po osnovu donacija

4.1. Alati analize stanja/okruženja

4.1.1. SWOT analiza

SWOT analiza je najčešće korišteni alat za identifikaciju snaga (Strengths) i slabosti (Weaknesses), te prilika (Opportunities) i prijetnji (Threats) značajnih za razvoj jedne lokalne zajednice, u cjelini i po pojedinim područjima razvoja (ekonomski, društveni, okolinski). Prema početnim slovima engleskih riječi koristi se skraćenica za ovu vrstu analize: SWOT analiza.

Snage predstavljaju područja, resurse i sposobnosti unutar Općine na koje se ona može osloniti u svom budućem razvoju, sa navedenim mogućnostima za uspjeh. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i stanja unutar Općine ograničavaju ili onemogućuju njen razvoj. Prilike su područja, resursi i sposobnosti iz okruženja koje bi Općina mogla iskoristiti za svoj razvoj (povećati snage i/ili smanjiti slabosti). Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti iz okruženja koje mogu ugroziti razvoj Općine (smanjiti snage i/ili povećati slabosti).

Koristeći SWOT analizu u strateškom planiranju razvoja, odnosno identifikujući interne i eksterne faktore koji utiču na razvoj Općine nastojat će se što bolje:

- iskoristiti unutarne snage
- realizirati mogućnosti
- smanjiti uticaj prijetnji
- eliminirati slabosti

Zadaća aktera razvoja je da jačaju snage i mogućnosti kroz planove i programe razvoja, a eliminiraju ili minimiziraju ograničenja i prijetnje. SWOT analiza tretira slijedeća tri osnovna aspekta razvoja:

- ekonomski
- društveni
- okolinski

Tablica 28. SWOT analiza Općine Ilidža

Interni faktori	
SNAGE	SLABOSTI
Ekonomski aspekt razvoja	
– Prepoznatljiv identitet, bogatstvo kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa – Povoljan geoprometni položaj (autoput, aerodrom) – Pitke, mineralne i termomineralne vode – Potencijal za razvoj poslovno-preduzetničke infrastrukture – Ilidža poznata kao turistička destinacija u bližem i širem okruženju – Povećanje broja dolazaka i noćenja turista – Izvanredne komparativne i kompetitivne prednosti i vrijednosti za razvoj mnogih oblika turizma – Potencijal za organizovanje najrazličitijih vidova primarne poljoprivredne i prehrambene proizvodnje – Opredjeljenost općinske administracije na unaprijeđenje poslovne klime – Spremnost za saradnju sa potencijalnim partnerima – Povoljan ambijent za investiranje – Ljudski resursi – Univerzitetski grad	– Destrukcije objekata graditeljskog naslijeđa i devastacije prostora prirodnog naslijeđa (nije u nadležnosti Općine) – Bespravna gradnja na vodozaštitnom području kao i veliki obim izgradnje na Igmanu i Bjelašnici koji uzrokuje zagađenost vode za piće (nije u nadležnosti Općine) – Pretvaranje kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko (nije u nadležnosti Općine) – Nedostatak velikih preduzeća, generatora razvoja i zaposlenosti – Nedostatak klastera u turizmu i promocije turizma – Nedovršeni postupci nakon postupaka privatizacije – Niska stopa pokrivenosti uvoza izvozom – Neusklađenost obrazovanja sa potrebama tržišta rada
Društveni aspekt razvoja	
– Trend povećanja broja stanovnika na području Općine – Vitalne karakteristike stanovništva – Centar visokodiferenciranih internacionalnih studija, savremeno opremljenih prema svjetskim standardima – Potencijal za razvoj zdravstvenog turizma, kulturnih, rekreacionih i sportskih aktivnosti – Stabilna lokalna vlast – Aktivnosti iz oblasti kulture i sporta – Sport - javni interes	– Opremljenost osnovnih i srednjih škola nastavnim sredstvima (razni kabineti) i namještajem nije na zadovoljavajućem nivou – Veliki broj nezaposlenih i visoka dugoročna nezaposlenost – Neadekvatna opremljenost kulturnih i sportskih objekata – Participacija stanovništva i civilnog sektora – Visoko učešće korisnika materijalne pomoći (15% stanovništva) – Neravnomjerna pokrivenost stanovništva timovima porodične medicije – Različita dostupnost primarne zdravstvene zaštite – Nedostatak biciklističkih staza – Nedostatak info oglasnog prostora – Neadekvatan smještaj romske populacije – Neadekvatno obrazovanje romske djece – Baze podataka o djeci sa posebnim potrebama – Nedostatak predškolskih ustanova

	– Nedovoljan broj ljekara specijalista u Domu zdravlja
Okolinski aspekt razvoja	
– Prirodni kapital – očuvan okoliš i prostor razpoloživ za razvoj turizma i pratećih ekonomskih aktivnosti (Vrelo Bosne, planina Igman, banjska lječilišta i rekreacione zone i šetališta) – Imidž općine Ilidža kao mjesta za relaksaciju, odmor, opuštanje u ugodnom ambijentu i očuvanom okolišu stanovnika glavnog grada Bosne i Hercegovine – Briga za okoliš, te spremnost lokalne samouprave da poduzima korake u smislu zaštite i unaprijeđenja stanja okoliša na lokalnom nivou – Najveći dio Općine pokriven sistemom upravljanja otpadom – Dobra pokrivenost prostora Općine detaljnom planskom dokumentacijom, i spremnost ulaganja u razvoj infrastrukture – Bogatstvo vodotoka kao resurs za razvoj – Općina je u potpunosti je očišćena od mina	– Relativno visoka i neracionalna upotreba energije – Niska svijest građana o značaju očuvanja okoliša kao jednog od ključnih resursa za ekonomski razvoj općine Ilidža – Mali broj projekata koji podrazumijevaju participaciju, komunikaciju, koordinaciju i inkluziju svih građana u aktivnosti zaštite okoliša na lokalnom nivou (na volonterskoj osnovi) – Neposjedovanje adekvatnog azila za pse i neusklađena zakonska regulativa – Nefunkcionalan kanalizacioni kolektor – Bespravna sječa šuma
Eksterni faktori	
PRILIKE	PRIJETNJE
Ekonomski aspekt razvoja	
– Završetak Koridora Vc i izgradnja ostale saobraćajne infrastrukture – Pravna regulativa o zaštićenim područjima – Javno-privatno partnerstvo u finansiranju i realizaciji razvojnih projekata – Pristupni fondovi EU i međunarodnih razvojnih agencija i institucija – Podrška razvoju kreativne ekonomije u Kantonu Sarajevo i šire – Mogućnost obrazovanja, doedukacije, prekvalifikacije – Donošenje pravnih propisa za brže rješavanje imovinsko-pravnih odnosa – Formiranje klastera u turizmu – Unaprijeđenje svih oblika turizma u jedinstven turistički proizvod i Općine i Kantona Sarajevo, FBiH i BiH. – Pristupni fondovi EU i međunarodnih razvojnih agencija i institucija	– Politička nestabilnost, složenost ustrojstva države – Zakonska regulativa za investiranje – Sporo rješavanje imovinsko pravnih odnosa – Bespravna gradnja – Visoka nezaposlenost i neusklađenost obrazovanja sa potrebama na tržištu rada – Usporen proces približavanja BiH Evropskoj uniji – Socio-ekonomska kriza u zemlji – Siva ekonomija – Nezaposlenost – Komplicirane procedure pokretanja biznisa – Neusaglašene porezne stope širom BiH
Društveni aspekt razvoja	
– Opšta orijentacija ka socijalnoj inkluziji – Pristup međunarodnim fondovima – Razvoj socijalnog preduzetništva – Javno-privatno partnerstvo u oblasti društvenog razvoja – Uvođenje praktične nastave u srednjem obrazovanju – Projekti podrške obrazovanju romske populacije – Izgradnja bolnice – Mješoviti školski centar	– Politička, ekonomska i finansijska nestabilnost – Pravni, finansijski i institucionalni okvir na višim nivoima vlasti za društveni razvoj na lokalnom nivou – Nizak nivo izdvajanja za socijalnu zaštitu – Nemogućnost potpune primjene zakona o socijalnoj zaštiti u dijelu prava – Poremećeni kriteriji društvenih vrijednosti

– Promovisanje zdravih stilova života i odrastanja	
Okolinski aspekt razvoja	
– Izgradnja pravnog, institucionalnog i finansijskog okvira za realizaciju projekata energetske efikasnosti, upravljanja otpadom, upravljanja vodama i zaštitu okoliša – Globalna orijentacija na očuvanje i zaštitu okoliša – Projekti u oblasti elektroenergetske efikasnosti – Saradnja sa općinama iz Kantona Sarajevo – Jačanje NVO i realizacija zajedničkih projekata u oblasti zaštite okoliša kroz programe i projekte edukacije stanovništva, i organiziranje aktivnosti zaštite i unaprijeđenja stanja okoliša – Uključivanje privatnog sektora u projekte ekonomske valorizacije kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa	– Aktiviranje klizišta, plavljenje i ugrožavanje materijalnih dobara usljed prirodnih nepogoda – Nekontrolisano naseljavanje - nedostatak stambenog prostora – Povećani promet tranzitnog saobraćaja kroz Općinu – Problemi u isporukama i rast cijena toplotne energije i gasa – Budžetska sredstva za zaštitu okoliša i komunalne djelatnosti na teritoriji Općine su na Kantonalnom nivou – Povećan broj nezbrinutih životinja – Neadekvatna politika viših nivoa vlasti

Izvor: Općina Ilidža; Strategija razvoja Općine Ilidža za period 2014. – 2020.

SWOT analiza predstavlja most između sadašnjeg stanja i željenog budućeg stanja koje se definira strateškim planom razvoja. Ovaj koncept daje sistematsku analizu prijetnji i prilika, kao i njihovo usaglašavanje sa jakim i slabim stranama Općine. SWOT analiza obezbjeđuje informacije korisne za usklađivanje općinskih kapaciteta i sposobnosti sa okruženjem u kojem Općina djeluje.

Snage i slabost (unutarnja okolina) Općine su faktori nad kojima Općina i akteri razvoja imaju kontrolu i mogu na njih uticati u smislu mijenjanja situacije.

Najvažnije snage Općine uključuju njen prepoznatljiv identitet, bogatstvo kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, prirodni kapital – vode (pitke, termalne, mineralne) i očuvan okoliš i prostor za razvoj turizma (Vrelo Bosne, Aleja, Igman, banjska liječilišta, rekreacione zone i šetališta). Posebna snaga Općine je njen povoljan geoprometni položaj i dobra saobraćajna povezanost svih vidova transporta (cestovni, autoput, aerodrom). Stanovništvo Općine ima trend stalnog rasta i izražene vitalne karakteristike stanovništva. Obrazovanju stanovništva izuzetno doprinose i centri visokodiferenciranih međunarodnih studija, prepoznatljivih u široj regiji. Tako čovjek sa svim svojim karakteristikama postaje najvažniji faktor i akter razvoja Općine. Nesumnjivo da su značajne interne snage stabilna općinska vlast koja obezbjeđuje javni servis dostupan svima, prepoznaje potrebe i interese svojih građana i usmjerava razvoj Općine uvažavajući proaktivno djelovanje njenih građana, ali istovremeno ulaže u povoljan poslovni ambijent i partnerstvo za ekonomski napredak.

Sa druge strane, najvažnije unutarnje slabosti, prepreke i ograničenja uključuju destrukciju objekata graditeljskog naslijeđa i devastaciju prostora prirodnog naslijeđa, a posebno bespravnu gradnju na vodozaštitnim područjima, kao i pretvaranje kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko. Na području Općine ne

postoje preduzeća, veliki generatori razvoja, a turizam, koji je dio prepoznatljivosti Općine, nije dovoljno promoviran i ne postoje klasteri u turizmu, koji su ključni za unaprijeđenje konkurentnosti i profitabilnosti u turizmu i za privlačenje sredstava iz EU fondova. Ključna slabost u Općini je velika nezaposlenost, posebno je prisutna dugoročna nezaposlenost (ljudi koji traže posao više od 12 mjeseci), a nezaposlenost žena je znatno iznad nezaposlenosti muškaraca. Posebno ograničenje razvoju cjelovitog osnovnog i srednjeg obrazovanja je neopremljenost škola nastavnim sredstvima i nedostatak kabineta, te odgovarajućeg namještaja. Za potpuni razvoj ličnosti posebno je ograničenje nedostatak kulturnih i sportskih objekata na području Općine. U Općini značajan broj stanovnika koristi neki vid socijalne pomoći, koja nije dovoljna da pokrije rastuće potrebe zbog pada životnog standarda. Svi građani Općine nemaju ravnomjernu dostupnost objektima primarne zdravstvene zaštite, kao i pokrivenost timovima porodične medicine. Stanovnici Općine nemaju visoku svijest o značaju i očuvanju okoliša kao jednog od ključnog resursa za održivi ekonomski razvoj, te je prisutna visoka i neracionalna upotreba energije. Ove slabosti bi trebalo minimizirati ili, ako je moguće, potpuno eliminirati, kako bi se konkurentske prednosti Općine iskoristile na najbolji mogući način.

Prilike i prijetnje su elementi vanjske okoline nad kojima Općina i ostali akteri razvoja u određenim sektorima nemaju kontrolu i ne mogu uticati.

Najvažnije prilike, koje omogućavaju i olakšavaju realizaciju razvoja konkurentskih prednosti općine Ilidža leže u izgradnji Koridora Vc i ostale saobraćajne infrastrukture, u finansiranju i realizaciji razvojnih projekata putem javno-privatnog partnerstva i u ekonomskom i u socijalnom razvoju, mogućnosti pristupanja fondovima EU i međunarodnih agencija i institucija, a posebno podrška razvoju kreativne ekonomije u Kantonu Sarajevo i šire. Opća usmjerenost ka socijalnoj inkluziji uticati će na pristup korisnicima socijalne zaštite i marginaliziranim grupama kao akterima razvoja. Globalna orijentacija na očuvanje i zaštitu okoliša, te izgradnja pravnog, institucionalnog i finansijskog okvira za realizaciju projekata energetske efikasnosti podići će nivo ekološke svijesti građana i očuvati okoliš ugodnim, zelenim i sačuvanim resursom za buduće naraštaje. Ove, kao i ostale prilike, bi trebalo maksimalno iskoristiti da bi se i konkurentske prednosti realizovale na najbolji mogući način.

Među najvažnije prijetnje za razvoj Općine mogu se ubrojiti politička nestabilnost u BiH i u regionu zapadnog Balkana, ekonomska, finansijska i socijalna kriza u zemlji, nestimulativan pravni i finansijski okvir u BiH koji je kompliciran za investitore, usporen proces približavanja BiH Evropskoj uniji. Visoka nezaposlenost u zemlji, nesagledive posljedice elementarnih nepogoda u zemlji i šire, ogromni problemi komunalne privrede u Kantonu Sarajevo, stalno rastuće cijene energenata, utiču na rastuće siromaštvo i socijalnu isključenost, što će se odraziti i na raspodjelu prioriteta i prihoda na višim razinama vlasti. U takvim okolnostima, budžetska sredstva na nivou Kantona Sarajevo postaju sve više ograničen izvor finansiranja projekata na nivou Općine.

Ove i druge prijetnje mogu dovesti do opadanja konkurentnosti i usporavanja privrednog i društvenog razvoja, te ugroziti ostvarenje mogućnosti. Zato ih je, slično kao i slabosti, potrebno minimizirati ili, ako je moguće, potpuno eliminirati.

4.1.2. Analiza ljudskih resursa

Planiranje potrebe za ljudskim resursima je proces analize i identifikacije potreba i raspoloživosti zaposlenika kako bi Općina mogla postići svoje ciljeve. Radi se o aktivnosti koju provode rukovoditelji ljudskih resursa te prikupljaju podatke kako bi sastavili kadrovske projekcije za sam vrh upravljačke strukture, koje se posljedično mogu koristiti pri strateškom planiranju i postavljanju organizacijskih obrazaca.

Cilj efikasnog planiranja ljudskih resursa je:

- ✓ identificirati prave ljude (interno ili dodatnim zapošljavanjem),
- ✓ ti ljudi moraju imati sposobnosti potrebne organizaciji,
- ✓ oni moraju biti angažirani u pravom trenutku, te
- ✓ moraju biti stavljeni na odgovarajuće mjesto/radnu poziciju.

Pravilno proveden i periodično osvježavan plan upravljanja ljudskim resursima ima cilj postići bolje shvaćanje kadrovskih promjena koje prate poslovne odluke, smanjenje troška upravljanja ljudskim resursima kroz poboljšanu kadrovsku funkciju, pravovremeno zapošljavanje novih uposlenika, povećani stepen usklađenosti sa zakonskim propisima (sindikarno udruživanje, grupno pregovaranje, zaštićene kategorije uposlenika – invalidi, trudnice) te promoviranje napredovanja uposlenika i razvoj rukovodećeg kadra unutar poduzeća.

Analizom internog i eksternog stanja tržišta radne snage priprema se za sagledavanje cjelokupnog stanja u području analize ljudskih resursa. Njome se dobivaju informacije o stanju strukture ljudskih resursa u samoj organizaciji, kao i na eksternom tržištu. Analizirajući kvalitetu ljudskih resursa izvan i unutar organizacijske strukture, dobiva se slika postojećeg stanja ljudskih resursa.

Putem interne analize dolazi se do sljedećih podataka:

- broj uposlenih,
- kvalifikacijska i dobna struktura,
- dužina ukupnog radnog staža,
- broj radnika na istom poslu,
- pregled razvoja karijere uposlenih,
- usavršavanje,
- napredovanje,
- ocjena uspješnosti,

- uposlenici sa potencijalom za napredovanje te
- uposlenici pred mirovinom.

Putem eksterne analize, koja je prethodno izrađena u ovom dokumentu, traže se podaci koji su se posebno prikupili, a vezani su uz moguća područja koja se uglavnom odnose na:

- stepen zaposlenosti u mjestu,
- nezaposlenost po strukama,
- obrazovne institucije u mjestu, te
- postotci prelazaka zaposlenih iz organizacije u organizaciju.

Temeljem dobivenih informacija, Općina Ilidža svoje aktivnosti usmjerava u cilju zadovoljenja potreba za ljudskim resursima u skladu sa svojim planovima aktivnosti.

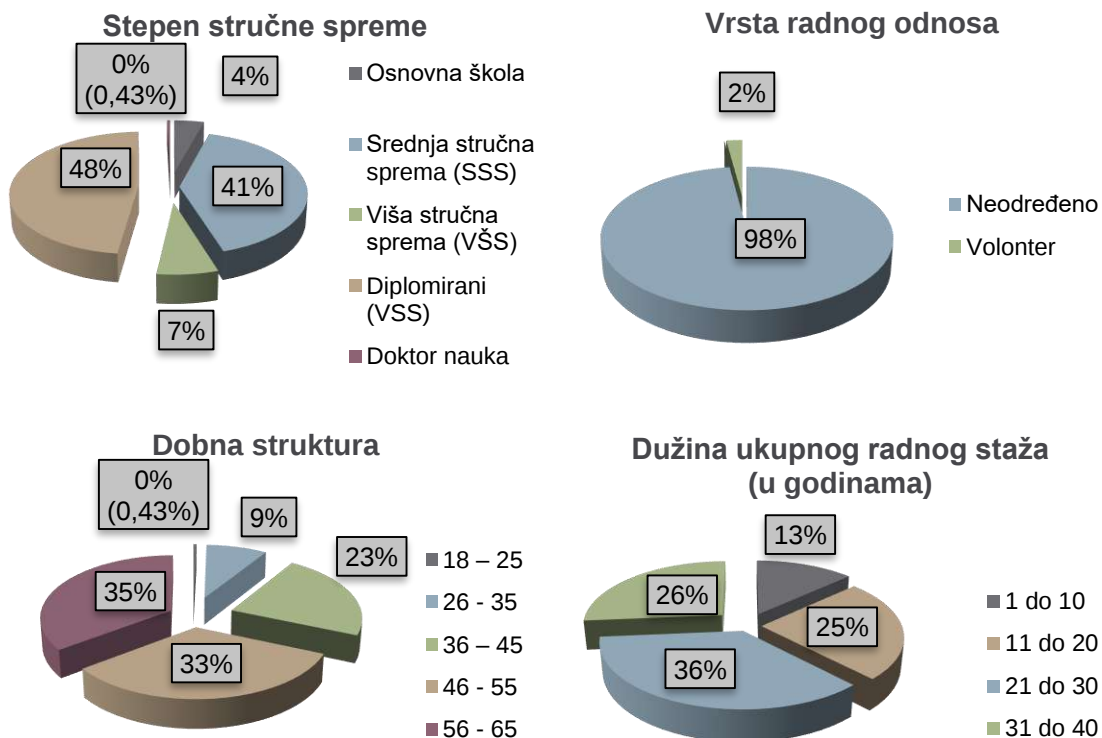
Zbog konstantnih promjena u obimu i načinu izvršavanja zadataka na radnom mjestu, mijenjaju se osobine i vještine koje se zahtijevaju od uposlenika. Dinamika radnog mjesta ukazuje na potrebu primjene analiza radnog mjesta, kao osnove za uspješnost izvršavanja radnih zadataka.

Interna analiza ljudskih resursa

U sljedećim grafikonima je prikazana interna analiza ljudskih resursa unutar Općine Ilidža, i to prema sljedećim pokazateljima:

- ✓ stepen stručne spreme,
- ✓ vrsta radnog odnosa,
- ✓ dobna struktura, te
- ✓ dužina ukupnog radnog staža (u godinama).

Grafikon 5. Interna analiza ljudskih resursa Općine Ilidža

Izvor: Općina Ilidža

Iz prethodno navedenih grafikona može se vidjeti udio uposlenika u Općini Ilidža prema stepenu stručne spreme, prema vrsti radnog odnosa, prema dobnoj strukturi te prema dužini ukupnog radnog staža (iskazano u godinama). Iz provedene analize se može zaključiti da je u Općini ukupno uposleno 235 osoba, od kojih je najviše sa visokom stručnom spremom, ukupno 112 osoba ili 48% od ukupnog broja uposlenih. Većina uposlenika je uposlena na neodređeno vrijeme, a najveći broj zaposlenika se nalazi u intervalu od 56 – 65 godina starosti. Što se tiče dužine radnog staža, najviše je uposlenika, ukupno 84 osoba ili 36% sa ukupnim radnim stažom u intervalu od 21 – 30 godina.

4.1.3. Analiza finansijskih izvještaja

Analiza finansijskih izvještaja se temelji na podacima iz „Bilansa stanja“ i „Računa prihoda i rashoda“. Postupci analiza finansijskih izvještaja utemeljeni su u raščlanjivanju i uspoređivanju. U kontekstu uspoređivanja razmatraju se komparativni finansijski izvještaji koji služe za provedbu horizontalne analize.

❖ Horizontalna analiza finansijskih izvještaja

Horizontalna analiza finansijskih izvještaja prati promjene vrijednosti pozicija finansijskih izvještaja tokom više obračunskih razdoblja. Kroz horizontalnu analizu uočava se tendencija i dinamika promjena pojedinih pozicija temeljnih finansijskih izvještaja. Ključna varijabla u horizontalnoj analizi prvenstveno je vrijeme, jer se usporedbom elemenata finansijskih izvještaja, koji su iskazani u novčanim jedinicama, između dva ili više razdoblja donosi zaključak o kretanju pojave kroz promatrano razdoblje, pri čemu je moguće utvrditi problematična područja poslovanja. Pokazatelj analize finansijskih izvještaja predstavlja racionalni broj koji podrazumijeva stavljanje u odnos jedne ekonomske veličine s drugom ekonomskom veličinom. Pokazatelji analize finansijskih izvještaja se računaju kako bi se stvorila informacijska podloga za donošenje poslovnih odluka te je ovdje naveden pokazatelj ekonomičnosti poslovanja.

Prihodi

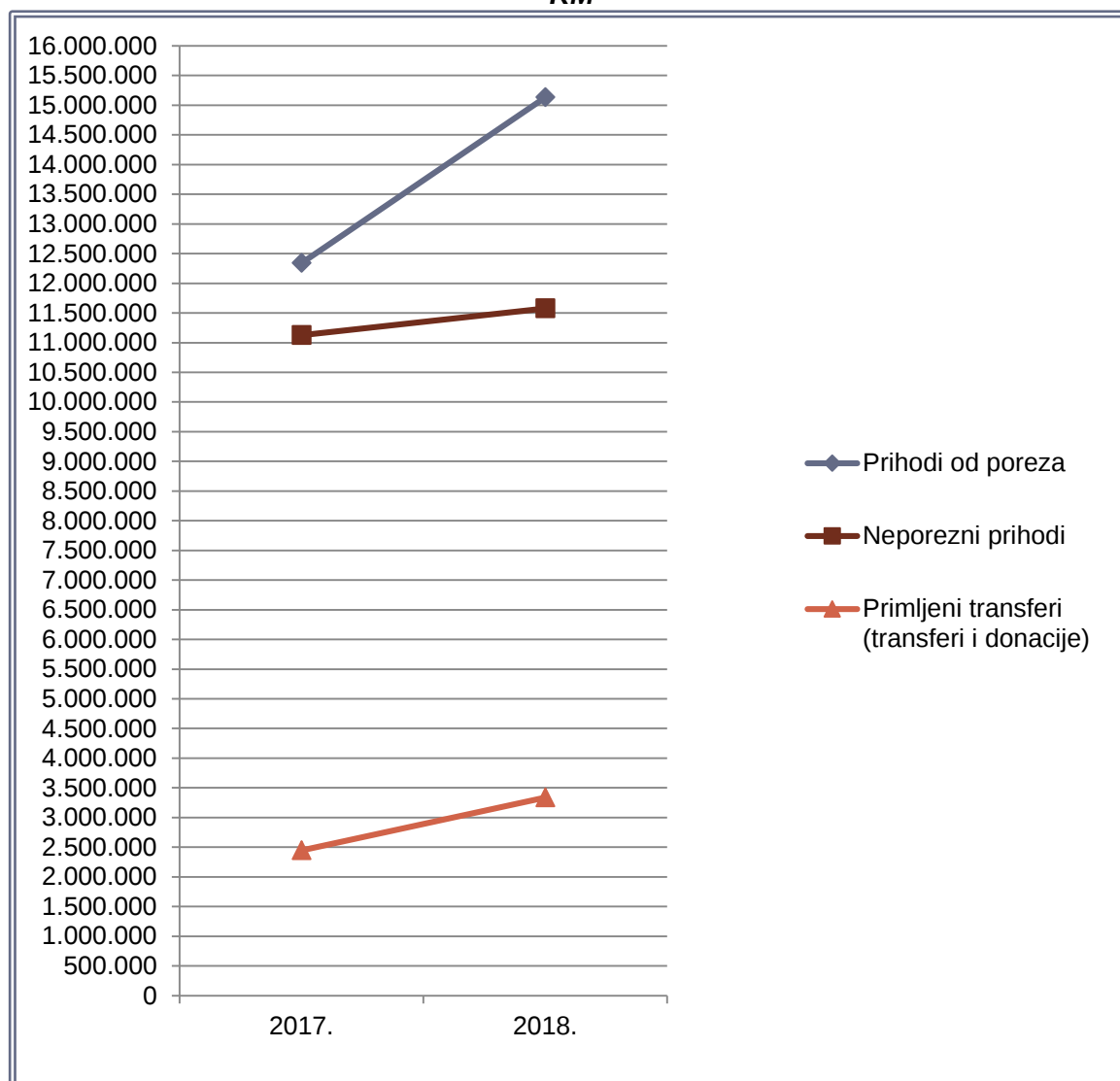
Tablica 29. Ostvareni prihodi Općine Ilidža za 2017. i 2018. godinu

Red. Br.	Prihodi i primici	Ostvareno za 2018. (KM)	Ostvareno za 2017. (KM)	Procenat (3/4) x 100
1	2	3	4	5
1.	Prihodi od poreza	15.134.368	12.342.807	122,62%
2.	Neporezni prihodi	11.579.001	11.126.434	104,07%
3.	Primljeni transferi (transferi i donacije)	3.337.339	2.448.488	136,30%
UKUPNI PRIHODI		30.050.708	25.917.729	115,95%

Izvor: Račun prihoda i rashoda za period od 01.01.2018 do 31.12.2018

Prihodi Općine Ilidža u 2018. godini su ostvareni u iznosu od 25.917.729 KM, što je za 4.132.979 KM ili 15,95% više u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednosno, najznačajniji udio imaju prihodi od poreza u iznosu 15.134.368 KM ili 50,36% od ukupno ostvarenih prihoda.

Grafikon 6. Kretanje izvora prihoda u budžetu Općine Ilidža u 2017. i 2018. godini, u KM

Izvor: Račun prihoda i rashoda za period od 01.01.2018 do 31.12.2018

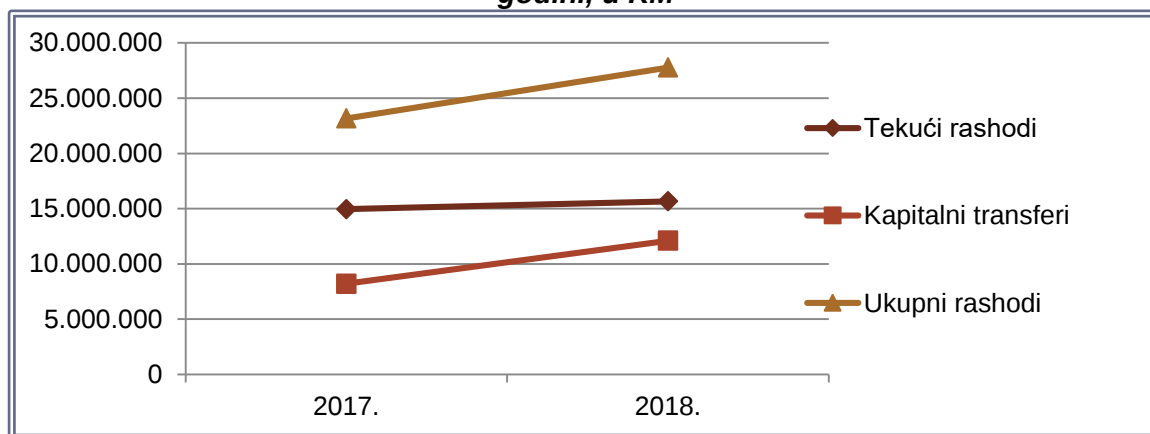
Rashodi

Tablica 30. Ostvareni rashodi Općine Ilidža za 2017. i 2018. godinu

Red. br.	Rashodi i izdaci	Ostvareno za 2018. (KM)	Ostvareno za 2017. (KM)	Procenat (3/4) x 100
1	2	3	4	5
1.	Tekući rashodi	15.665.339	14.959.943	104,72%
	<i>Plaće i naknade troškova zaposlenih</i>	7.433.515	7.307.722	101,72%
	<i>Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi</i>	696.070	691.596	100,65%
	<i>Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge</i>	2.365.842	1.920.570	123,18%
	<i>Tekući transferi i drugi tekući rashodi</i>	5.169.912	5.040.055	102,58%
	<i>Izdaci za kamate</i>	0	0	0,00%
2.	Kapitalni transferi	12.107.983	8.205.994	147,55%
UKUPNI RASHODI		27.773.322	23.165.937	119,89%

Izvor: Račun prihoda i rashoda za period od 01.01.2018 do 31.12.2018

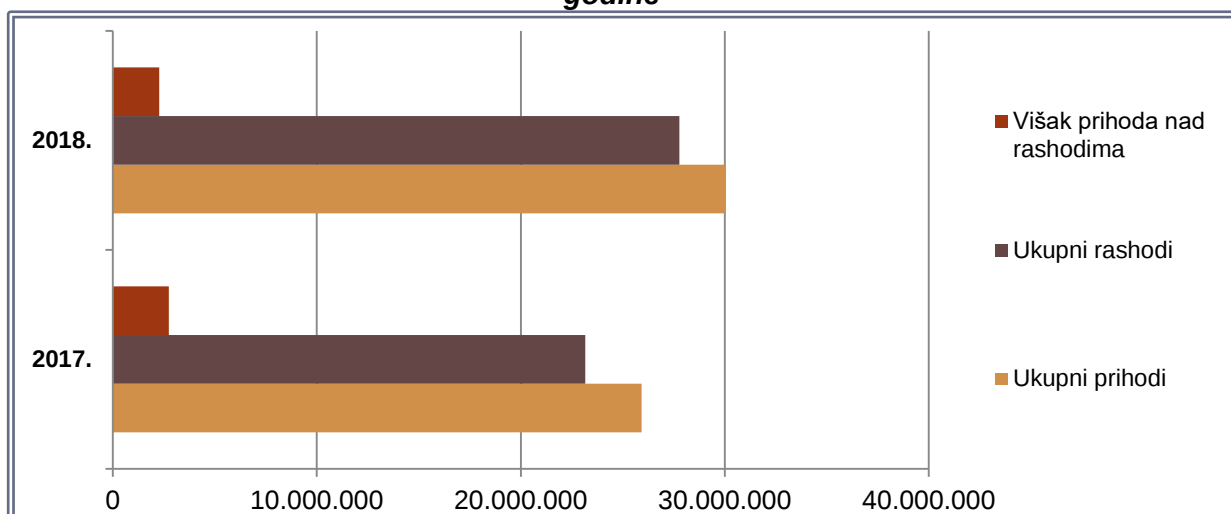
Grafikon 7. Kretanje ostvarenih rashoda u budžetu Općine Ilidža u 2017. i 2018. godini, u KM

Izvor: Račun prihoda i rashoda za period od 01.01.2018 do 31.12.2018

Ukupno ostvareni rashodi u 2018. godini iznose 27.773.322 KM, što je za 4.607.385 kn ili 19,89% više u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednosno, najznačajniji udio imaju tekući rashodi u iznosu 15.665.339 KM ili 56,40% od ukupno ostvarenih rashoda.

Grafikon 8. Prikaz ukupno ostvarenih prihoda i rashoda u razdoblju od 2017./2018. godine

Izvor: Račun prihoda i rashoda za period od 01.01.2018 do 31.12.2018

Tablica 31. Vertikalna analiza aktive bilansa stanja Općine Iliđa

AKTIVA	2018. godina	%	2017. godina	%	Procenat (2018./2017.) x 100
Gotovina, kratkoročna potraživanja, razgraničenja i zalihe	17.182.319	45,75	15.075.943	42,48	113,97%
Stalna sredstva	20.375.718	54,25	20.416.009	57,52	99,80%
Ukupno	37.558.037	100,00	35.491.952	100,00	105,82%

Izvor: Bilans stanja na dan 31.12.2018. godine

U 2017. godini tekuća sredstva Općine Iliđa sudjeluju sa 42,48%, dok stalna sredstva sudjeluju sa 57,52% u ukupnoj aktivni. U 2018. godini tekuća sredstva u ukupnoj aktivni sudjeluju u nešto većem postotku u odnosu na 2017. godinu, tj. udio tekućih sredstava u ukupnoj aktivni iznosio je 45,75%, a udio stalnih sredstava je iznosio 54,25%.

Uspoređujući ova dva razdoblja kroz procenat, uočava se povećanje tekućih sredstava u 2018. godini u odnosu na 2017. za 13,97% i smanjenje stalnih sredstava za 0,20%.

Tablica 32. Vertikalna analiza pasive bilansa stanja Općine Iliđa

PASIVA	2018. godina	%	2017. godina	%	Procenat (2018./2017.) x 100
Kratkoročne obaveze i razgraničenja	5.134.407	13,67	4.733.884	13,34	108,46%
Izvori stalnih sredstava	32.423.630	86,33	30.758.068	86,66	105,42%
Ukupno	37.558.037	100,00	35.491.952	100,00	105,82%

Izvor: Bilans stanja na dan 31.12.2018. godine

U 2017. godini kratkoročne obaveze i razgraničenja Općine Iliđa sudjeluju sa 13,34%, dok izvori stalnih sredstava sudjeluju sa 86,66% u ukupnoj pasivi. U 2018. godini kratkoročne obaveze i razgraničenja u ukupnoj pasivi sudjeluju u neznatno većem postotku u odnosu na 2017. godinu, tj. udio kratkoročnih obaveza i razgraničenja u ukupnoj pasivi iznosio je 13,67%, a udio izvora stalnih sredstava je iznosio 86,33%.

Uspoređujući ova dva razdoblja kroz procenat, uočava se povećanje kratkoročnih obaveza i razgraničenja u 2018. godini u odnosu na 2017. za 8,46% i povećanje izvora stalnih sredstava za 5,42%.

5. OPĆI CILJEVI

Opći ciljevi su izjave o tome što Općina namjerava postići u periodu od 2019. - 2021. godine, odnosno određuju jasan smjer kretanja i djelovanja kako bi, postižući svaki od njih, ostvarila svoju viziju.

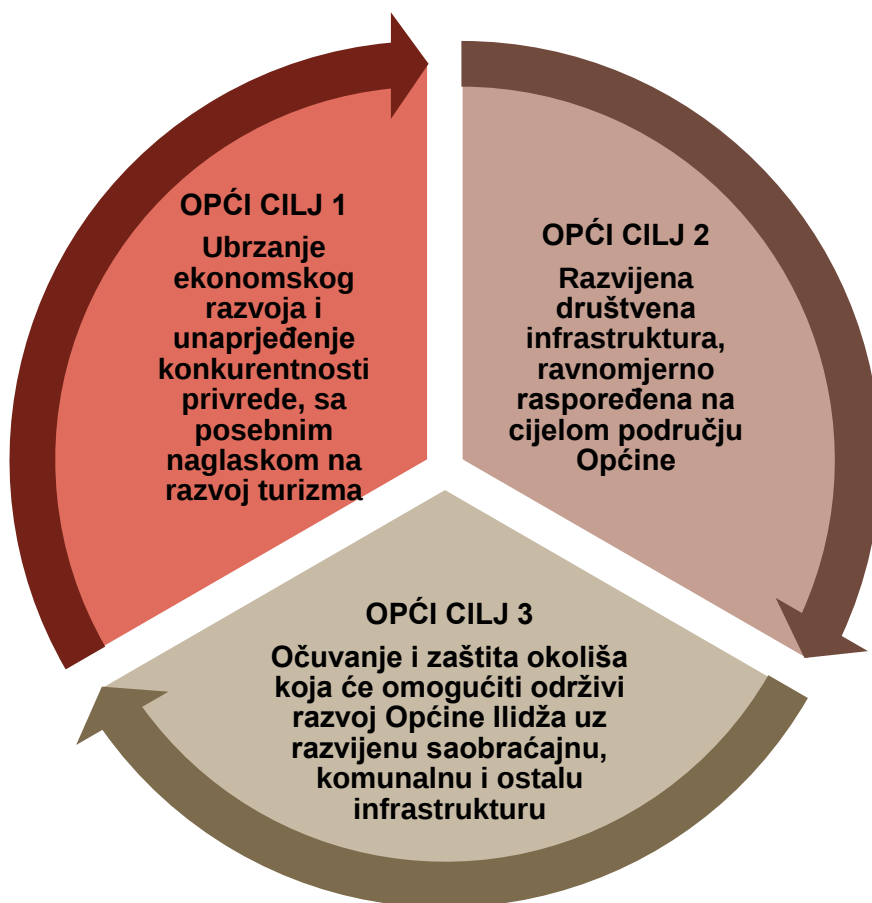
Dobro postavljene strateške ciljeve:

- ✓ ukazuju na jasan smjer kretanja i djelovanja Općine
- ✓ istovremeno su ambiciozni i realni
- ✓ usredotočeni su na rezultate.

Pri određivanju strateških ciljeva, Općina treba imati na umu resurse s kojima raspolaže, a kako bi ciljevi bili postavljeni realno, odnosno kako bi bili ostvarivi. Strateški ciljevi Općine Ilidža nastali su kao rezultat vizije razvoja, analize stanja, ključnih problema i provedenih analiza.

Kao prvi korak konkretizacije, ali i realizacije vizije predložena su **3 strateška (opća) cilja**. Strateški ciljevi razvoja Općine sadrže konzistentan i sažeti opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije.

Definirani strateški (opći) ciljevi razvoja Općine Ilidža

6. POSEBNI CILJEVI

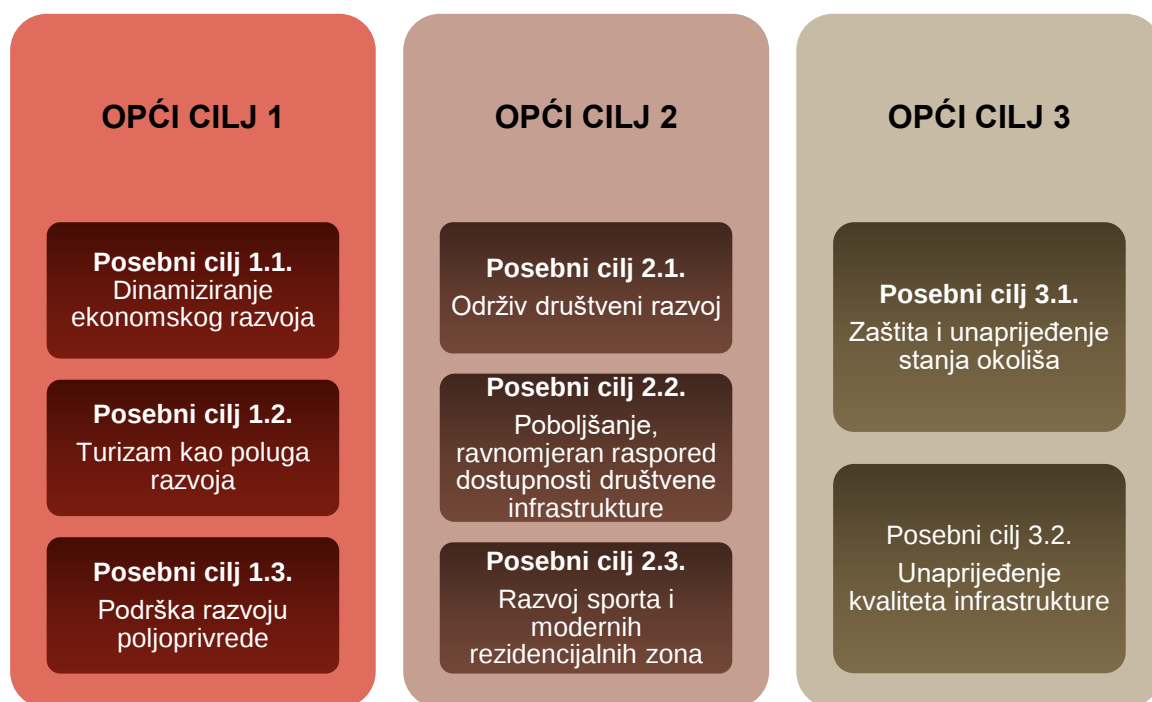
Na temelju postavljenih strateških (općih) ciljeva, proizlaze posebni ciljevi koji ukazuju na prioritete prilikom alokacije resursa. Posebni ciljevi predstavljaju očekivane rezultate, odnosno željene promjene koje su posljedica niza specifičnih aktivnosti usmjerenih postizanju općih ciljeva. Kao prvi korak konkretizacije i ostvarenja vizije predložena su tri strateška cilja.

Strateški ciljevi razvoja Općine su konzistentan i sažet opis namjeravanih ishoda razvoja, jasno izraženih i mjerljivih, a vremenski su povezani s periodom trajanja strateškog plana, ali i duže. Kvaliteta strateških ciljeva ovisi o tome koliko oni odražavaju trendove i procese u Općini. Strateški ciljevi doprinose ostvarenju vizije, a temelje se na prethodno provedenim analizama.

Programiranje podrazumijeva definisanje prioritetnih aktivnosti, programa i projekata čija će realizacija doprinijeti ostvarenju Posebnih ciljeva, putem kojih se realiziraju Strateški (opći) ciljevi Općine Ilidža koji predstavljaju ključne aspekte integrisanog razvoja. Definirani Posebni ciljevi pojedinih aspekata razvoja Općine navedeni su i opisani slijedećom tablicom.

Ostvarivanje pojedinih ciljeva zasniva se na provođenju prioritetnih programa, a koji se mogu sastojati od jednog ili više projekata sačinjenih od aktivnosti.

Definirani posebni ciljevi razvoja Općine Ilidža

Tablica 33. Definirani posebni ciljevi strateških odrednica razvoja Općine Ilidža

Opći cilj 1
Posebni cilj 1.1.
Dinamiziranje ekonomskog razvoja
Ekonomski razvoj je uslov za prosperitet Općine i sredstvo dostizanja i ostvarivanja svih drugih socijalnih i okolinskih ciljeva. U tom cilju Općinska uprava maksimalno poduzima niz aktivnosti na poboljšanju poslovnog okruženja, stvaranju uslova za razvoj poduzetničke infrastrukture i razvoj privrednih/poslovnih zona. Poslovne zone kao jedan od modela privrednog razvoja su se pokazale uspješnim u mnogim zemljama. Različitim olakšicama i obezbijeđenom infrastrukturom se nastoje privući strani investitori i obezbijediti nova radna mjesta. Poseban značaj poslovnih zona se ogleda u tome što je njihov razvoj velikim dijelom i stvar kreativnosti, poduzetnosti, ali i ingerencije lokalne općinske administracije. Time se onima koji najbolje poznaju lokalne prilike na upravu daje jedan od bitnih sistema lokalnog razvoja. Poslovne zone su istovremeno i snažan instrument privlačenja investicija kojim će se zaposliti lokalno stanovništvo, te potaknuti izvoz. Pozitivne prakse širom svijeta pokazuju da vrijedi ulagati u ove sisteme jer se usljed nedostatka kvalitetne infrastrukture, veliki broj firmi odlučuje svoje pogone otvoriti upravo u unaprijed opremljenim zonama. Tako se Općinska uprava fokusira i na institucionalnu podršku razvoju poduzetništva, na otvorenost i na stvaranje i njegovanje partnerstva sa svim interesnim grupama koji iskazuju dobre namjere ulaganja u Općinu i za razvoj Općine. Za ubrzanje ekonomskog rasta nedvojbeno je da treba koristiti sredstva EU i drugih fondova i međunarodnih organizacija, što u vremenu oskudnih budžetskih sredstava postaje sve značajniji faktor u strukturi javnih investicija Općine. Tako se općinska uprava fokusira na osnaživanje stručne i institucionalne podrške za razvoj ljudskih resursa u Općini (i u upravi i poduzetničkoj strukturi) kompetentnih za utakmicu za raspoloživa sredstva. Ključne mjere u tom pravcu vezane su za poboljšanje poslovnog okruženja, infrastrukture, restrukturiranje i proširenje proizvodnje i uvođenje novih usluga, čvršće povezivanje sa naučnim institucijama, ekonomski i okolinski prihvatljiva industrija u privrednim zonama, uz partnerstvo sa svim interesnim grupama i institucionalnu podršku razvoju poduzetništva uz privlačenje investitora. Kontinuirano će se raditi na stvaranju uređenog poslovnog ambijenta i povoljne investicione klime, koja će jačati konkurentsku poziciju Općine. Uređen poslovni ambijent zahtijeva skraćenje procedura u registrovanju novih biznisa i građenju (poreska politika, zemljišna, registracija firmi, dozvole, takse i dr.) u saradnji sa višim nivoima vlasti. Stvaranje dobrog poslovnog okruženja daje sigurnost investorima (domaćim i stranim) i doprinosi povećanju zaposlenosti.

Posebni cilj 1.2.
Turizam kao poluga razvoja
Turizam je danas najveća industrija u svijetu i postaje generator ukupnog razvoja. Prožima se u svim segmentima čovjekova života i djelovanja. Efekti turizma su višestruki: rast zaposlenosti, rast prihoda, promocija države i nacionalnog identiteta, opći rast standarda i kvalitete života stanovništva i urbanog i ruralnog. Tako je u Općini Ilidža, koja ima najdinamičniji rast turističkih pokazatelja u Kantonu Sarajevo i izvanredne komparativne i kompetitivne prednosti i vrijednosti za razvoj turizma, fokus na unaprijeđenju svih oblika turizma, kao i upravljanje postojećim turističkim kapacitetima i podrška razvoju turističke infrastrukture. Formiranje klastera u turizmu je ključno za unaprijeđenje konkurentnosti i profitabilnosti u turizmu, a i za privlačenje sredstava iz EU fondova. Konkurentnost u turizmu je moguće jedino postići stalnim praćenjem trendova na globalnom turističkom tržištu i usklađivanjem turističke ponude Općine za tražnjom, kako bi se efekti valorizirali tokom cijele godine. Ključna obilježja savremenog, konkurentnog turističkog sektora je orijentacija na potrebe kupaca, fleksibilnost, integriranost, ponuda doživljaja, ekološka osjetljivost, upotreba novih tehnologija u svim fazama turističkog ciklusa i brendiranje turističke destinacije i formiranje klastera u turizmu. Razvoj selektivnih oblika turizma (zdravstveno-rehabilitacioni, kulturni, sportski, rekreativni, sajamski i kongresni, omladinski turizam, vjerski) što će doprinijeti, uz atraktivnost destinacije ukupnoj konkurentnosti. Klaster treba da obuhvati sve općine Kantona Sarajevo, kao i poduzetnike – ugostitelje, vlasnike smeštajnih objekata, proizvođače i prodavnice suvenira, turističke agencije i organizacije, proizvođača prehrambenih proizvoda i sve druge subjekte koji čine turističku privredu ili je snabdijevaju proizvodima i oni koji mogu da obezbijede bolji plasman turističke ponude. Cilj obuhvata aktivnosti, proistekle iz evidentnih komparativnih i kompetitivnih prednosti i vrijednosti za razvoj mnogih oblika turizma, s jedne strane, ali nužne potrebe prevazilaženja nedostataka u smislu nedovoljno razvijene turističke ponude, promocije turizma, iskorištenja kapaciteta i sl. Mjere i projekti trebaju omogućiti da turizam u Općini postane okosnica razvoja, a ogledaju se kroz: unaprijeđivanje svih oblika turizma, unaprijeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima, razvoj turističke infrastrukture te usklađivanje ponude sa trendovima na globalnom turističkom tržištu.
Posebni cilj 1.3.
Podrška razvoju poljoprivrede
Na području Općine postoje značajni kapaciteti za razvoj poljoprivrede koji nisu u potpunosti iskorišteni. Jačanje kapaciteta se očekuje kroz podršku edukaciji proizvođača, povećanju produktivnosti, novim investicijama, osnivanjem zemljoradničkih zadruga, udruženja poljoprivrednika. Primjenjivaće se standardi EU i drugi standardi kvaliteta koji će obezbijediti razvoj poljoprivrede kao djelatnosti. Promovisaće se poljoprivredni proizvodi posebno u smislu

njihovog kvaliteta, porijekla (domaćeg), prehrambene vrijednosti i sigurnosti, te metoda proizvodnje, uz preferiranje organskog uzgoja.

Cilj obuhvata aktivnosti koje se odnose na zadržavanje visokokvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, unaprijeđenje korištenja poljoprivrednog zemljišta, te stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje.

Opći cilj 2

Posebni cilj 2.1.

Održiv društveni razvoj

Održivost u najširem znači da pristup mogućnostima i jednake mogućnosti moraju biti osigurane ne samo za sadašnje nego i za buduće generacije. Održivi razvoj odnosi se na intrageneracijsku i na intergeneracijsku pravednost – omogućava svim generacijama, sadašnjim i budućim da čine najbolje da iskoriste svoje mogućnosti. Tako je razvoj održiv samo u kontekstu socijalnog razvoja i socijalne inkluzije.

Održivost društvenog razvoja znači i promovisanje i transformaciju socijalne zaštite u socijalnu uključenost. Socijalno uključivanje kao koncept znači novi i drugačiji pristup, koji uključuje društveni, socijalni sektor prije svega u ekonomski život. Svi društveni sektori (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, osjetljive grupe, stariji, djeca, osobe sa invaliditetom, siromašni..) se uključuju u sve društvene tokove, prije svega zapošljavanjem i obrazovanjem. Time se aktivira jedan od najvećih „prirodnih“ resursa BiH, ljudi, posebno ogroman procenat radno neaktivnog stanovništva sa značajnim efektima po ubrzanje ekonomskog razvoja.

U ovom kontekstu, izdvajanja za društveni sektor su investicija u razvoj i integrisanje njegove socijalne i ekonomske dimenzije, tj. društveno-ekonomski razvoj u pravome smislu. To doprinosi jačanju standarda socijalnih usluga. Pored toga socijalno uključivanje važan je faktor podizanja sada niskog nivoa socijalnog kapitala, koji je u zemljama EU važan faktor razvoja.

Savremena, otvorena i demokratska lokalna zajednica daje posebnu pažnju razvoju civilnog društva. Uticaj civilnog društva je jedan od temeljnih puteva za koji se opredijelila Općina Ilidža, a civilni sektor ima značajnu ulogu obzirom na već postojeća znanja i iskustva i u pripremi prijedloga projekata i prijava na međunarodne izvore finansiranja.

Posebni cilj 2.2.

Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture

Poboljšanje društvene infrastrukture odnosi se na rekonstrukciju, izgradnju i modernizaciju fizičkih struktura – objekata društvene infrastrukture (obrazovanja, zdravstva, kulture, sporta i rekreacije, socijalne zaštite), obrazovanje ljudskih resursa, te ravnomjernu dostupnost objekata društvene infrastrukture svim stanovnicima Općine.

U tom smislu Općina će posebnu pažnju posvetiti rekonstrukciji i izgradnji objekata obrazovanja u cilju ravnomjerne raspoređenosti na cijelom području Općine i dostupnosti svim stanovnicima pod jednakim uvjetima. Dostizanje nivoa standarda, tehničke

opremljenosti i uslova rada obdaništa, osnovnih i srednjih škola treba da bude ujednačeno na cijelom području Općine Ilidža. Izgradnja škole u MZ Stup II na lokaciji predviđenoj Regulacionim planom je prioritet.

Unaprijeđenje rada i razvoja kulturnih institucija i manifestacija doprinosi ukupnom razvoju i prepoznatljivosti Općine u užoj i široj regiji. Djelatnost kulture i kulturne manifestacije su komplementarne razvoju turizma i teže što većem okupljanju i interesu posjetilaca i stanovništva na području Općine. Jaćaće se infrastruktura u kulturi uz sistemsko poticanje kulturnog života i stvaralaštva.

Općina Ilidža priprema četvrtu Strategiju prema mladima u čiju izradu su uključeni predstavnici različitih struktura. Od 2006. godine planira se posebna budžetska linija namijenjena mladima (Budžet za mlade) koja uključuje i (su)finansiranje projekata za mlade nevladinih organizacija i neformalnih grupa. Potrebno je raditi na jaćanju saradnje sa omladinskim organizacijama, vijećima ućenika, neformalnim grupama mladih ljudi i uspješnim pojedincima, te drugim vladinim strukturama koje se bave pitanjem mladih, te povećati izdvajanja za mlade. Inicijative i ideje bi trebale poteći od mladih ljudi koji najbolje mogu definisati svoje potrebe. Potrebno je i veće povezivanje mladih na lokalnom nivou jer se na taj način stvaraju veće mogućnosti za njihov društveni angažman.

Posebni cilj 2.3.

Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona

Prirodna bogatstva područja Ilidže znaćajno doprinose razvoju sporta i rekreacije i sportskih aktivnosti svih nivoa, posebno vrhunskog sporta. Uređenje sportskih terena i sadržaja na cijelom području i uvaćavanjem i promocijom sporta kao javnog interesa doprinosi da Ilidža postane prepoznatljiv sportsko-rekreativni centar. Isto tako, sportski kapaciteti i njihov nivo opremljenosti čine Općinu konkurentnom u ovoj oblasti. Sport treba da je dostupan svakom stanovniku Općine i za sve dobne uzraste.

Realizacijom projekta Nova Ilidža Općina postaje atraktivno mjesto za život, stanovanje visokog kvaliteta, rad, rekreaciju, slobodno vrijeme. Takav jedinstven koncept pozicionira Ilidžu kao mjesto ugodnog življenja u užoj i široj regiji.

Opći cilj 3

Posebni cilj 3.1.

Zaštita i unaprijeđenje stanja okoliša

Unaprijeđenje i zaštita okoliša na teritoriji Općine Ilidža je aktivnost od krucijalnog znaćaja za stanovnike lokalne zajednice, jer su građani ti koji u slučaju ugroćavanja stanja okoliša najviše trpe. Ugroćavanje stanja okoliša (ili nedostatak programa unaprijeđenja tog stanja koje je već narušeno) dovodi do negativnog uticaja na zdravlje i kvaliteta života ali i do negativnih socioekonomskih posljedica za stanovništvo.

Stanje okoliša na teritoriji Općine Ilidža takoćer ima znaćajan direktan uticaj na ekonomski razvoj Općine, ali i na socijalni status stanovništva, posebno uzevši u obzir činjenicu da prema svim parametrima Općina Ilidža ostvaruje najbolje rezultate u sektoru turizma u porećenju sa ostalim općinama Kantona Sarajevo, ali i šire Sarajevske metropolitenske

regije. Povezanost stanja i očuvanosti okoliša, mogućnosti razvoja turizma i sektora uslužnih djelatnosti i socijalnog statusa lokalnog stanovništva je neupitna i već dokazana u regionalnim i evropskom kontekstu. Zaštita i unaprijeđenje okoliša će se u ovom kontekstu fokusirati na unaprijeđenje kvaliteta zraka te unaprijeđenje stanja vodotokova kroz teritoriju općine Ilidža.

Posebni cilj 3.2.

Unaprijeđenje kvaliteta infrastrukture

Mnogobrojni okolinski problemi, koji također utiču i na zdravlje i kvalitet života stanovnika Općine Ilidža, proističu iz nedovoljne razvijenosti infrastrukture (prije svega se odnosi na vodovodnu i kanalizacionu mrežu). U narednom periodu Općina planira unaprijediti kvalitetu saobraćajne infrastrukture, vodovodne i kanalizacione mreže, infrastrukture za gospodarenje otpadom te javne rasvjete i dr.

7. NAČINI OSTVARENJA I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI

Načini ostvarenja predstavljaju aktivnosti, odnosno korake koje je potrebno poduzeti kako bi se posebni cilj ostvario, a ostvarenjem posebnog cilja doprinijelo bi se ostvarenju općeg cilja pa tako i približilo ostvarenju uspostavljene vizije.

Na razini svakog posebnog cilja i njegovih načina ostvarenja uspostavljaju se pokazatelji uspješnosti. Pokazatelje uspješnosti dijelimo na pokazatelje rezultata (output) i pokazatelje učinka (outcome). Na razini načina ostvarenja definiraju se mjerljivi i specifični pokazatelji rezultata (output), dok se za posebne ciljeve, jednako tako, definiraju pokazatelji učinka (outcome), koji nam pokazuju kakav će učinak imati ostvarenje posebnog cilja. Pokazatelji uspješnosti vrlo su bitni u strateškom planiranju, jer se putem njih određuju ciljane vrijednosti koje Općina želi doseći u sljedeće tri godine. Također olakšavaju praćenje i vrednovanje provedbe realizacije strateškog plana.

Nakon što su definirani opći i posebni ciljevi, te njihovi načini ostvarenja, kako što je već navedeno, za svaki pojedini način ostvarenja, ali i posebni cilj neophodno je, kako bi se osigurao učinkovit sistem praćenja i evaluacije provedbe istih, definirati mjerljive pokazatelje rezultata. Pokazatelji rezultata ukazuju na željene promjene kroz trogodišnji period.

7.1. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 1

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma						
Posebni cilj	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
1.1.1. Podrška razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju	1.1.1.1. Broj sufinansiranih poslovnih planova	Sufinansiranje najboljih poslovnih planova sredstvima iz Budžeta Općine Ilidža namijenjenih razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju	Broj	10			
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Broj privrednih subjekata na području Općine		Stvaranje dobrog poslovnog (ekonomskog) okruženja, podrška razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju doprinosi povećanju broja privrednih subjekata na području Općine.	%				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma						
Posebni cilj	1.2. Turizam kao poluga razvoja						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
1.2.1. Razvoj turističke infrastrukture	1.2.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Hrasnica – Igman	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja žičare u funkciju	% (kumulativ)		istraživanje interesa	istraživanje interesa	istraživanje interesa
	1.2.1.2. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Vrelo Bosne – Golo brdo	Izgradnja panoramske gondole od Vrela Bosne do Golog Brda.	% (kumulativ)	2	10	60	100
	1.2.1.3. Metri novoizgrađenih biciklističkih staza	Izgradnja biciklističke staze sa odmorima i parkingom za bicikle.	m	4.600,0	projektovanje	2.000,0	2.000,0
1.2.2. Ažuriranje i izrada informativnog materijala i promotivnog turističkog materijala	1.2.2.1. Postotna realizacija planiranih aktivnosti	Ažuriranje postojećih informacionih panoa sa novim informacijama - objektima, izrada novih karti, izrada promotivnog materijala u cilju poboljšanja i afirmiranja turističkih resursa i turističke ponude	% (kumulativ)	30	100	-	-

POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)						
Pokazatelj učinka (outcome)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Povećanje broja posjetilaca	Razvoj turističke infrastrukture, razvoj kvalitetnog kadra te jačanje turističke ponude rezultirat će u konačnici povećanjem broja turista na području Općine što je jedan od osnovnih pokazatelja razvoja turističke djelatnosti nekog područja	Broj	230.429	250.000	260.000	280.000

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma						
Posebni cilj	1.3. Podrška razvoju poljoprivrede						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
1.3.1. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.3.1.1. Broj dodijeljenih plastenika	Stimuliranje poljoprivredne proizvodnje dodjelom plastenika korisnicima sa područja općine Iliđa koji ispunjavaju uslove prema kriterijima iz Pravilnika. Nabavom i montažom plastenika korisnicima će se omogućiti plastička jesenja sadnja.	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Broj aktivnih poljoprivrednih gazdinstava		Osiguranjem podsticajnih sredstava utječe se na povećanje zainteresiranosti za poljoprivrednu proizvodnju	Broj	120			

7.2. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 2

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine						
Posebni cilj	2.1. Održiv društveni razvoj						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	2.1.1.1. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	Stipendiranje učenika i studenata slabijeg imovnog stanja	Broj	162	240		
	2.1.1.2. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	Stipendiranje djece bez oba roditelja i roditeljskog staranja	Broj	39	40		
	2.1.1.3. Broj jednokratnih pomoći	Dodjela jednokratnih pomoći licima u stanju socijalne potrebe	Broj	2.924			
	2.1.1.4. Broj lica kojima je osigurana pomoć	Pomoć u participiranju teško oboljelih lica	Broj	67			
	2.1.1.5. Broj danih pomoći	Novčane pomoći za sufinansiranje medicinski potpomognute oplodnje	Broj	5			
	2.1.1.6. Broj invalidnih lica	Novčana pomoć invalidnim licima	Broj	294			
	2.1.1.7. Broj lica u stanju socijalne potrebe	Zdravstvena zaštita lica u stanju socijalne potrebe	Broj				
	2.1.1.8. Broj korisnika umrlina za penzionere	Umrline za penzionere u iznosu od 400 KM	Broj	116	120		

2.1.2. Unaprjeđenje sustava civilne zaštite	2.1.2.1. Iznos sredstava za civilnu zaštitu	Saniranje šteta –hitne mjere, pomoć za ublažavanje i otklanjanje posljedica od prirodne nesreće, naknade za rad Komisije za procjenu štete i obuke Komisija, Opremanje strukt. i dr. troš. Priprema, obuka i vježbe Provođenje mjera i spašav. u toku djelov. nesreće	Iznos (KM)	24.815,08	499.000,00	312.130,65	499.000,00
2.1.3. Razvijanje općinske omladinske politike u skladu sa zakonskim propisima i evropskim standardima	2.1.3.1. Implementacija Strategije prema mladima	Općina Ilidža priprema četvrtu Strategiju prema mladima u čiju izradu su uključeni predstavnici različitih struktura.	%				
	2.1.3.2. Broj projekata za mlade	Priprema i objava javnih poziva za (su)finansiranje projekata za mlade	Broj	32			
	2.1.3.3. Broj stipendiranih talentovanih učenika	Stipendiranje talentovanih učenika srednjih škola i studenata visokoškolskih ustanova	Broj				
2.1.4. Provedba projekata boračkih udruženja	2.1.4.1. Broj finansiranih projekata boračkih udruženja	Projekti boračkih udruženja podržani iz Budžeta Općine Ilidža	Broj	41			

POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)						
Pokazatelj učinka (outcome)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	Cilj ulaganja u poboljšanje standarda socijalnih usluga, te organiziranja i provedbe brojnih programa pomoći ugroženim grupama ljudi, omogućava se njihova bolja afirmacija u društvo i povećanje njihove socijalne uključenosti, te u konačnici njihovo zaposlenje i izlazak iz evidencija socijalno ugroženih	Broj (kumulativ)				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine						
Posebni cilj	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole	Izgradnja Osnovne škole na području MZ Stup II	% (kumulativ)	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje
	2.2.1.2. Postotna realizacija rekonstrukcije V OŠ Sokolović Kolonija	Stvaranje adekvatnih uslova za bolji rad objekata školskog obrazovanja. Proširenje kapaciteta učeničkog prostora – dogradnja 6 učionica, kabineta za informatiku, fiziku, biologiju, hemiju, matematiku i tehnički odgoj	% (kumulativ)	0	30	100	-
	2.2.1.3. Broj projekata iz oblasti obrazovanja	Podrška projektima iz oblasti obrazovanja na osnovu javnog poziva	Broj	25			
2.2.2. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.2.1. Broj organiziranih kulturnih manifestacija	Manifestacije i programi realizovani uz pokroviteljstvo i podršku Općine	Broj	26			
	2.2.2.2. Postotna realizacija nabavke opreme i mobilijara za Multimedijalni centar Ilidža	Opremanje objekata kulture i prostora za kulturu	% (kumulativ)				
	2.2.2.3. Broj projekata iz oblasti kulture	Podrška projektima iz oblasti kulture na osnovu javnog poziva	Broj	18			
2.2.3. Razvoj ostale društvene infrastrukture	2.2.3.1. Postotna realizacija izgradnje dvonamjenskog skloništa	Izgradnja skloništa u sklopu izgradnje sportske dvorane u MZ S. Kolonija. Objekat je dvonamjenski: ratne (i druge nesreće) i mirnodopski uvjeti	% (kumulativ)	70	85	95	100 bez opreme

	2.2.3.2. Postotna realizacija izgradnje objekta za smještaj djece sa posebnim potrebama, obdaništa i Centra za zdravo starenje	Poboljšanje usluge i uslova za smještaj ili boravak posebnih kategorija stanovništva Ilidže	% (kumulativ)	Izrada Idejnih projekata	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje
2.2.4. Kapitalni transferi za zdravstvo	2.2.4.1. Iznos sredstava	Sredstva za nabavku opreme, radove i drugu opremu, a na zahtjev JU „Domovi zdravlja“ Kanton Sarajevo i zdravstvenih ustanova	Iznos (KM)	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00
2.2.5. Transferi vjerskim objektima	2.2.5.1. Broj vjerskih objekata	Novčane pomoći i pomoći u izgradnji infrastrukture i vjerskih objekata	Broj	34			
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)	Definicija		Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	Poboljšanje društvene infrastrukture odnosi se na rekonstrukciju, izgradnju i modernizaciju fizičkih struktura – objekata društvene infrastrukture (obrazovanja, zdravstva, kulture, sporta i rekreacije, socijalne zaštite), obrazovanje ljudskih resursa, te ravnomjernu dostupnost objekata društvene infrastrukture svim stanovnicima Općine. Ostvarenje navedenog će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnji period, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.		% (kumulativ)	0	30	60	100

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine						
Posebni cilj	2.3. Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
2.3.1. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.1.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha	Gradnja sportskih ploha na području općine Ilidža prema prostorno – planskoj dokumentaciji uz obavezno posjedovanje građevne dozvole.	Broj	16	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje	imovinsko-pravno rješavanje
	2.3.1.2. Broj projekata iz oblasti sporta	Podrška projektima iz oblasti sporta na osnovu javnog poziva	Broj	15			
	2.3.1.3. Broj održanih značajnijih sportskih manifestacija	Sportske manifestacije i manifestacije povodom obilježavanja Dana Općine Ilidža	Broj	12			
2.3.2. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.2.1. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“	Izgradnja novog urbanog područja općine Ilidža	% (kumulativ)				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem razvoja sporta i modernih rezidencijalnih zona		Ostvarenje navedenog posebnog cilja će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnji period, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.	% (kumulativ)	0	40	80	100

7.3. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 3

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu						
Posebni cilj	3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Kilometri izgrađene gasne mreže	Izgradnja dijela distributivnih gasnih mreža za naselja Kovači, Doglodi i Rakovica (prevencija od opasnosti, štete ili zagađivanja okoliša, kao i reduciranja šteta koje nastaju u zraku)	Km	290,00	290,65	291,75	293,846
3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodotokova	Redovno, a i po potrebi, čišćenje regulisanih, kao i neregulisanih dijelova vodotoka od otpada, nanosa i rastinja kako bi se obezbijedio bolji proticaj u vodotocima – na god. razini	Km	19,84	30137	40,434	50,730
	3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice	Provedba aktivnosti uređenja područja oko korita rijeke – pretvaranje područja u turistički resurs Općine	Km ²	0,248	0,307	0,365	0,423
3.1.3. Pобољшanje energijskih karakteristika objekata u cilju ispunjenja općeg stanja smanjenja potrošnje energenata	3.1.3.1. Broj objekata	Sanacija krovova, fasada i utopljanja zgrada – mjere poboljšanja energetskih svojstava zgrade i povećanja energetske efikasnosti	Broj				

3.1.4. Podizanje svijesti građana o značaju uređenja i brige o sopstvenom dvorištu, ulici, mjestu i njegovoj čistoći, očuvanju životne sredine	3.1.4.1. Broj prijavljenih dvorišta i balkona na javni poziv	Dodjela nagrada za najljepše uređeno dvorište-baštu i najljepši balkon na području Općine Ilidža	Broj				
	3.1.4.2. Broj podijeljenih sadnica	Dodjela sadnica voća (jabuka, kruška, višnja i dr.) stanovnicima općine	Broj	3.100	2.000		
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprjeđenja stanja okoliša		Provedba aktivnosti s ciljem zaštite i unaprjeđenja stanja i očuvanosti okoliša, te mogućnosti razvoja turizma i sektora uslužnih djelatnosti i socijalnog statusa lokalnog stanovništva kao direktno povezanih sastavnica ekonomskog razvoja područja na koje utiče stanje okoliša	% (kumulativ)	0	30	60	100

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu						
Posebni cilj	3.2. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
3.2.1. Unaprjeđenje saobraćajne infrastrukture	3.2.1.1. Postotna realizacija radova izgradnje saobraćajnice Ilidža – Hrasnica	Izgradnja saobraćajnice sa tramvajskim pojasom Ilidža-Hrasnica, dužine 6,5km.	% (kumulativ)	70	80	90	100
	3.2.1.2. Postotna realizacija radova izgradnje dvokolosječne tramvajske pruge Ilidža-Hrasnica	Dvokolosječna pruga u dužini 6,3 km, sa dvije okretnice (Ilidža, Hrasnica) i devet stajališta u oba smjera.	% (kumulativ)	Izrada PTD	20	60	100

	3.2.1.3. Postotna realizacija Izgradnje pješačkog mosta kod OBI-a	Uspostavljanje saobraćajne veze između naselja Pejton i Lužansko polje	% (kumulativ)	50	100	-	-
	3.2.1.4. Postotna realizacija izgradnje javne garaže	Izgradnja javne garaže na platou ispred Doma zdravlja Ilidža - rješavanje problema saobraćaja u mirovanju	% (kumulativ)	Izrada Idejnog projekta	Saglasnosti	Izrada PTD	Javna nabavka
	3.2.1.5. Dužina novoizgrađenih saobraćajnica	Realizacija Strategije razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025. u skladu s Akcionim planovima	Km	4,35	5,4	6,45	7,095
	3.2.1.6. Dužina rekonstruiranih saobraćajnica		Km (kumulativ)	9,25	13,94	18,43	20,27
	3.2.1.7. Broj asfaltiranih ulica	Asfaltiranje ulica po mjesnim zajednicama uz učešće građana	Broj	41	45	48	50
	3.2.1.8. Broj rekonstruiranih mostova	Rekonstrukcija i obnova dotrajalih mostova omogućiti će bolju povezanost naselja sa područja Općine	Broj		2		
	3.2.1.9. Postotna realizacija radova izgradnje isključne trake s magistralne ceste	Izgradnja isključne trake sa zapadnog prilaza gradu u pravcu Ilidža-Blažuj s ciljem bržeg i lakšeg povezivanja naselja Osjek sa ostalim dijelom grada	% (kumulativ)	0	50	100	-
	3.2.1.10. Postotna realizacija radova semaforizacije saobraćajnica	Montaža vertikalne saobraćajne signalizacije i opreme te iscrtavanje horizontalne saobraćajne signalizacije	% (kumulativ)	50	70	90	100
3.2.2. Unaprjeđenje vodovodne i	3.2.2.1. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže	Izgradnja i projektovanje sekundarne vodovodne mreže u MZ	Km	1.0	0.0	3,6	5,0

kanalizacione mreže	3.2.2.2. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže	Izgradnja nedostajuće kanalizacione mreže u naseljima Rakovica, Blažuj, Osijek, Stup te u ostalim MZ	Km	2	5	5	5
3.2.3. Unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom	3.2.3.1. Broj izgrađenih niša za kontejnere	Izgradnja nedostajućih niša za kontejnere za otpad i nabavka kontejnera - stvaranje uslova za odvojeno prikupljanje otpada	Broj	22	31	51	41
	3.2.3.2. Broj novopostavljenih kontejnera		Broj	478 PVC kanti	7.346 PVC kanti	7.236 PVC kanti	6.632 PVC kanti
3.2.4. Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete	3.2.4.1. Pokrivenost naselja Općine javnom rasvjetom	Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete po mjesnim zajednicama - razvoj sistema javne rasvjete na cijelom području Općine	%	70	75	80	85
3.2.5. Ulaganja u objekte mjesnih zajednica	3.2.5.1. Broj objekata mjesnih zajednica	Broj objekata u mjesnim zajednicama u kojim je izvršeno održavanje protivprovalne i protivpožarne zaštite	Broj	15	15	15	15
	3.2.5.2. Broj objekata mjesnih zajednica	Broj objekata mjesnih zajednica u kojima su nabavljeni i ugrađeni klima uređaji koji će imati svojstvo hlađenja i grijanja prostorija mjesnih zajednica	Broj				
	3.2.5.3. Postotna realizacija planiranih aktivnosti održavanja	Postotna realizacija planiranih aktivnosti održavanja higijene oko objekata mjesnih zajednica	% (kumulativ)				

	3.2.5.4. Postotna realizacija planiranih aktivnosti povezivanja mjesnih zajednica na IT sistem općine	Uvezivanje 16 mjesnih zajednica u jedinstven IT sistem	% (kumulativ)				
3.2.6. Nabavka stalnih sredstava	3.2.6.1. Broj realiziranih Ugovora o nabavi informatičke i ostale opreme	Nabavka novih računara, mrežne opreme, računarske opreme, namještaja opreme za prenos podataka i glasa, ostale uredske mašine, vozila, mašine uređaji alati i instalacije, inventar, ugostiteljska oprema, za Jedinstvene općinske organe.	Broj				
	3.2.6.2. Broj realiziranih Ugovora o nabavi licenci za korištenje programa	Nabavka licenci za korištenje programa- Istraživanje tržišta, priprema tehničke specifikacije i praćenje realizacije Ugovora	Broj				
	3.2.6.3. Broj realiziranih Ugovora o nabavi roba i usluga	Nabavka roba i usluga za rekonstrukciju klima sistema u Centru za pružanje usluga građanima, kao i drugi projekti vezano za investicijsko održavanje iz nadležnosti Službe za zajedničke poslove.	Broj				
	3.2.6.4. Planirani iznos za nabavu-zemljišta	Zahtjevi građana-ponude za kupovinu zemljišta od strane Općine Ilidža kao i za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa za uknjižbu imovine-zgrade Općine Ilidža	Iznos (KM)	522.901,95	522.901,95	400.000,00	400.000,00

	3.2.6.5. Planirani iznos za nabavu-zgrade	Rekonstrukcija određenih objekata, opravci krovova i dr.	Iznos (KM)	837.089,09	988.602,87	200.000,00	200.000,00
	3.2.6.6. Planirani iznos za nabavu-investiciono održavanje		Iznos (KM)	919.204,53	891.393,06	200.000,00	200.000,00
3.2.7. Pokrivenost provedbeno-planskom dokumentacijom općine	3.2.7.1. Broj usvojenih regulacionih planova	Usvajanje Odluka o usvajanju i Odluka o provođenju regulacionih planova „Blažuj“, „Riverina sastavci“, „Kovači“ i „Groblje Vlakovo“	Broj	34	„Riverina sastavci“	-„Blažuj“ -„Vlakovo“	-„Kovači“ -„Telalovo Polje“ -„Alipašin Mosta 1“ N. Grad.
	3.2.7.2. Postotna realizacija provedbe urbanističkog projekta	Definisanje i uređenje Spomeničkog kompleksa Tunel D-B	% (kumulativ)		„Tunel D-B“ Ilidža.N. Grad		
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2018.)	Ciljana vrijednost (2019.)	Ciljana vrijednost (2020.)	Ciljana vrijednost (2021.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga		Poboljšanje zdravlja i kvalitete života stanovnika Općine provedbom svih planiranih projekata izgradnje i poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga. Ostvarenje navedenog će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnji period, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.	% (kumulativ)	0	30	70	100

8. SKRAĆENI PRIKAZ STRATEŠKOG PLANA

Tablica 34. Skraćeni prikaz Strateškog plana

Opći cilj	Posebni cilj	Pokazatelj učinka (outcome)	Način ostvarenja posebnog cilja	Pokazatelj rezultata (output)
1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	Broj privrednih subjekata na području Općine	1.1.1. Podrška razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju	1.1.1.1. Broj sufinansiranih poslovnih planova
	1.2. Turizam kao poluga razvoja	Povećanje broja posjetilaca	1.2.1. Razvoj turističke infrastrukture	1.2.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Hrasnica – Igman
				1.2.1.2. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Vrelo Bosne – Golo brdo
			1.2.2. Ažuriranje i izrada informativnog materijala i promotivnog turističkog materijala	1.2.1.3. Metri novoizgrađenih biciklističkih staza
	1.3. Podrška razvoju poljoprivrede	Broj aktivnih poljoprivrednih gazdinstava	1.3.1. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.2.2.1. Postotna realizacija planiranih aktivnosti
2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine	2.1. Održiv društveni razvoj	Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	1.3.1.1. Broj dodijeljenih platenika
				2.1.1.1. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija
				2.1.1.2. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija
				2.1.1.3. Broj jednokratnih pomoći
				2.1.1.4. Broj lica kojima je osigurana pomoć
				2.1.1.5. Broj danih pomoći
				2.1.1.6. Broj invalidnih lica
				2.1.1.7. Broj lica u stanju socijalne potrebe
				2.1.1.8. Broj korisnika umrlina za penzionere
			2.1.2. Unaprjeđenje sustava civilne zaštite	2.1.2.1. Iznos sredstava za civilnu zaštitu
			2.1.3. Razvijanje općinske omladinske politike u skladu sa zakonskim propisima i evropskim standardima	2.1.3.1. Implementacija Strategije prema mladima
				2.1.3.2. Broj projekata za mlade
				2.1.3.3. Broj stipendiranih talentovanih učenika

2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine			2.1.4. Provedba projekata boračkih udruženja	2.1.4.1. Broj finansiranih projekata boračkih udruženja
	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole
				2.2.1.2. Postotna realizacija rekonstrukcije V OŠ Sokolović Kolonija
				2.2.1.3. Broj projekata iz oblasti obrazovanja
			2.2.2. Unaprijeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.2.1. Broj organiziranih kulturnih manifestacija
				2.2.2.2. Postotna realizacija nabavke opreme i mobilijara za Multimedijalni centar Ilidža
				2.2.2.3. Broj projekata iz oblasti kulture
			2.2.3. Razvoj ostale društvene infrastrukture	2.2.3.1. Postotna realizacija izgradnje dvonamjenskog skloništa
				2.2.3.2. Postotna realizacija izgradnje objekta za smještaj djece sa posebnim potrebama, obdaništa i Centra za zdravo starenje
	2.3. Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem razvoja sporta i modernih rezidencijalnih zona	2.2.4. Kapitalni transferi za zdravstvo	2.2.4.1. Iznos sredstava
			2.2.5. Transferi vjerskim objektima	2.2.5.1. Broj vjerskih objekata
			2.3.1. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.1.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha
				2.3.1.2. Broj projekata iz oblasti sporta
				2.3.1.3. Broj održanih značajnijih sportskih manifestacija
			2.3.2. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.2.1. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“

3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Iliđa uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu	3.1. Zaštita i unapređenje stanja okoliša	Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unapređenja stanja okoliša	3.1.1. Unapređenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Kilometri izgrađene gasne mreže
			3.1.2. Unapređenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodotokova
				3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice
			3.1.3. Poboljšanje energijskih karakteristika objekata u cilju ispunjenja općeg stanja smanjenja potrošnje energenata	3.1.3.1. Broj objekata
	3.2. Unapređenje kvaliteta infrastrukture	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga	3.1.4. Podizanje svijesti građana o značaju uređenja i brige o sopstvenom dvorištu, ulici, mjestu i njegovoj čistoći, očuvanju životne sredine	3.1.4.1. Broj prijavljenih dvorišta i balkona na javni poziv
				3.1.4.2. Broj podijeljenih sadnica
				3.2.1.1. Postotna realizacija radova izgradnje saobraćajnice Iliđa – Hrasnica
				3.2.1.2. Postotna realizacija radova izgradnje dvokolosječne tramvajske pruge Iliđa-Hrasnica
				3.2.1.3. Postotna realizacija Izgradnje pješačkog mosta kod OBI-a
				3.2.1.4. Postotna realizacija izgradnje javne garaže
				3.2.1.5. Dužina novoizgrađenih saobraćajnica
				3.2.1.6. Dužina rekonstruiranih saobraćajnica
				3.2.1.7. Broj asfaltiranih ulica
				3.2.1.8. Broj rekonstruiranih mostova
				3.2.1.9. Postotna realizacija radova izgradnje isključne trake s magistralne ceste
				3.2.1.10. Postotna realizacija radova semaforizacije saobraćajnica
			3.2.2. Unapređenje vodovodne i kanalizacione mreže	3.2.2.1. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže
				3.2.2.2. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže

3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Iliđa uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu			3.2.3. Unapređenje infrastrukture za upravljanje otpadom	3.2.3.1. Broj izgrađenih niša za kontejnere
				3.2.3.2. Broj novopostavljenih kontejnera
			3.2.4. Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete	3.2.4.1. Pokrivenost naselja Općine javnom rasvjetom
	3.2. Unapređenje kvaliteta infrastrukture	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga	3.2.5. Ulaganja u objekte mjesnih zajednica	3.2.5.1. Broj objekata mjesnih zajednica
				3.2.5.2. Broj objekata mjesnih zajednica
				3.2.5.3. Postotna realizacija planiranih aktivnosti održavanja
				3.2.5.4. Postotna realizacija planiranih aktivnosti povezivanja mjesnih zajednica na IT sistem općine
			3.2.6. Nabavka stalnih sredstava	3.2.6.1. Broj realiziranih Ugovora o nabavi informatičke i ostale opreme
				3.2.6.2. Broj realiziranih Ugovora o nabavi licenci za korištenje programa
				3.2.6.3. Broj realiziranih Ugovora o nabavi roba i usluga
				3.2.6.4. Planirani iznos za nabavu-zemljišta
				3.2.6.5. Planirani iznos za nabavu-zgrade
				3.2.6.6. Planirani iznos za nabavu-investiciono održavanje
			3.2.7. Pokrivenost provedbeno-planskom dokumentacijom općine	3.2.7.1. Broj usvojenih regulacionih planova
				3.2.7.2. Postotna realizacija provedbe urbanističkog projekta

9. POVEZIVANJE CILJEVA S BUDŽETOM

Tablica 35. Povezivanje ciljeva s Budžetom

Opći cilj	Posebni cilj	Konto u Budžetu	Pokazatelj učinka (outcome)	Način ostvarenja posebnog cilja	Pokazatelj rezultata (output)	
1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	614519 Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima-ostali podsticaji	Broj privrednih subjekata na području Općine	1.1.1. Podrška razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju	1.1.1.1. Broj sufinansiranih poslovnih planova	
	1.2. Turizam kao poluga razvoja	615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Povećanje broja posjetilaca	1.2.1. Razvoj turističke infrastrukture	1.2.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Hrasnica – Igman	
		614515 – Podrška poljoprivrednoj proizvodnji i turizmu		1.2.3. Ažuriranje i izrada informativnog materijala i promotivnog turističkog materijala	1.2.1.2. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Vrelo Bosne – Golo brdo	
					1.2.1.3. Metri novoizgrađenih biciklističkih staza	
	1.3. Podrška razvoju poljoprivrede	614515 – Podrška poljoprivrednoj proizvodnji i turizmu	Broj aktivnih poljoprivrednih gazdinstava	1.3.1. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.2.3.1. Postotna realizacija planiranih aktivnosti	
2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine	2.1. Održiv društveni razvoj	614234 Isplate stipendija	Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	2.1.1.1. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	
		614239 Ostali grantovi pojedincima			2.1.1.2. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	
					614222 Novčana pomoć invalidnim licima	2.1.1.3. Broj jednokratnih pomoći
						2.1.1.4. Broj lica kojima je osigurana pomoć
					614239 Ostali grantovi pojedincima	2.1.1.5. Broj danih pomoći
		2.1.1.6. Broj invalidnih lica				
		2.1.1.7. Broj lica u stanju socijalne potrebe				
		2.1.1.8. Broj korisnika umrlina za penzionere				

2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine		614116 Tekući transferi Općinama (CZ)		2.1.2. Unaprjeđenje sustava civilne zaštite	2.1.2.1. Iznos sredstava za civilnu zaštitu
		614114 – Tekući transferi Kantonima – Obrazovanje, nauka i budžet za mlade		2.1.3. Razvijanje općinske omladinske politike u skladu sa zakonskim propisima i evropskim standardima	2.1.3.1. Implementacija Strategije prema mladima
		614234 Isplate stipendija			2.1.3.2. Broj projekata za mlade
		614324 Transfer udruženjima građana			2.1.3.3. Broj stipendiranih talentovanih učenika
	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	2.1.4. Provedba projekata boračkih udruženja	2.1.4.1. Broj finansiranih projekata boračkih udruženja
				2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole
					2.2.1.2. Postotna realizacija rekonstrukcije V OŠ Sokolović Kolonija
		614114 – Tekući transferi Kantonima -Kultura			2.2.1.3. Broj projekata iz oblasti obrazovanja
		614411 – Subvencije javnim preduzećima - JU KSC Ilidža		2.2.2. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.2.1. Broj organiziranih kulturnih manifestacija
		614114 – Tekući transferi Kantonima -Kultura			2.2.2.2. Postotna realizacija nabavke opreme i mobilijara za Multimedijalni centar Ilidža
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)			2.2.2.3. Broj projekata iz oblasti kulture
		615121 Kapitalni transferi za zdravstvo		2.2.3. Razvoj ostale društvene infrastrukture	2.2.3.1. Postotna realizacija izgradnje dvonamjenskog skloništa
		614114 tekući transferi Kantonima - Vjerski objekti		2.2.4. Kapitalni transferi za zdravstvo	2.2.3.2. Postotna realizacija izgradnje objekta za smještaj djece sa posebnim potrebama, obdaništa i Centra za zdravo starenje
					2.2.4.1. Iznos sredstava
	2.3. Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona	615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem razvoja sporta i modernih rezidencijalnih zona	2.2.5. Transferi vjerskim objektima	2.2.5.1. Broj vjerskih objekata
		614311 – Tekući transferi neprofitnim organizacijama-Sport		2.3.1. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.1.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha
					2.3.1.2. Broj projekata iz oblasti sporta
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)			2.3.1.3. Broj održanih značajnijih sportskih manifestacija
				2.3.2. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.2.1. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“

3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu	3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša	615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprjeđenja stanja okoliša	3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Kilometri izgrađene gasne mreže
				3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodotokova
					3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice
				3.1.3. Poboljšanje energijskih karakteristika objekata u cilju ispunjenja općeg stanja smanjenja potrošnje energenata	3.1.3.1. Broj objekata
	3.2. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	614515 – Podrška poljoprivrednoj proizvodnji i turizmu		3.1.4. Podizanje svijesti građana o značaju uređenja i brige o sopstvenom dvorištu, ulici, mjestu i njegovoj čistoći, očuvanju životne sredine	3.1.4.1. Broj prijavljenih dvorišta i balkona na javni poziv
					3.1.4.2. Broj podijeljenih sadnica
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga	3.2.1. Unaprjeđenje saobraćajne infrastrukture	3.2.1.1. Postotna realizacija radova izgradnje saobraćajnice Ilidža – Hrasnica
					3.2.1.2. Postotna realizacija radova izgradnje dvokolosječne tramvajske pruge Ilidža-Hrasnica
					3.2.1.3. Postotna realizacija Izgradnje pješačkog mosta kod OBI-a
					3.2.1.4. Postotna realizacija izgradnje javne garaže
					3.2.1.5. Dužina novoizgrađenih saobraćajnica
					3.2.1.6. Dužina rekonstruiranih saobraćajnica
					3.2.1.7. Broj asfaltiranih ulica
					3.2.1.8. Broj rekonstruiranih mostova
3.2.1.9. Postotna realizacija radova izgradnje isključne trake s magistralne ceste					
3.2.1.10. Postotna realizacija radova semaforizacije saobraćajnica					

		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)		3.2.2. Unaprjeđenje vodovodne i kanalizacione mreže	3.2.2.1. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže
					3.2.2.2. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže
3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Iliđa uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu	3.2. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga	3.2.3. Unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom	3.2.3.1. Broj izgrađenih niša za kontejnere
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)			3.2.3.2. Broj novopostavljenih kontejnera
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)		3.2.4. Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete	3.2.4.1. Pokrivenost naselja Općine javnom rasvjetom
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)		3.2.5. Ulaganja u objekte mjesnih zajednica	3.2.5.1. Broj objekata mjesnih zajednica
					3.2.5.2. Broj objekata mjesnih zajednica
					3.2.5.3. Postotna realizacija planiranih aktivnosti održavanja
					3.2.5.4. Postotna realizacija planiranih aktivnosti povezivanja mjesnih zajednica na IT sistem općine
		8213 Nabavka opreme		3.2.6. Nabavka stalnih sredstava	3.2.6.1. Broj realiziranih Ugovora o nabavi informatičke i ostale opreme
		821512 Licence za korištenje programa			3.2.6.2. Broj realiziranih Ugovora o nabavi licenci za korištenje programa
		821624 Investiciono održavanje zgrada			3.2.6.3. Broj realiziranih Ugovora o nabavi roba i usluga
		821111 Nabavka zemljišta			3.2.6.4. Planirani iznos za nabavu-zemljišta
		821211 Nabavka zgrada			3.2.6.5. Planirani iznos za nabavu-zgrade
		821624 Investiciono održavanje zgrada			3.2.6.6. Planirani iznos za nabavu-investiciono održavanje
		615116 Kapitalni transferi općinama (MZ)		3.2.7. Pokrivenost provedbeno-planskom dokumentacijom općine	3.2.7.1. Broj usvojenih regulacionih planova
					3.2.7.2. Postotna realizacija provedbe urbanističkog projekta

10. PRAĆENJE I EVALUACIJA

Današnji trendovi razvoja i globalizacije potiču organizacije da u jedinstvenosti i kvaliteti onoga čime se bavi, potvrđuje svoju djelotvornost i uspješnost, dakle, organizacije moraju biti sigurne da ono što radi rade dobro, te da to mogu i dokazati. Iz toga razloga praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) planiranih projekata pojedinaca, stručnih skupina, ali i same organizacije te njenih organizacijskih jedinica i njihovih rezultata po utvrđenom kriteriju ili standardu je od iznimne važnosti.

Za uspješnu provedbu Strateškog plana potrebno je razraditi načine praćenja i vrednovanja, tj. kako da se:

- definiraju aktivnosti za kontinuirano praćenje provedbe Strateškog plana;
- definiraju i osiguraju relevantni, mjerljivi, jasni pokazatelji praćenja i vrednovanja provedbe Strateškog plana
- utvrdi metodologija i osigura izrada izvještaja (kvartalnih, polugodišnjih, godišnjih)
- standardiziraju obrasci koji dokumentiraju primjenu procedure (upitnici, formulari za evaluaciju, izvještajni formulari)
- osigura da se s rezultatima vrednovanja Strateškog plana upoznaju i da ih koriste svi ključni nositelji
- provede godišnja ocjena napretka u provedbi Strategije, koju treba izraditi prije utvrđivanja budžeta i finansijskih planova za iduću godinu.

Od iznimne je važnosti za strateško planiranje uspostava sistema koji će pratiti, evaluirati i izvještavati o provedbi strateškog plana.

Provedbu strateškog plana potrebno je sistemski i redovno pratiti i mjeriti. Svrha praćenja je pravovremeno uočavanje odstupanja od plana te ocjena hoće li planirane aktivnosti imati željeni učinak na postavljene ciljeve.

Važna komponenta sistema praćenja je izvještavanje. Izvještaji o ispunjavanju ciljeva temelje se na kvalitetnom praćenju i sadrže procjene koje trebaju dati odgovore na sljedeća pitanja:

- Može li se uz razumnu razinu sigurnosti očekivati da će se provedba do kraja godine odvijati prema planu?
- Ako ne, zašto i što je potrebno učiniti da bi se plan ostvario?
- Imaju li planirane aktivnosti očekivan učinak na posebne ciljeve?
- Jesu li osigurani svi resursi (administrativni, finansijski, organizacijski)?
- Na koji se način provodi koordinacija s drugim nositeljima?
- Ostvaruju li se posebni i opći ciljevi u skladu s očekivanjem?
- Jesu li posebni ciljevi i dalje relevantni za opće ciljeve odnosno hoće li njihov doprinos ostvarenju općih ciljeva biti u skladu s očekivanim rezultatima?

Dobro definirani pokazatelji rezultata i učinka olakšavaju sistem praćenja, jer se isti temelji na izvještavanju o tome jesu li realizirane ciljane veličine.

Na temelju definiranih pokazatelja rezultata i učinaka omogućit će se vrlo uspješan sistem praćenja, pošto se na temelju navedenih pokazatelja može utvrditi u kojem smjeru se realiziraju ciljane veličine.

U skladu sa svojim posebnostima, obveznici su obavezni uspostaviti sistem praćenja te odrediti dinamiku izvještavanja kako bi se osigurale informacije o postizanju postavljenih ciljeva.

Za svaki posebni cilj, odnosno način ostvarenja može biti odgovorna samo jedna osoba, s tim da ista osoba može biti odgovorna za provođenje više posebnih ciljeva, odnosno načina ostvarenja strateškog plana. Preporuka je da se kao odgovorne osobe za provođenje posebnih ciljeva imenuju voditelji sektora ili voditelji službi, odnosno za načine ostvarenja ostali zaposlenici. Rukovodilac ne može biti imenovan odgovornom osobom za provedbu posebnog cilja ili načina ostvarenja, s obzirom da je odgovoran za provedbu cjelokupnog strateškog plana.

Osobe imenovane kao odgovorne za provedbu strateškog plana - odnosno pojedinog posebnog cilja/načina ostvarenja - odgovorne su i za izvršavanje dijela Budžeta povezanoga s tim posebnim ciljem/načinom ostvarenja.

Temelj za provedbu sistema praćenja i evaluacije je imenovanje odgovornih osoba za ostvarenje pojedinog posebnog cilja, odnosno donošenje odluke o imenovanju osoba odgovornih za provedbu strateškog plana, te ukoliko je došlo do promjene odgovornih osoba, odluka o prenosu ovlasti i odgovornosti za upravljanje finansijskim sredstvima osiguranim u budžetu za određenu godinu kako bi se povezali ciljevi, programi i finansijska sredstva, a ukoliko je došlo do promjene odgovornih osoba za provedbu strateškog plana.

Ukoliko odgovornost za izvršenje za neke od posebnih ciljeva odnosno načina ostvarenja nije moguće dodijeliti jednoj osobi to je vjerovatno pokazatelj potrebe preispitivanja postojeće organizacijske odnosno programske klasifikacije.

Upravo za ovaj dio procesa strateškog planiranja od iznimne je važnosti da pokazatelji uspješnosti budu jasni, mjerljivi i nedvosmisleno izraženi. U protivnom mjerenje i nadzor nad njihovom provedbu nisu mogući. Kao prilog sistemu praćenja i evaluacije u nastavku su dati obrasci putem kojih se može vršiti interno praćenje i izvještavanje.

Preporuka je da se Izvještaj o provedbi načina ostvarenja strateškog plana provodi na polugodišnjoj i godišnjoj razini, ali Općina može navedene izvještaje koristiti i za potrebe mjesečnog odnosno kvartalnog izvještavanja.

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA										
Opći cilj 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma					DATUM OCJENJIVANJA:					
Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	1.1.1. Podrška razvoju poduzetničke inicijative i zapošljavanju		1.1.1.1. Broj sufinansiranih poslovnih planova	Broj						
1.2. Turizam kao poluga razvoja	1.2.1. Razvoj turističke infrastrukture		1.2.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Hrasnica – Igman	% (kumulativ)						
			1.2.1.2. Postotna realizacija projekta izgradnje žičare Vrelo Bosne – Golo brdo	% (kumulativ)						
			1.2.1.3. Metri novoizgrađenih biciklističkih staza	m						
	1.2.2. Ažuriranje i izrada informativnog materijala i promotivnog turističkog materijala		1.2.2.1. Postotna realizacija planiranih aktivnosti	% (kumulativ)						
1.3. Podrška razvoju poljoprivrede	1.3.1. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje		1.3.1.1. Broj dodijeljenih plastenika	Broj						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA									
Opći cilj 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma							DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Odgovora osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja		Broj privrednih subjekata na području Općine	Broj						
1.2. Turizam kao poluga razvoja		Povećanje broja posjetilaca	Broj						
1.3. Podrška razvoju poljoprivrede		Broj aktivnih poljoprivrednih gazdinstava	Broj						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA										
Opći cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine								DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
2.1. Održiv društveni razvoj	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost		2.1.1.1. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	Broj						
			2.1.1.2. Broj lica kojima je dodijeljena stipendija	Broj						
			2.1.1.3. Broj jednokratnih pomoći	Broj						
			2.1.1.4. Broj lica kojima je osigurana pomoć	Broj						
			2.1.1.5. Broj danih pomoći	Broj						
			2.1.1.6. Broj invalidnih lica	Broj						
			2.1.1.7. Broj lica u stanju socijalne potrebe	Broj						
			2.1.1.8. Broj korisnika umrlina za penzionere	Broj						
	2.1.2. Unaprjeđenje sustava civilne zaštite		2.1.2.1. Iznos sredstava za civilnu zaštitu	Iznos (KM)						

	2.1.3. Razvijanje općinske omladinske politike u skladu sa zakonskim propisima i evropskim standardima		2.1.3.1. Implementacija Strategije prema mladima	%						
			2.1.3.2. Broj projekata za mlade	Broj						
			2.1.3.3. Broj stipendiranih talentovanih učenika	Broj						
	2.1.4. Provedba projekata boračkih udruženja		2.1.4.1. Broj finansiranih projekata boračkih udruženja	Broj						
2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola		2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole	% (kumulativ)						
			2.2.1.2. Postotna realizacija rekonstrukcije V OŠ Sokolović Kolonija	% (kumulativ)						
			2.2.1.3. Broj projekata iz oblasti obrazovanja	Broj						
	2.2.2. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija		2.2.2.1. Broj organiziranih kulturnih manifestacija	Broj						
			2.2.2.2. Postotna realizacija nabavke opreme i mobilijara za Multimedijalni centar Ilidža	% (kumulativ)						

			2.2.2.3. Broj projekata iz oblasti kulture	Broj						
	2.2.3. Razvoj ostale društvene infrastrukture		2.2.3.1. Postotna realizacija izgradnje dvonamjenskog skloništa	% (kumulativ)						
			2.2.3.2. Postotna realizacija izgradnje objekta za smještaj djece sa posebnim potrebama, obdaništa i Centra za zdravo starenje	% (kumulativ)						
	2.2.4. Kapitalni transferi za zdravstvo		2.2.4.1. Iznos sredstava	Iznos						
	2.2.5. Transferi vjerskim objektima		2.2.5.1. Broj vjerskih objekata	Broj						
2.3. Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona	2.3.1. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa		2.3.1.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha	Broj						
			2.3.1.2. Broj projekata iz oblasti sporta	Broj						
			2.3.1.3. Broj održanih značajnijih sportskih manifestacija	Broj						
	2.3.2. Razvoj modernih rezidencijalnih zona		2.3.2.1. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“	% (kumulativ)						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA									
Opći cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine							DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Odgovora osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
2.1. Održiv društveni razvoj		Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	Broj (kumulativ)						
2.2. Poboljšanje, ravnomjieran raspored dostupnosti društvene infrastrukture		Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	% (kumulativ)						
2.3. Razvoj sporta i modernih rezidencijalnih zona		Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem razvoja sporta i modernih rezidencijalnih zona	% (kumulativ)						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA										
Opći cilj 3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu								DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša	3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka		3.1.1.1. Kilometri izgrađene gasne mreže	Km						
	3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka		3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodotokova	Km						
			3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice	Km ²						
	3.1.3. Poboljšanje energijskih karakteristika objekata u cilju ispunjenja općeg stanja smanjenja potrošnje energenata		3.1.3.1. Broj objekata	Broj						
			3.1.3.1. Broj objekata	Broj						

	3.1.4. Podizanje svijesti građana o značaju uređenja i brige o sopstvenom dvorištu, ulici, mjestu i njegovoj čistoći, očuvanju životne sredine		3.1.4.1. Broj prijavljenih dvorišta i balkona na javni poziv	Broj						
			3.1.4.2. Broj podijeljenih sadnica	Broj						
3.2. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	3.2.1. Unaprjeđenje saobraćajne infrastrukture		3.2.1.1. Postotna realizacija radova izgradnje saobraćajnice Ilidža – Hrasnica	% (kumulativ)						
			3.2.1.2. Postotna realizacija radova izgradnje dvokolosječne tramvajske pruge Ilidža-Hrasnica	% (kumulativ)						
			3.2.1.3. Postotna realizacija Izgradnje pješačkog mosta kod OBI-a	% (kumulativ)						
			3.2.1.4. Postotna realizacija izgradnje javne garaže	% (kumulativ)						
			3.2.1.5. Dužina novoizgrađenih saobraćajnica	Km						
			3.2.1.6. Dužina rekonstruiranih saobraćajnica	Km (kumulativ)						
			3.2.1.7. Broj asfaltiranih ulica	Broj						

			3.2.1.8. Broj rekonstruiranih mostova	Broj						
			3.2.1.9. Postotna realizacija radova izgradnje isključne trake s magistralne ceste	% (kumulativ)						
			3.2.1.10. Postotna realizacija radova semaforizacije saobraćajnica	% (kumulativ)						
	3.2.2. Unaprjeđenje vodovodne i kanalizacione mreže		3.2.2.1. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže	Km						
			3.2.2.2. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže	Km						
	3.2.3. Unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom		3.2.3.1. Broj izgrađenih niša za kontejnere	Broj						
			3.2.3.2. Broj novopostavljenih kontejnera	Broj						
	3.2.4. Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete		3.2.4.1. Pokrivenost naselja Općine javnom rasvjetom	%						
	3.2.5. Ulaganja u objekte mjesnih zajednica		3.2.5.1. Broj objekata mjesnih zajednica	Broj						
			3.2.5.2. Broj objekata mjesnih zajednica	Broj						
			3.2.5.3. Postotna realizacija planiranih aktivnosti održavanja	% (kumulativ)						

			3.2.5.4. Postotna realizacija planiranih aktivnosti povezivanja mjesnih zajednica na IT sistem općine	% (kumulativ)						
	3.2.6. Nabavka stalnih sredstava		3.2.6.1. Broj realiziranih Ugovora o nabavi informatičke i ostale opreme	Broj						
			3.2.6.2. Broj realiziranih Ugovora o nabavi licenci za korištenje programa	Broj						
			3.2.6.3. Broj realiziranih Ugovora o nabavi roba i usluga	Broj						
			3.2.6.4. Planirani iznos za nabavu-zemljišta	Iznos (KM)						
			3.2.6.5. Planirani iznos za nabavu-zgrade	Iznos (KM)						
			3.2.6.6. Planirani iznos za nabavu-investiciono održavanje	Iznos (KM)						
	3.2.7. Pokrivenost provedbeno-planskom dokumentacijom općine		3.2.7.1. Broj usvojenih regulacionih planova	Broj						
			3.2.7.2. Postotna realizacija provedbe urbanističkog projekta	% (kumulativ)						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA									
Opći cilj 3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu, komunalnu i ostalu infrastrukturu							DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Odgovora osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša		Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprijeđenja stanja okoliša	% (kumulativ)						
3.2. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture		Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja saobraćajne, komunalne i ostale infrastrukture i usluga	% (kumulativ)						

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Opći podaci Općine Ilidža</i>	<i>8</i>
<i>Tablica 2. Geografsko prostorna obilježja Općine Ilidža</i>	<i>14</i>
<i>Tablica 3. Demografske karakteristike Općine Ilidža za period 2013. – 2018.....</i>	<i>17</i>
<i>Tablica 4. Demografske karakteristike Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2018. godine</i>	<i>19</i>
<i>Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u Općini i Kantonu za 2018. godinu</i>	<i>20</i>
<i>Tablica 6. Zaposlenost i nezaposlenost u Kantonu Sarajevo i Općini Ilidža 2019. godine (stanje na dan 30.04.2019.)</i>	<i>20</i>
<i>Tablica 7. Nezaposlenost u Općini Ilidža prema stupnju obrazovanja 2019. godine (stanje na dan 30.04.2019.).....</i>	<i>21</i>
<i>Tablica 8. Regulacioni planovi koji su doneseni na području Općine Ilidža</i>	<i>22</i>
<i>Tablica 9. Provedbeno-planska dokumentacija za područje Općine Ilidža koja je u fazi izrade.....</i>	<i>25</i>
<i>Tablica 10. Dužina cesta na području Općine Ilidža po kategorijama.....</i>	<i>30</i>
<i>Tablica 11. Promet putnika i kargo transporta</i>	<i>31</i>
<i>Tablica 12. Struktura poslovnih subjekata u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo (stanje 31. 12. 2018.)</i>	<i>32</i>
<i>Tablica 13. Broj registrovanih gostiju i noćenja u periodu 2016.-2018.....</i>	<i>33</i>
<i>Tablica 14. Komparativni pregled smještajnih kapaciteta na općini Ilidža</i>	<i>34</i>
<i>Tablica 15. Komparativni pregled turističkog prometa na općini Ilidža</i>	<i>35</i>
<i>Tablica 16. Komparativni pregled broja posjetilaca</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 17. Poljoprivredna površina (ha) po kategorijama korištenja u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo 2017. godine</i>	<i>39</i>
<i>Tablica 18. Šumsko zemljište u ha, u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo u 2017. godini</i>	<i>40</i>
<i>Tablica 19. Predškolske ustanove na području Općine Ilidža</i>	<i>41</i>
<i>Tablica 20. Škole, odjeljenja i učenici, školska 2018./2019.</i>	<i>41</i>
<i>Tablica 21. Broj upisanih učenika i broj odjeljenja, školska godina 2018./2019.....</i>	<i>42</i>
<i>Tablica 22. Visokoškolske ustanove i upisani studenti na području Kantona Sarajevo, školska godina 2018./2019.</i>	<i>42</i>
<i>Tablica 23. Udruženja iz oblasti kulture (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)</i>	<i>47</i>
<i>Tablica 24. Udruženja sporta (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)</i>	<i>48</i>
<i>Tablica 25. Udruženja iz oblasti obrazovanja (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)</i>	<i>49</i>
<i>Tablica 26. Omladinska udruženja (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)</i>	<i>49</i>
<i>Tablica 27. Boračka udruženja i ostala udruženja građana (podržani iz Budžeta Općine Ilidža za 2019. godinu na ime redovnih aktivnosti)</i>	<i>50</i>
<i>Tablica 28. SWOT analiza Općine Ilidža</i>	<i>52</i>

<i>Tablica 29. Ostvareni prihodi Općine Ilidža za 2017. i 2018. godinu</i>	<i>59</i>
<i>Tablica 30. Ostvareni rashodi Općine Ilidža za 2017. i 2018. godinu</i>	<i>61</i>
<i>Tablica 31. Vertikalna analiza aktive bilansa stanja Općine Ilidža</i>	<i>63</i>
<i>Tablica 32. Vertikalna analiza pasive bilansa stanja Općine Ilidža</i>	<i>63</i>
<i>Tablica 33. Definirani posebni ciljevi strateških odrednica razvoja Općine Ilidža</i>	<i>66</i>
<i>Tablica 34. Skraćeni prikaz Strateškog plana</i>	<i>90</i>
<i>Tablica 35. Povezivanje ciljeva s Budžetom</i>	<i>94</i>

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Općina Ilidža u Kantonu Sarajevo</i>	<i>15</i>
<i>Slika 2. Grafički prikaz pokrivenosti prostorno-planskom dokumentacijom na teritoriji Općine Ilidža</i>	<i>24</i>

POPIS GRAFIKONA

<i>Grafikon 1. Organizacijska šema jedinstvenog općinskog organa službe za upravu, stručne i posebne službe Općine Ilidža</i>	<i>9</i>
<i>Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Ilidža</i>	<i>18</i>
<i>Grafikon 3. Indeksi kretanja stanovnika Općine Ilidža</i>	<i>18</i>
<i>Grafikon 4. Starosna struktura stanovništva Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2017. i 2018. godine (%)</i>	<i>19</i>
<i>Grafikon 5. Interna analiza ljudskih resursa Općine Ilidža</i>	<i>58</i>
<i>Grafikon 6. Kretanje izvora prihoda u budžetu Općine Ilidža u 2017. i 2018. godini, u KM</i>	<i>60</i>
<i>Grafikon 7. Kretanje ostvarenih rashoda u budžetu Općine Ilidža u 2017. i 2018. godini, u KM</i>	<i>61</i>
<i>Grafikon 8. Prikaz ukupno ostvarenih prihoda i rashoda u razdoblju od 2017./2018. godine</i>	<i>62</i>